RUDOLF STEINER

LUCIFER ȘI AHRIMAN

INFLUENȚA LOR ÎN SUFLET ȘI ÎN VIAȚĂ

Culegere de zece conferinţe ţinute în diferite oraşe în 1919,1921 şi 1922 din: GA 193, GA 203, GA 218

CUPRINS

CUPRINS PE LARG 4

PRIMA CONFERINŢĂ Tentaţia ahrimanică 9

CONFERINŢA A DOUA Trecutul luciferic şi viitorul ahrimanic 33

CONFERINŢA A TREIA Entităţile luciferice şi ahrimanice 56

CONFERINŢA A PATRA Rătăcirile luciferice şi ahrimanice 70

CONFERINŢA A CINCEA Scopurile entităţilor luciferice şi ahrimanice în evoluţia Pământului 85

CONFERINŢA A ŞASEA Opoziţia forţelor luciferice şi ahrimanice faţă de pre-existenţa fiinţei umane 104

CONFERINŢA A ŞAPTEA Interiorizarea intelectuală şi metamorfozarea gândirii 120

CONFERINŢA A OPTA Trăiri ale sufletului omenesc în lumea spirituală în timpul somnului şi după moarte 132

CONFERINŢA A NOUA Lupta între forţele luciferice şi ahrimanice pentru natura omului 145

CONFERINŢA A ZECEA Experienţe între moarte şi o nouă naştere, consecinţe karmice şi crearea condiţiilor pentru reîntoarcerea la o nouă viaţă pământească 165

NOTE 188

CUPRINS PE LARG

Despre publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Prima conferinţă — *Zürich, 27 octombrie 1919* (GA 193)

Tentaţia ahrimanică

Vechea înţelepciune păgână şi concepţia despre lume a poporului evreu. Încarnarea omenească a lui Lucifer în Orient în mileniul III înainte de Christos, sursa înţelepciunii antice ce a permis o înţelegere a lui Christos în primele secole creştine. Încarnarea viitoare a lui Ahriman în Occident. Pierderea progresivă a înţelegerii Misteriului de pe Golgotha. Cardinalul Newman. Mişcarea „Lux-Mundi". Sensul celor patru Evanghelii.

Conferinţa a doua — *Berna, 4 noiembrie 1919* (GA 193)

Trecutul luciferic şi viitorul ahrimanic

Înţelepciunea păgână şi cultura iudaică. Încarnarea lui Lucifer la începutul mileniului trei înainte de Christos. Detalii asupra încarnării lui Lucifer în China. Înţelepciunea luciferică ca bază a culturii greceşti şi a gnosei. Încarnarea lui Ahriman în Occident în mileniul trei după Christos. Mijloacele întrebuinţate de Ahriman pentru a pregăti încarnarea sa: materialismul omului, falsificarea realului, ş.a.m.d. Cardinalul Newman. Intelectualismul şi viaţa spirituală. Spiritualul faţă de trupul fizic omenesc.

RESPONSABILITATEA OMULUI PENTRU EVOLUŢIA LUMII PRIN APARTENENŢA LUI SPIRITUALĂ LA PLANETA PĂMÂNT ŞI LA LUMEA STELARĂ

Conferinţa a treia — *Dornach, 29 ianuarie 1921* (GA 203)

Entităţile luciferice şi ahrimanice

Raportul omului cu Pământul între naştere şi moarte, şi cu lumea stelară între moarte şi o nouă naştere. Entităţile spirituale care acţionează în spatele lumii simţurilor. Ahriman şi Lucifer. Lumea stelelor, o manifestare luciferică, solul terestru, o manifestare a entităţilor ahrimanice. Necesitatea de a găsi un echilibru între cele două. Consecinţa unei mistici nebuloase: a nu putea îmbătrâni în încarnarea din viitor. Aspiraţia lui Ahriman: să împiedice încarnările viitoare pe Pământ. Pierderea Eului, tendinţa către un Eu colectiv prin Lucifer; intelectualizare, solidificare, osificare prin Ahriman. Geosofia şi cosmosofia necesare pentru a recunoaşte tentaţiile luciferice şi ahrimanice.

Conferinţa a patra — *Dornach, 30 ianuarie 1921* (GA 203)

Rătăcirile luciferice şi ahrimanice

Apariţia echilibrului între rătăcirile luciferice şi ahrimanice. Ahrimanismul ştiinţei moderne. Tehnica modernă: un cadavru al naturii. Luciferismul în viaţa socială. Sarcina ştiinţei spirituale este cunoaşterea raportului fiinţei omeneşti cu ştiinţa, ca şi a sentimentului cosmic cu viaţa socială. Reînnoirea creştinismului.

Conferinţa a cincea — *Dornach, 11 martie 1921* (GA 203)

Scopurile entităţilor luciferice şi ahrimanice în evoluţia Pământului

Tripartiţia omului. Entităţile luciferice, Elohimi retardaţi, acţionează asupra vieţii cerebrale a omului, încercând să-l împiedice să acceadă la lumea minerală. Ei ar vrea să lege omul de trecut. Fiinţele ahrimanice, fiinţe retardate a primei ierarhii, ar vrea să elibereze omul de trecut. Echilibrul între Lucifer şi Ahriman cât priveşte principiul creştin.

Conferinţa a şasea — *Dornach, 13 martie 1921* (GA 203)

Opoziţia forţelor luciferice şi ahrimanice faţă de pre-existenţa fiinţei umane

Integrarea fiinţelor luciferice în diverse domenii de existenţă. Cele trei regnuri ale naturii: căldură, aer, apă, sub dependenţa lui Iahve. Regnul mineral străin de Iahve, bază a culturii intelectuale a erei creştine. Înţelegerea nebuloasă a Misteriului de pe Golgotha în primele secole. Viziunea Sfântului Pavel pe drumul Damascului. Repercusiuni ale vechii religii a lui Iahve. Acţiunea lui Lucifer în regnul lui Iahve, cea a lui Ahriman în regnul mineral, pentru a desprinde omul de pre-existenţa sa. Atacurile împotriva ştiinţei spirituale.

Conferinţa a şaptea — *Domach, 1 aprilie 1921*, (GA 203)

Interiorizarea intelectuală şi metamorfozarea gândirii

Evoluţia omenirii, raportul său cu evoluţia Pământului. Interiorizarea actuală a intelectului, metamorfoză a gândirii timpurilor vechi acţionând în legile naturii, la exteriorul omului. Estul şi Vestul. Luna, imagine a unei deveniri posibile a Pământului. Gândirea şi voinţa individualizate transformate în iubire, care îi permit omului să participe la metamorfoza şi evoluţia terestră.

Conferinţa a opta — *Londra, 12 noiembrie 1922* (GA 218)

Trăiri ale sufletului omenesc în lumea spirituală în timpul somnului şi după moarte

Viaţa somnului. Ahriman ispititorul. Pregătirea unei noi vieţi pământeşti prin expunerea la forţe planetare. Influenţa planetelor Lună, Venus şi Mercur pentru a determina sexul, familia şi poporul ales cu prilejul naşterii.

Conferinţa a noua — *Londra, 16 noiembrie 1922* (GA 218)

Lupta între forţele luciferice şi ahrimanice pentru natura omului

Mediul înconjurător al omului: natura sensibilă şi suprasensibilă. Omul transformat în „automat moral" de Lucifer şi înlănţuit pământului de Ahriman. Iahve-Luna şi entităţile lui Mercur şi Venus în luptă cu Ahriman. Entităţile de pe Marte Jupiter şi Saturn împotriva lui Lucifer. Anumite boli favorizate de Lucifer şi Ahriman. Puterea lui Christos salvatoare şi mântuitoare.

Conferinţa a zecea — *Londra, 19 noiembrie 1922* (GA 218)

Experienţe între moarte şi o nouă naştere, consecinţe karmice şi crearea condiţiilor pentru reîntoarcerea la o nouă viaţă pământească

Dizolvarea trupului eteric după moarte. Forţe lunare ale naşterii şi morţii. „Purtătorul karmei". Experienţa retrospectivă după moarte. Judecata pământească şi judecata de după moarte. Amintirea vieţilor pământeşti creează un obstacol pentru traversarea sferelor planetare. Ajutorul dat de Christos. Miezul de noapte al lumilor, dorinţa noilor vieţi pământeşti compensatoare. Considerarea amintirii karmice. Acţiunea lui Mihael-Christos, pregătirea viitorului corp fizic şi transmiterea sa la alte persoane.

PRIMA CONFERINŢĂ
Tentaţia ahrimanică

Zürich, 27 octombrie 1919 (GA 193)

Când vorbim actualmente în faţa unui public destul de numeros despre problemele cele mai importante ale epocii noastre, ne aflăm într-o situaţie diferită, în funcţie de faptul că ştim ceva despre forţele profunde ale devenirii istorice a omenirii – sau, altfel spus, de ştiinţa iniţierii – sau că nu ştim nimic despre acestea. Astăzi este relativ uşor să vorbeşti despre probleme de actualitate, abordând tot felul de cunoştinţe exterioare, considerate ştiinţifice, practice ş.a.m.d. Dar este extraordinar de dificil să vorbeşti despre aceste probleme atunci când cunoşti ştiinţa aşa-numită iniţiatică, de unde provine tot ceea ce avem de spus în locuri ca acesta unde ne aflăm adunaţi în această seară. Căci cel care vorbeşte în zilele noastre, bazându-se pe punctul de vedere al ştiinţei iniţiatice, ştie nu numai că are împotriva lui, în marea majoritate, opiniile obişnuite şi subiective ale auditoriului său, dar şi că o întreagă parte a omenirii este deja dominată, într-o manieră sau alta, de influenţele cosmice ahrimanice, care sunt foarte puternice, şi vor deveni din ce în ce mai puternice. Nu pot expune ceea ce vreau să vă fac să înţelegeti prin aceste cuvinte, decât oferindu-vă mai întâi un fel de privire istorică asupra unei vaste perioade a evoluţiei omenirii.

Dumneavoastră ştiţi deja din diferitele consideraţii pe care le-am expus aici, şi pe care le găsiţi consemnate în diverse cicluri de conferinţe ale mele [Nota 1], că epoca în care trăim şi în care ne simţim încadraţi ca oameni ai prezentului a început la mijlocul secolului XV. Noi am desemnat întotdeauna această epocă ce a început la mijlocul secolului XV şi la al cărei început ne aflăm în fond

şi acum, drept cea de-a cincea epocă postatlanteană, care a urmat celeilalte, anume epocii greco-latine, care a durat din secolul VIII î.Ch. până la mijlocul secolului XV. Mai înainte a fost epoca egipteano-caldeeană. Vă indic pe scurt aceste lucruri, ca să vă puteţi aminti cum ordonăm noi devenirea umană în spaţiul temporal în care ne simţim încadraţi ca oameni ai prezentului. Dumneavoastră ştiţi că înainte de a se fi scurs prima treime din epoca greco-latină, a avut loc Misteriul de pe Golgotha. Şi noi am caracterizat din cele mai diferite puncte de vedere ceea ce s-a întâmplat de fapt pentru întreaga evoluţie a omenirii şi a Pământului prin acest Misteriu de pe Golgotha. Astăzi vrem să urmărim, într-un context istoric mai larg, câte ceva legat de acest Misteriu de pe Golgotha în privinţa întregii omeniri.

În acest scop să privim în urmă, în timpuri cu mult mai vechi, să zicem cam pe vremea începutului mileniului III î.Ch. Dumneavoastră ştiţi cât de puţine documente istorice vorbesc despre această evoluţie timpurie a neamului omenesc pe Pământ. Dumneavoastră ştiţi şi că documentele istorice exterioare ne indică Orientul, Asia, ca teritorii ale primelor civilizaţii. Şi mai ştiţi, din anumite consideraţii antroposofice, că pe măsură ce ne întoarcem în evoluţia omenirii ajungem la cu totul alte constituţii sufleteşti ale omenirii, că întâlnim o înţelepciune primordială care a stat la baza întregii evoluţii a omenirii. Dumneavoastră ştiţi că s-au păstrat anumite tradiţii în cercuri secrete restrânse, până în secolul XIX, şi că aceste tradiţii, în mare parte deformate, s-au păstrat până în zilele noastre ca moştenire a unei străvechi înţelepciuni a omenirii. Atunci când în ziua de azi omul ia cunoştinţă de un aspect sau altul al acestei înţelepciuni primordiale a omenirii, el este mirat de profunzimea adevărurilor ce reies din asemenea documente străvechi. Dar

dumneavoastră mai ştiţi, din consideraţiile pe care le-am expus de-a lungul anilor, că acestor învăţături ale înţelepciunii larg răspândite în timpurile vechi, i se opunea o cu totul altă concepţie despre viaţă şi lume, anume aceea a vechiului popor ebraic, care purta pecetea unui cu totul alt caracter. Astfel încât putem desemna, cu o anumită justificare, vechea învăţătură străveche a înţelepciunii larg răspândite drept element păgân, căreia i se opune elementul ebraic, iudaic. Şi dumneavoastră ştiţi, din tradiţiile şi scrierile moştenite, modul în care a provenit elementul creştin din acest element iudaic.

Din aceste realităţi exterioare puteţi deduce deja un fapt căruia vă rog să-i daţi atenţie astăzi: anume acela că a devenit necesar în evoluţia omenirii ca vechiului element păgân şi înţelepciunii sale primordiale să i se opună elementul iudaic, din care s-a dezvoltat creştinismul, sau cel puţin s-a dezvoltat parţial. Asta înseamnă că acestei vechi înţelepciuni păgâne primordiale nu-i era îngăduit să aibă singura influenţă asupra evoluţiei ulterioare a omenirii. Şi de aici, dumneavoastră trebuie să vă puneţi întrebarea: care este motivul faptului că vechea înţelepciune păgână primordială, care a fost atât de admirabilă sub multe aspecte, a trebuit să sufere o transformare prin iudaism şi creştinism? – Această întrebare trebuie să v-o puneţi.

Iar la această întrebare nu se poate răspunde prin înţelepciunea iniţiatică decât aruncând lumină asupra unei realităţi deosebit de importante, care s-a desfăşurat departe în Asia, la începutul mileniului III î.Ch. Acolo, privirea văzătoare retrospectivă găseşte că a avut loc o încarnare a unei entităţi suprasensibile într-un om, aşa cum prin evenimentul de pe Golgotha a avut loc încarnarea unei entităţi suprasensibile, anume a lui Christos, în omul

Îisus din Nazareth. Acea încarnare care a avut loc la începutul mileniului III î.Chr., şi care este extraordinar de dificil de urmărit, chiar şi cu ştiinţa vederii şi a iniţierii, a dat omenirii ceva deosebit de strălucitor, ceva cu implicaţii extraordinar de mari. Şi ceea ce a dat omenirii a fost în fond esenţialmente acea veche înţelepciune primordială.

Pentru început, din punct de vedere exterior, lucrurile pot fi caracterizate astfel încât putem spune că era o înţelepciune care pătrundea profund în realitate, o înţelepciune rece care mergea numai pe idei şi era prea puţin străbătută de sentimente. Aceasta din punct de vedere exterior. Din punct de vedere lăuntric, lucrurile pot fi judecate, în sensul de-a spune ce era de fapt această înţelepciune, doar dacă ne întoarcem la acea încarnare care a avut loc în Asia la începutul mileniului III î.Ch. Îar privirii văzătoare ce urmăreşte lucrurile de atunci, i se arată că aceea a fost într-adevăr o încarnare omenească a puterii luciferice. Şi această încarnare a lui Lucifer în omenire, care s-a înfăptuit într-un anumit mod, a fost începutul acestei înţelepciuni primordiale larg răspândite care a stat la baza celei de-a treia culturi postatlanteene.

Ceea ce a emanat din acest impuls cultural al omului luciferic asiatic a acţionat până în perioada greacă, anume înţelepciunea lucriferică aşa cum era ea întru totul utilă omenirii în acea perioadă de evoluţie, strălucită într-un anumit sens, nuanţată de către diferitele popoare şi rase, existentă şi în cultura egipteană şi în cea babiloniană, şi, după cum am spus, chiar şi la temelia culturii greceşti. Tot ceea ce au gândit oamenii, poezia şi arta lor, intenţiile lor voluntare au fost condiţionate pe vremea aceea, într-un anumit sens, prin această intervenţie lucriferică în cultura omenirii.

Ar fi desigur extraordinar de filistin dacă am vrea să spunem: Aceasta a fost o încarnare a lui Lucifer, pe care trebuie să o evităm. – Dintr-o asemenea atitudine filistină ar trebui evitat atunci şi tot ceea ce a provenit ca măreţie şi frumuseţe pentru omenire din acest curent luciferic, căci, după cum am spus, şi frumuseţea artei greceşti este ceva care a provenit din acest curent evolutiv. Întreaga gândire a gnosticilor, care exista deja atunci când a avut loc Misteriul de pe Golgotha, acea înţelepciune pătrunzătoare ce lumina adânc tainele Universului, întreaga cunoaştere gnostică erau impulsionate de forţele luciferice. De aceea nu ne este îngăduit să afirmăm că această gândire gnostică ar fi incorectă. Şi revelăm numai caracteristica sa atunci când spunem că era pătrunsă de impulsurile luciferice.

La un interval cu mult mai mare de două mii de ani a acestei încarnări luciferice, a avut loc Misteriul de pe Golgotha. Se poate spune că oamenii, printre care s-a răspândit impulsul Misteriului de pe Golgotha, erau încă întru totul pătrunşi în gândirea şi simţirea lor de ceea ce adusese impulsul luciferic în această gândire şi simţire. Şi acum a intervenit impulsul lui Christos, cu totul altfel structurat în evoluţia omenirii civilizate. Noi am vorbit adesea despre ceea ce înseamnă acest impuls al lui Christos în cadrul omenirii civilizate. Astăzi vreau. doar să menţionez că impulsul lui Christos a fost preluat în firile oamenilor, care erau structurate aşa cum v-am caracterizat astăzi. Şi am putea spune că în ceea ce dăduse Lucifer ca bun suprem oamenilor, a strălucit impulsul lui Christos. Şi impulsul lui Christos a fost preluat în primele secole creştine în aşa fel, încât se putea spune că oamenii l-au înţeles pe Christos datorită celor pe care le preluaseră de la Lucifer. – Aceste lucruri trebuie primite cu nepărtinire, altfel nu vom putea înţelege niciodată cu adevărat nuanţa

deosebită a preluării impulsului lui Christos în primele secole ale erei noastre.

Şi când ulterior impulsul lui Christos a dispărut tot mai mult din sufletele omeneşti, oamenii au devenit tot mai puţin în stare să preia cu adevărat corect în sine impulsul lui Christos. Gândiţi-vă numai cât de multe lucruri au devenit materialiste în timpurile moderne. Dar dacă vă veţi întreba care dintre ele a devenit cea mai materialistă, veţi primi răspunsul: O mare parte din teologia creştină modernă. – Căci o mare parte a teologiei creştine moderne se dăruieşte pur şi simplu celui mai puternic materialism atunci când ea nu îl mai vede pe Christos în omul Îisus din Nazareth, ci numai pe omul Iisus din Nazareth, „bărbatul modest din Nazareth", bărbatul care poate fi înţeles dacă omul face un cât de mic efort înspre o înţelegere superioară. Şi cu cât omul Îisus din Nazareth poate fi considerat mai mult un simplu om obişnuit, care face parte din seria atâtor personalităţi istorice renumite, cu atât place mai mult aceasta unei anumite orientări materialiste din teologia modernă. Căci această teologie modernă nu vrea să recunoască decât puţin, într-adevăr prea puţin, din caracterul suprasensibil al evenimentului de pe Golgotha.

Înfluenţa luciferică din sentimentele omeneşti s-a retras treptat din aceste suflete. in schimb,In perioada contemporană, se intensifică tot mai mult – şi se va intensifica şi mai mult în viitorul apropiat şi în cel îndepărtat – ceea ce noi numim impuls ahrimanic. Impulsul ahrimanic provine de la o altă entitate suprasensibilă decât sunt entităţile lui Christos şi Lucifer. Dar este tot o entitate suprasensibilă, deşi am putea spune şi entitate sub-sensibilă – dar nu asta contează – şi influenţa ei va deveni tot mai puternică, în special în cea de-a cincea epocă postatlanteană. Şi dacă aruncăm o

privire asupra rătăcirilor din ultimii ani, atunci vom afla că oamenii au ajuns în această situaţie datorită puterilor ahrimanice.

Şi aşa cum a existat o încarnare a lui Lucifer la începutul mileniului III î.Chr. şi aşa cum a existat o încarnare a lui Christos pe vremea Misteriului de pe Golgotha, tot aşa va exista, aproximativ în mileniul III d.Chr., de data aceasta în Occident, o încarnare a fiinţei lui Ahriman. Astfel încât nu vom putea înţelege corect parcursul evoluţiei istorice a omenirii în intervalul acestor aproximativ şase milenii, decât dacă îl încadrăm având în vedere la un pol încarnarea luciferică, la mijloc încarnarea lui Christos şi la celălalt pol încarnarea lui Ahriman. Lucifer este acea putere care stârneşte în om toate forţele exaltate, toate forţele mistice false, tot ceea ce vrea să-l înalţe pe om dincolo de sine însuşi, ceea ce vrea să aducă oarecum fiziologic sângele omenesc în dezordine, pentru a-l scoate pe om în afara sa. Ahriman este acea putere care-l face pe om lucid, prozaic, filistin, care osifică omul, care-l aduce la superstiţiile materialismului. Iar pentru fiinţa omenească este esenţialmente strădania de a menţine echilibrul între puterea luciferică şi ahrimanică, iar impulsul lui Christos ajută omenirii actuale să realizeze acest echilibru. Aşadar, în om există necontenit aceşti doi poli, cel luciferic şi cel ahrimanic. Dar din punct de vedere istoric găsim că elementul luciferic a fost predominant în anumite curente ale evoluţiei culturii din perioada precreştină şi până în primele secole creştine, pe când Ahriman acţionează şi devine tot mai puternic începând de la mijlocul secolului al XV-lea, până când va avea într-adevăr loc o încarnare a lui Ahriman în omenirea occidentală.

Caracteristic este faptul că asemenea lucruri se pregătesc cu mult timp înainte. Puterile ahrimanice

pregătesc evoluţia omenirii în aşa fel, încât omenirea să poată cădea pradă lui Ahriman atunci când, în cadrul civilizaţiei occidentale, care abia dacă se va mai putea numi civilizaţie în sensul nostru, va apărea Ahriman în formă omenească, aşa cum a apărut cândva Lucifer în China în formă omenească, şi cum a apărut Christos Îisus în formă omenească în Orientul Apropiat. Nu ne ajută cu nimic faptul de a ne face iluzii în această privinţă. Ahriman va apărea în formă omenească. Este vorba numai de modul în care pregăteşte el oamenii: dacă pregătirile sale ajută ca întreaga omenire, ce se numeşte astăzi civilizată, să devină adepţi ai săi, sau dacă va găsi o omenire care să fie în stare să-i opună rezistenţă. Repet, nu ne ajută cu nimic faptul de a ne face astăzi iluzii în această privinţă. Oamenii fug astăzi întru câtva de adevăr, care nici nu li se poate prezenta ca adevăr pur, pentru că ei îl ironizează, îl ridiculizează, îl batjocoresc. Iar atunci când li se dă, aşa cum încercăm noi acum să o facem prin tripartiţia organismului social [Nota 2], atunci, în marea lor majoritate, îl resping. Însă faptul că oamenii resping astfel de lucruri constituie chiar unul dintre mijloacele de care se pot servi forţele ahrimanice, pentru ca atunci când Ahriman va apărea în înfăţişare omenească, să aibă pe cât posibil de mulţi adepţi pe acest Pământ. Această tendinţă de a se întoarce de la cele mai importante adevăruri va constitui una dintre cele mai bune şanse ale lui Ahriman pentru reuşita încarnării sale. Căci, vedeţi dumneavoastră, nu ne ajută nimic altceva de a ne raporta corect la ceea ce se va desfăşura în evoluţia omenirii prin Ahriman, decât faptul de a cunoaşte în mod nepărtinitor forţele prin care acţionează elementul ahrimanic, precum şi forţele prin care omenirea se poate înarma pentru a nu fi ispitită de puterile ahrimanice. Şi de aceea vrem să aruncăm astăzi o privire, cel puţin din

câteva puncte de vedere, asupra acelor lucruri care vor favoriza calitatea de adept al lui Ahriman, şi care sunt folosite în special în ziua de astăzi de către puterile ahrimanice din lumea suprasensibilă, dar prin sufletele omeneşti, pentru a mări pe cât posibil numărul acestor adepţi.

Iar unul dintre aceste mijloace este următorul: acela de a nu vedea ce importanţă au pentru oameni anumite moduri de gândire şi reprezentare care au devenit predominante tocmai în ultima vreme. Dumneavoastră ştiţi ce deosebire mare există între modul în care se simţea omul integrat în întregul Cosmos, de exemplu în epoca egipteană, dar şi în epoca greacă, şi modul în care se simte el în perioada contemporană, începând de la sfârşitul Evului Mediu. Reprezentaţi-vă un vechi egiptean cu adevărat cultivat. El ştia că nu este constituit numai din punct de vedere trupesc, din ingredientele existente pe acest Pământ, aşa cum se află ele şi în regnul animal, vegetal şi mineral. El ştia că în entitatea sa omenească acţionează puterile pe care le vedea sus, în stele. El se simţea ca element component al întregului Cosmos. El nu simţea întregul Cosmos ca fiind numai viu, ci îl simţea însufleţit şi străbătut de spirit, şi în conştienţa sa trăia ceva din entităţile spirituale ale Cosmosului, din sufletescul Cosmosului, din viaţa Cosmosului. Toate acestea s-au pierdut în decursul istoriei mai noi a omenirii. Omul priveşte în ziua de astăzi de pe Pământ la lumea stelară, pe care o percepe plină de stele fixe, de Soare, planete, comete ş.a.m.d., dar prin ce caută el să cuprindă tot ceea ce priveşte în jos spre el din spaţiul cosmic? El caută să le cuprindă prin matematică, cel mult prin mecanică. Ceea ce se află de jur-împrejurul Pământului este pentru el lipsit de spirit, lipsit de suflet, chiar lipsit de viaţă. În fond, este doar

un mecanism uriaş pe care-l înţelege cu ajutorul legilor matematico-mecanice. Şi el vrea să înţeleagă măreţia cosmică cu ajutorul legilor matematicii şi mecanicii! Desigur că tocmai cercetătorul ştiinţific va putea aprecia în modul cuvenit ceea ce au realizat un *Galilei*, un *Kepler* [Nota 3]. Însă ceea ce a pătruns în înţelegerea omenească şi în conştienţa omenească prin învăţătura acestor mari descoperitori din evoluţia omenirii, prezintă Universul doar ca pe un mare mecanism.

Numai cel care cunoaşte omul în deplinătatea entităţii sale, poate înţelege ce înseamnă aceasta. Astronomii, fizicienii pot vorbi liniştiţi, prezentând Universul ca pe un mecanism ce poate fi înţeles şi calculat prin formule matematice. Iar oamenii o vor crede în perioada în care vieţuiesc în conştienţa de veghe, de dimineaţa, de când se trezesc, şi până seara, când adorm. Dar în acele adâncuri inconştiente pe care omul nu le atinge în conştienţa sa de veghe, dar care fac totuşi parte din existenţa sa, şi în care el vieţuieşte între adormire şi trezire, acolo se revarsă altceva în sufletul lui în privinţa Universului! Acolo vieţuieşte în sufletul omenesc o cunoaştere care, deşi nu este accesibilă conştienţei din starea de veghe, trăieşte în profunzimile sufletului modelându-l, o cunoaştere despre spiritul, sufletul şi viaţa Universului. Şi chiar dacă omul nu ştie nimic în conştienţa sa de veghe despre cele ce se desfăşoară în comunitatea sa cu spiritul, sufletul şi viaţa Universului de la adormire până la trezire, acestea se află în suflet şi vieţuiesc înlăuntrul lui. Şi multe din stările conflictuale ale omului modern, care sunt atât de mari, provin de la dizarmonia dintre ceea ce vieţuieşte sufletul în privinţa Universului de la adormire până la trezire, şi ceea ce vrea să recunoască în ziua de

astăzi conştienţa sa trează drept concepţie despre lume asupra acestui Univers.

Dacă luaţi întregul spirit şi sens al ştiinţei spirituale orientată antroposofic, ce vă spune el despre aceste lucruri? El vă spune: Da, ceea ce a adus galileismul şi copernicanismul în omenire este important şi măreţ, dar nu este un adevăr absolut, nu este câtuşi de puţin un adevăr absolut, ci *un* aspect al Universului, un aspect privit dintr-un anumit punct de vedere! Şi nu se poate explica decât prin vanitatea oamenilor faptul că astăzi se afirmă: sistemul cosmic al lui Ptolemeu este o copilărie, cu acesta s-au mulţumit oamenii pe vremea când erau încă nişte copii. Noi „am progresat în mod magnific, ajungând până la stele", şi evaluăm maniera noastră de a proceda ca fiind una absolută. [Nota 4] – Or, ea este tot atât de puţin absolută pe cât era de absolut sistemul lui Ptolemeu, căci este doar *un* aspect al lucrurilor. Iar ştiinţa spirituală orientată antroposofic apreciază în mod just lucrurile spunându-vă că tot ceea ce preia omul, aş spune, drept matematică cosmică şi mecanică cosmică schematică, nu îi furnizează adevărul absolut, ci numai iluzii asupra Universului. Iar de iluzii avem nevoie pentru că omenirea parcurge variate forme de educaţie în diferitele ei stadii de evoluţie. Şi pentru educaţia contemporană avem nevoie pur şi simplu de aceste iluzii matematice asupra Universului. Noi trebuie să ni le însuşim, dar ar trebui să ştim că sunt iluzii. Şi abia atunci devin ele cu adevărat iluzii despre ceea ce ne înconjoară zi cu zi, când ne străduim să urmărim un fel de astronomie şi în substanţele pământului, după modelul teoriei atomiste sau a teoriei moleculare. Şi tocmai atunci când vrem să abordăm punctul de vedere corect faţă de întreaga ştiinţă modernă, în măsura în care

această ştiinţă gândeşte în această manieră, atunci trebuie să recunoaştem că întreagă această ştiinţă este o iluzie.

Or, Ahriman, ca să-şi poată configura în modul cel mai rodnic încarnarea, are cel mai mare interes ca oamenii să se desăvârşească în această ştiinţă iluzorie, cum este în fond întreaga noastră ştiinţă actuală, fără să realizeze însă că este o ştiinţă iluzorie. Ahriman are cel mai mare interes să aducă oamenilor matematica, dar aceştia să nu vadă că o concepţie matematico-mecanică nu constituie decât o iluzie asupra Universului. Ahriman are cel mai mare interes să aducă oamenilor chimia, fizica, biologia ş.a.m.d., aşa cum sunt ele reprezentate astăzi printre oameni – şi admirate pe bună dreptate – şi să-i facă să creadă că acestea sunt adevăruri absolute, că ele nu sunt numai puncte de vedere, fotografii ale *unui* aspect. Atunci când fotografiem un copac dintr-o parte, imaginea poate fi exactă, dar ea nu ne oferă o percepţie totală a lui. Dacă îl fotografiaţi din cele patru puncte cardinale veţi putea obţine o percepţie mai bună asupra lui. Ahriman are cel mai mare interes să ascundă oamenilor că în ştiinţa actuală intelectual-raţionalistă, cu empirismul cvasi-superstiţios care stă la baza ei, nu avem de-a face decât cu o mare iluzie, o mare amăgire. Şi el ar putea avea cel mai mare succes şi ar putea vieţui cel mai puternic triumf dacă ar reuşi să instituie peste tot acea superstiţie ştiinţifică ce cuprinde astăzi toate cercurile şi în conformitate cu care oamenii vor să-şi organizeze chiar şi viaţa socială, până în mileniul trei, când Ahriman ar veni atunci ca om în lume în cadrul civilizaţiei occidentale, şi ar găsi superstiţiile ştiinţifice.

Dar să nu trageţi concluzii greşite din cele ce v-am spus acum. O concluzie greşită ar fi evitarea ştiinţei prezentului. Însă aceasta este cea mai greşită concluzie pe care aţi putea-o trage. Ştiinţa prezentului trebuie

cunoscută. Trebuie cunoscut tocmai ceea ce provine din această parte, dar având deplina conştienţă a faptului că în felul acesta ni se oferă un aspect iluzoriu, necesar evoluţiei noastre omeneşti, dar un aspect iluzoriu. Nu ne putem apăra de Ahriman prin faptul că evităm ştiinţa prezentului, ci prin faptul că o cunoaştem în adevărata ei înfăţişare. Căci această ştiinţă trebuie să ne ofere o iluzie exterioară în privinţa Universului. Iar noi avem nevoie de această iluzie exterioară. Să nu credeţi că nu avem nevoie de ea. Numai că apoi va trebui să o umplem sub un cu totul alt aspect prin cercetarea spirituală cu adevărata realitate, noi va trebui să ne înălţăm de la caracterul iluzoriu la adevărata realitate. Priviţi nenumăratele mele cicluri de conferinţe pe tema pe care v-o expun astăzi, şi veţi vedea că peste tot am încercat să abordez întru totul ştiinţa epocii noastre, dar şi să arăt cum toate trebuie înălţate până la sfera în care se poate vedea ce valoare au. Căci dumneavoastră nu vă puteţi dori ca un curcubeu să dispară din faţa privirii dumneavoastră pentru că îl recunoaşteţi ca iluzie a luminii, ca iluzie de culoare. Dumneavoastră nu veţi înţelege curcubeul dacă nu îl pătrundeţi cu vederea în caracterul său iluzoriu. Şi aşa stau lucrurile cu toate cele pe care vi le oferă ştiinţa actuală, pentru capacitatea dumneavoastră de reprezentare a lumii. Ea oferă numai iluzii, iar noi trebuie să le recunoaştem caracterul iluzoriu. Căci prin faptul că ne educăm prin aceste iluzii ajungem la realitatea Universului. Iar unul din mijloacele pe care le are Ahriman pentru a-şi face încarnarea pe cât posibil de eficientă este acela de a menţine oamenii în superstiţiile lor ştiinţifice.

Celălalt mijloc, cel de-al doilea mijloc pe care îl are, este acela de a aţâţa tot ceea ce îi împarte pe oameni în grupuri mici care se duşmănesc şi se războiesc între ele. Nu este nevoie decât să vă uitaţi la partidele existente în

prezent, la partidele ce se duşmănesc între ele, şi veţi afla – dacă sunteţi nepărtinitori puteţi recunoaşte acest lucru – că aceste partide ce se duşmănesc nu pot fi explicate prin simpla natură omenească. Dacă oamenii vor voi să-şi explice cu onestitate chiar acest aşa-numit război mondial prin dizarmoniile dintre oameni, vor vedea că nu îl pot explica prin ceea ce se găseşte în cadrul omenirii fizice. Şi tocmai de aici se arată cu claritate cum au intervenit puterile extrasensibile, anume puterile ahrimanice!

Însă aceste puteri ahrimanice actionează peste tot acolo unde se constituie dizarmonii între grupurile de oameni. Pe ce se bazează cele pe care le analizăm aici? Să plecăm de la un exemplu întru totul caracteristic. Proletariatul modern l-a avut pe *Karl Marx* [Nota 5] al său. Învăţaţi să recunoaşteti cu exactitate cum s-au răspândit teoriile lui Karl Marx în rândul proletariatului modern, şi examinaţi literatura marxistă, aproape nesfârşită, existentă în cantităti incomensurabile. Veti găsi acolo tonul obişnuit al consideraţiilor ştiinţifice utilizat în maniera cea mai precaută, totul este strict demonstrat, demonstrat cu atâta stricteţe încât chiar şi unii oameni de la care nu ne-am fi aşteptat deloc au căzut în capcana marxismului. Care a fost de fapt destinul propriu-zis al marxismului? Pentru început, nu-i aşa, marxismul s-a răspândit în rândul proletariatului. El a fost respins cu stricteţe de ştiinţa universitară. Dar în ziua de azi există deja un anumit număr de savanţi universitari care nu se mai pot sustrage logicii marxismului, care îl recunosc ca atare, care nu se mai pot elibera de el deoarece din literatura existentă a rezultat treptat cum concluziile acestuia se acordă în mod subtil, şi că prin atitudinea ştiinţifică şi modul de reprezentare actual, acest marxism poate fi dovedit şi demonstrat într-un mod logic subtil. Cercurile burgheze nu

au avut un Karl Marx care să le demonstreze contrariul; căci exact aşa cum poate fi dovedit caracterul ideologic al justiţiei ş.a.m.d., al teoriei plusvalorii şi al materialismului istoric din punct de vedere marxist, tot aşa de bine se poate demonstra exact contrariul în privinţa tuturor acestor lucruri. Ar fi fost întru totul posibil ca un Karl Marx burghez să fi demonstrat exact contrariul, în acelaşi mod riguros. Şi aceasta fără nici un truc, fără nici o înşelătorie, ci prin raţionamente juste care concordă întru totul.

De unde vine aceasta? Aceasta provine din faptul că gândirea omenească actuală, intelectul omului actual, se află într-un asemenea strat al existenţei încât nu ajunge la realităţi. Şi de aceea se poate demonstra atât un lucru, cât şi contrariul său cu aceeaşi rigurozitate. Astăzi este întru totul posibil să demonstrezi cu stricteţe pe de-o parte spiritualismul, şi cu aceeaşi stricteţe, pe de altă parte, materialismul. Şi oamenii se pot lupta între ei în numele principiilor pe care se bazează, deoarece intelectualismul actual se află într-un strat superficial al realităţii, şi nu coboară până în profunzimile existenţei. La fel este şi cu părerile existente în cadrul diverselor partide. Cine nu vede aceste lucruri, ci se lasă antrenat în anumite cercuri partinice, datorită educaţiei sale, a tradiţiilor şi a raporturilor sociale sau de familie, acela crede în mod sincer în forţa demonstrativă a principiilor pe care le proclamă partidul în care se află, în care „a alunecat", în care a fost dus de val. Şi atunci el luptă împotriva altcuiva, care a fost dus de val într-un alt partid. Şi fiecare are tot atâta dreptate. Dar aceasta produce un haos şi o confuzie în întreaga omenire, care vor putea deveni treptat tot mai mari dacă omenirea nu ajunge să le vadă. Iar această confuzie este tot un aspect pe care îl foloseşte puterea ahrimanică pentru a pregăti triumful încarnării sale,

anume împingerea oamenilor tot mai mult spre ceea ce ei pot înţelege cu atâta greutate, anume faptul că un lucru poate fi dovedit cu aceleaşi temeiuri intelectuale şi ştiinţifice, ca şi contrariul său. În ziua de azi se pune problema ca noi să recunoaştem că totul este demonstrabil, şi de aceea să privim înlăuntrul dovezilor pe care ni le oferă astăzi ştiinţa. Numai în cadrul ştiinţelor naturii, a cunoaşterii riguroase a naturii, apare realitatea din fapte. Dar în nici un alt domeniu nu ne este îngăduit să acceptăm drept valabil ceea ce poate fi demonstrat intelectual. Numai atunci scăpăm de pericolul în care ne aflăm, de tentaţia ahrimanică ce vrea să împingă oamenii tot mai adânc în astfel de lucruri, când ajungem la concluzia că această cunoaştere omenească trebuie căutată mai adânc – aşa cum se întâmplă prin ştiinţa spirituală orientată antroposofic – decât în acel strat din care izvorăşte puterea obişnuită de demonstrare. Ahriman foloseşte în vremea noastră, pentru a produce confuzie în oameni, tot ceea ce provine din vechile legături ereditare, de care omul s-a eliberat în fond deja în cea de-a cincea epocă postatlanteană. Puterea ahrimanică foloseşte tot ceea ce provine din vechile legături ereditare pentru a opune oamenii unii altora în grupuri agresive. Tot ceea ce provine din vechile diferenţe de familie, rasă, neam, popor este folosit de puterea ahrimanică pentru a aprinde discordia printre oameni. Libertate pentru orice popor, chiar şi pentru cel mai mic – acestea au fost cuvinte frumoase. Dar cuvintele pe care le folosesc puterile adverse pentru a crea discordia între oameni sunt întotdeauna frumoase, cuvinte prin care se urmăreşte atingerea acelor scopuri pe care le urmăreşte Ahriman pentru încarnarea sa.

Dacă vă întrebaţi în ziua de azi: Cine instigă popoarele unele împotriva altora, cine stârneşte imboldurile care dirijează astăzi omenirea? – răspunsul este: tentaţia ahrimanică aflată înlăuntrul oamenilor! – Şi oamenii se lasă foarte uşor înşelaţi în acest domeniu. Căci ei refuză să coboare în acele straturi adânci unde se află realitatea. Căci, vedeţi dumneavoastră, Ahriman îşi pregăteşte bine scopul: începând de la Reformă şi Renaştere, a început să se contureze în civilizaţia modernă ca tip dominator dătător de ton omul economic. Aceasta este într-adevăr o realitate istorică. Dacă ne întoarcem în vremurile vechi, chiar şi în acelea pe care a trebuit să vi le caracterizez astăzi drept luciferice, ce putem stabili, care era acolo tipul dominator? – Iniţiatul! Faraonii egipteni, conducătorii babilonieni, conducătorii Asiei au fost iniţiaţi. Apoi, ca tip dominator, a urmat tipul sacerdotal. Şi tipul sacerdotal a durat în fond până la Reformă şi Renaştere. Şi începând de atunci, a prevalat tipul de om economic. Conducătorii sunt doar slujitorii oamenilor economici. Nu trebuie să credem câtuşi de puţin că oamenii conducători în timpurile moderne sunt altceva decât slujitorii oamenilor economici. Şi tot ceea ce a apărut în justiţie şi drept – puteţi să le studiaţi în profunzime – este doar o consecinţă a ceea ce au gândit oamenii economici. Abia în secolul XIX s-a ridicat în locul omului economic, omul care gândeşte în stilul bancar, şi abia în secolul XIX a fost creat în totalitate acel sistem social care practic prin economia financiară acoperă toate celelalte condiţii sociale. Trebuie numai să putem vedea aceste lucruri, să le putem urmări corect empiric, pe baza experienţei.

Tot ceea ce v-am spus aici, în cea de-a doua conferinţă publică, este profund adevărat. Aş dori numai ca dumneavoastră să le urmăriţi în toate amănuntele. Şi dacă

le veţi urmări în toate amănuntele, veţi vedea cât de profund adevărate sunt aceste lucruri. Dar tocmai faptul că a venit domnia simplelor „simboluri pentru bunurile autentice” [Nota 6] constituie din nou un mijloc esenţial ca omenirea să fie supusă iluziei ahrimanice. Şi dacă oamenii nu văd că trebuie să opună ordinii economice şi bancare un stat pur juridic şi o instanţă pur spirituală, în acest fapt Ahriman va găsi din nou un mijloc esenţial pentru a-şi pregăti în mod corespunzător incarnarea, adică triumful încarnării sale, care va avea loc cu certitudine. Acestea sunt mijloacele pe care le poate folosi Ahriman în cazul unei anumite categorii de oameni. Dar în ziua de astăzi există şi o altă categorie de oameni – şi adesea cele două categorii se amestecă în acelaşi individ care uşurează şi sub un alt aspect calea spre triumf a lui Ahriman.

Vedeţi dumneavoastră, în viaţa reală erorile totale nu sunt chiar atât de rele pe cât sunt jumătăţile sau sferturile de adevăr. Căci de erorile integrale oamenii îşi vor da curând seama. Dar jumătăţile şi sferturile de adevăr seduc oamenii, astfel încât ei trăiesc cu ele şi aceste jumătăţile şi sferturile de adevăr pătrund în viaţă şi ele provoacă cele mai cumplite devastări.

Există în ziua de azi oameni care nu văd unilateralitatea concepţiei galileo-copernicane despre lume, şi nu întrevăd nici măcar caracterul său iluzoriu, sau care sunt prea comozi pentru a nu o accepta. Noi am expus cât de incorect este acest lucru. Dar există astăzi şi oameni, oameni nenumăraţi, care recunosc anumite jumătăţi de adevăruri şi pe care le consideră a fi foarte importante, şi refuză să realizeze în ce măsură sunt justificate aceste jumătăţi de adevăruri. Căci oricât ar părea de ciudat pentru mulţi oameni în ziua de azi, aşa cum modalitatea de a cunoaşte Universul prin ştiinţa galileano-copernicană şi în

general prin ştiinţa materialistă predată actualmente în Universităţi este unilaterală, tot aşa, pe de altă parte, constituie o unilateralitate faptul de a cunoaşte lumea numai prin Evanghelii şi de a respinge orice altă pătrundere în adevărata realitate, decât cea prin Evanghelii. Evangheliile au fost date acelor oameni care au trăit în primele secole ale creştinismului. Faptul de a crede în ziua de azi că Evangheliile pot da întregul creştinism este o jumătate de adevăr, şi de aceea este totodată şi o jumătate de eroare, care înceţoşează oamenii, furnizând de aceea lui Ahriman cel mai bun mijloc de a-şi atinge scopul, anume triumful încarnării sale.

Cât de numeroşi sunt astăzi oamenii care consideră că vorbesc din modestie creştină, pe când în realitate ei vorbesc dintr-o aroganţă îngrozitoare, atunci când afirmă: Noi nu avem nevoie de ştiinţă spirituală. Simplitatea Evangheliilor ne duce înspre ceea ce are nevoie omul de la eternitate. – În această aparentă modestie de cele mai multe ori se exprimă o aroganţă îngrozitoare. Iar această aroganţă poate fi folosită foarte bine de către Ahriman în scopul indicat. Căci vă rog să nu uitaţi ceea ce v-am expus la începutul acestor consideraţii, anume faptul că pe vremea când au fost scrise Evangheliile oamenii erau încă întru totul luciferici în gândirea, simţirea şi concepţiile lor, şi puteau înţelege Evangheliile printr-o anumită gnosă luciferică. Dar în ziua de azi, nu mai este posibil să concepem Evangheliile în acest sens. Faptul de a cuprinde Evangheliile aşa cum au fost ele transmise oamenilor nu oferă o adevărată înţelegere a lui Christos. Iată de ce această adevărată înţelegere a lui Christos este atât de puţin răspândită în zilele noastre în confesiunile religioase. În ziua de astăzi Evangheliile trebuie aprofundate spiritual-ştiinţific, dacă vrem să ajungem la o adevărată înţelegere a

lui Christos. Şi este foarte interesant să urmăreşti Evangheliile şi să ajungi la adevăratul lor conţinut. Faptul de a aborda Evangheliile aşa cum sunt, aşa cum sunt ele abordate de nenumăraţi oameni şi aşa cum sunt învăţaţi nenumăraţi oameni să le abordeze, nu constituie o cale înspre Christos, ci o cale ce se depărtează de Christos. De aceea se îndepărtează confesiunile tot mai mult de Christos. Şi unde ajunge acela care nu vrea să abordeze în ziua de astăzi decât Evangheliile aşa cum sunt ele, fără aprofundarea lor spiritual-ştiinţifică, la ce fel de înţelegere a lui Christos ajunge el? Căci el ajunge în final la un anumit Christos, dacă abordează într-adevăr Evangheliile. Dar la ce anume ajunge? Nu la realitatea lui Christos, la care poate conduce în ziua de azi numai ştiinţa spirituală. Evangheliile conduc numai la o halucinaţie despre Christos, sau, dacă preferaţi, puteţi să o numiţi viziune sau o imagine lăuntrică reală, dar o simplă imagine. Prin Evanghelii se oferă astăzi o cale de a ajunge la o adevărată halucinaţie, la o adevărată viziune a lui Christos, dar nu la realitatea lui Christos. Acesta este şi motivul pentru care teologia modernă a devenit atât de materialistă. Oamenii care s-au preocupat doar teologic cu Evanghelia, au examinat: ce putem obţine din această Evanghelie? Şi în final, şi-au spus: După opinia noastră, ceva similar cu ceea ce obţinem când examinăm experienţa lui Pavel în faţa Damascului. Şi apoi vin acei teologi, care de fapt trebuiau să fundamenteze, să argumenteze creştinismul, însă ei îl subminează, spunând: Ei bine, Pavel era bolnav, o persoană bolnavă de nervi, care a avut o viziune în faţa Damascului.

Ideea este că prin abordarea doar a Evangheliei se poate ajunge doar la o halucinaţie, doar la o viziune, care este însă o imagine lăuntrică corectă, dar care nu cuprinde o realitate. Trebuie să înţelegem că numai prin Evanghelie

nu se ajunge la adevăratul Christos, ci la o halucinaţie în privinţa lui Christos. Căci adevăratul Christos trebuie căutat în ziua de astăzi prin tot ceea ce poate fi obţinut din cunoaşterea spirituală a Universului. De aceea, atunci când Ahriman va apărea în înfăţişare omenească în civilizaţia modernă, vor constitui începutul unei cete tocmai aceia care nu acceptă în ziua de astăzi decât Evanghelia, respingând orice reală cunoaştere spirituală, care nu vor să înveţe nimic, rămânând la spiritul de confesiune sau de sectă, care vor să respingă tot ceea ce aduce adevărata cunoaştere prin strădanie spirituală. Din aceste cercuri vor evolua cete întregi de adepţi ai lui Ahriman.

Toate acestea încep deja să se dezvolte. Ele sunt prezente şi acţionează în omenirea actuală. Acest lucru este spus de cel care astăzi vorbeşte oamenilor având cunoaşterea iniţiatică, indiferent că se referă la probleme sociale sau la alte tipuri de probleme. El ştie unde se află puterile adverse, el ştie că acestea trăiesc în primul rând în suprasensibil, ştie că oamenii sunt supuşi acestei ispite şi că practic apelul ce trebuie adresat omenirii este: Trebuie să ne eliberăm de toate lucrurile care constituie o ispitire atât de mare şi care contribuie la triumful lui Ahriman.

Unii oameni au simţit aceste lucruri. Dar nu există pretutindeni curajul de a se raporta, aşa cum este necesar, la impulsul lui Christos, impulsul lui Lucifer şi impulsul lui Ahriman, care sunt impulsuri istorice, de a se raporta aşa cum accentuează ştiinţa spirituală orientată antropbsofic că trebuie procedat. Nu este nevoie să mergem prea departe pentru a presimţi ceea ce este necesar. Să luăm câteva exemple în care apare necesitatea faptului de a pătrunde ştiinţa materialistă ce are acest caracter ahrimanic, cu impulsul lui Christos, ca şi, pe de altă parte, necesitatea de a arunca lumină asupra Evangheliilor prin

faptul că le explicăm spiritual-ştiinţific. Puteţi vedea cât de puţini oameni se străduiesc în mod real să arunce într-adevăr lumină, prin cunoaşterea spiritual-ştiinţifică, într-o direcţie sau alta. Numai prin aceasta va dobândi omenirea atitudinea corectă faţă de încarnarea terestră a lui Ahriman, prin faptul că pătrunde cu privirea aceste lucruri şi pentru că are şi curajul, voinţa şi energia de a lumina ştiinţa actuală cu spiritul, pe de o parte, şi de a pune în lumină Evangheliile, pe de altă parte, tot cu acest spirit. Altfel, vor apărea mereu numai jumătăţile de adevăr. Gândiţi-vă numai cum, de exemplu, un om foarte luminat, cardinalul *Newman* [Nota 7] care avea o vedere pătrunzătoare privind evoluţia religioasă modernă, a vorbit deschis, în discursul său de alegere drept cardinal la Roma, atunci când a spus că dacă e ca învăţătura creştin-catolică să dureze în continuare, este nevoie de o nouă revelaţie. Dar noi nu avem nevoie de o nouă revelaţie. Vremea revelaţiilor în sens vechi a trecut. Noi avem nevoie de o nouă ştiinţă, care să fie iluminată de spirit. Iar oamenii trebuie să aibă curajul de a primi o astfel de nouă ştiinţă.

Gândiţi-vă la un fenomen literar cum a fost mişcarea „Lux mundi" [Nota 8], care a început la sfârşitul deceniului opt şi începutul deceniului nouă al secolului XIX, promovată de anumiţi slujitori ai Bisericii anglicane, reputaţi teologi ai Bisericii anglicane: eseuri, peste tot pătrunse de strădania de a clădi o punte între ştiinţa lumească şi conţinutul dogmelor. Peste tot, aş spune, o zbatere încoace şi încolo, dar nicăieri o cuprindere îndrăzneaţă a ştiinţei lumeşti, nicăieri o pătrundere cu lumina spiritului în această ştiinţă, şi nici o privire nepărtinitoare asupra Evangheliilor, şi apoi să spună: Evangheliile ca atare nu sunt suficiente în ziua de astăzi, ele trebuie explicate, trebuie lămurite. – Aceasta însă este

necesar pentru omenirea actuală, să aibă curaj în aceste două direcţii şi să-şi spună: Ştiinţa lumească, pământească de una singură, duce la iluzie, Evangheliile singure, duc la halucinaţie. Omul găseşte calea de mijloc, între iluzie şi halucinaţie numai prin cuprinderea realităţii în conformitate cu spiritul. Despre aceasta este vorba.

Aceste lucruri trebuie văzute în ziua de azi. Simpla ştiinţă lumească ar aduce numai iluzie printre oameni. Şi în ultimă instanţă ei ar ajunge la adevărate nebunii. Şi până în ziua de astăzi s-au petrecut deja suficiente nebunii, căci catastrofa acestui război mondial a fost cu certitudine o mare nebunie. Dar la ea au participat mulţi oameni întru totul pătrunşi de actuala ştiinţă lumească. Şi dacă veţi vedea ce fenomene sufieteşti ciudate se manifestă atunci când o sectă oarecare pune, de exemplu, în prim-plan una dintre cele patru Evanghelii, atunci veţi înţelege mai uşor ceea ce v-am spus astăzi în privinţa Evangheliilor. Puteţi vedea ce tendinţe puternice înspre halucinaţii au acele secte care recunosc numai Evanghelia după Ioan, sau acelea care ascultă numai Evanghelia după Luca. Singurul noroc datorită căruia Evangheliile separate, fiecare în unilateralitatea ei, nu au produs încă un mare dezastru, constă în faptul că există patru Evanghelii, care se contrazic între ele din punct de vedere exterior. Astfel, prin faptul că oamenii dispun de patru Evanghelii, nu se orientează prea mult în direcţia vreuneia, sau nu pot merge prea departe în direcţia vreuneia dintre ele, căci le au pe celelalte alături. Într-o duminică li se citeşte dintr-o Evanghelie, în duminica următoare dintr-alta, şi în felul acesta puterea uneia este anulată de puterea celeilalte. Se află o mare înţelepciune în faptul că în lumea culturală au ajuns patru Evanghelii şi că în felul acesta oamenii nu ajung să cadă pradă – aşa cum este cazul adepţilor multor

secte – acelui curent care îl copleşeşte pe om atunci când asupra lui acţionează o *singură* Evanghelie. Căci atunci când asupra omului acţionează o *singură* Evanghelie, apare deosebit de limpede faptul că acţiunea unei singure Evanghelii sfârşeşte în cele din urmă în halucinaţii.

Da, este necesar să ne dezbărăm în ziua de astăzi de anumite înclinaţii subiective, de multe din cele care ne plac şi despre care credem că reprezintă ceva smerit sau inteligent. În ziua de astăzi, pentru omenire se pune în primul rând problema de a privi lucrurile în profunzime, din toate punctele de vedere, şi a curajului pentru aceasta.

Asta voiam să vă spun astăzi, ca să vedeţi că ceea ce acţionează actualmente în omenire are într-adevăr temeiuri mai profunde decât o prejudecată subiectivă oarecare. Pot spune că ceea ce întreprindem noi este citit din semnele timpului că trebuie să acţioneze. Şi dacă ne-am putut reîntruni în această ramură doar după un timp relativ lung, eu am simţit nevoia profundă de a vă spune tocmai cuvintele pe care vi le-am spus astăzi. Să sperăm că vom avea din nou ocazia, într-un viitor nu prea îndepărtat, să vorbim în continuare despre astfel de lucruri.

CONFERINŢA A DOUA
Trecutul luciferic şi viitorul ahrimanic

Berna, 4 miembrie 1919 (GA 193)

Faza evolutivă a omenirii, care începe în perioada noastră având un caracter deosebit – desigur că în orice perioadă se poate spune că în ea începe o nouă fază de evoluţie a omenirii, numai că trebuie caracterizat modul în care este configurată această fază de evoluţie – poate fi caracterizată în sensul că, în principal, tot ceea ce are omenirea de trăit într-un viitor îndepărtat în lumea fizică, constituie un fel de coborâre, un regres, o evoluţie retrogradă. A trecut vremea în care omenirea putea să progreseze prin apariţia unor forţe fizice tot mai înnobilate. Omenirea va progresa şi în perioada următoare, dar numai prin evoluţia spirituală, printr-o evoluţie ce se ridică deasupra proceselor planului fizic. Omul nu va mai putea scoate o satisfacţie din procesele din planul fizic, dacă vrea să li se dăruiască numai lor. Ceea ce a fost indicat de multă vreme în cadrul ştiinţei noastre spirituale şi pe care îl putem găsi caracterizat în ciclul de conferinţe referitor la ***Apocalipsă*** [Nota 9], anume faptul că ne îndreptăm înspre „războiul tuturor contra tuturor", trebuie considerat, începând din momentul de faţă, drept ceva foarte grav şi important. El trebuie înţeles de aşa manieră încât să nu rămână un simplu adevăr teoretic, ci înţelegerea să se exprime şi în acţiunea şi în întregul comportament al omului. Şi tocmai faptul că în viitor – dacă-mi este îngăduit să mă exprim aşa – oamenii vor avea prea puţine bucurii de la evoluţia pe planul fizic, îi va determina să înţeleagă tot mai mult că evoluţia ulterioară trebuie să vină de la puterile spirituale.

Vom înţelege pe deplin această realitate numai dacă cuprindem cu privirea un interval temporal mai mare din evoluţia omenirii şi extragem oarecum din el utilitatea practică a celor pe care omenirea trebuie să le întâmpine tot mai mult în viitor. Atunci vom vedea înspre ce scopuri dirijează omenirea acele puteri ce se exteriorizează aici, aş spune, în aceste războaie devastatoare cu apariţie periodică, şi dintre care prezenta catastrofă [Nota 10] a războiului nu constituie decât începutul. Este o imagine copilărească să crezi că ceea ce se leagă de această catastrofă războinică va putea aduce omenirii o vreme durabilă de pace pe planul fizic. Căci nu va fi aşa. Însă ceea ce trebuie să vină pe Pământ este o evoluţie spirituală. Şi putem vedea spiritul, direcţia şi sensul ei dacă vom cuprinde cu privirea un interval temporal relativ mare de dinaintea Misteriului de pe Golgotha, dacă vom avea în vedere ceva din semnificaţia Misteriului de pe Golgotha şi dacă vom încerca să vedem apoi din punct de vedere spiritual influenţa ulterioară a Misteriului de pe Golgotha în evoluţia viitoare a omenirii.

Noi am considerat Misteriul de pe Golgotha din cele mai diferite puncte de vedere. Vrem să adăugăm astăzi la aceste puncte de vedere un altul, caracterizând puţin civilizaţia omenească ce a precedat Misteriul de pe Golgotha, aproximativ din mileniul trei înainte de Christos, până în perioada creştină şi care este desemnată, după cum ştiţi, drept cultură păgână. În această cultură păgână s-a încadrat ca o oază cultura iudaic¬ebraică altfel structurată, din care a provenit apoi creştinismul.

Putem înţelege cultura păgână dacă ne devine limpede faptul că ea era esenţialmente o cultură a cunoaşterii, a concepţiilor şi a acţiunii provenite din forţe mai cuprinzătoare decât forţele terestre. Putem spune că

abia prin cultura ebraic-iudaică s-a introdus de fapt în omenire elementul moral. Elementul moral nu a avut o existenţă separată în cultura păgână. În schimb, această cultură păgână era astfel configurată încât omul se simţea ca un membru al întregului Cosmos. Acest lucru trebuie avut în mod deosebit în vedere. Omul ce se afla pe Pământ :ca aparţinător al vechii culturi păgâne se simţea un element component al întregului Cosmos. El simţea cum se continuau în propriile sale fapte puterile ce acţionau în mişcarea stelelor sau, mai bine zis, se continuau în puterile ce acţionau în faptele sale. Ceea ce a constituit ulterior astrologia, şi care constituie şi până în zilele noastre astrologia pot spune că este doar o reflectare, şi chiar o reflectare foarte deformată şi înşelătoare a ceea ce a constituit o veche înţelepciune care era extrasă din parcursurile stelare, conferind în acelaşi timp prescripţiile pentru acţiunile omeneşti. Înţelegem aceste vechi culturi numai atunci când aruncăm puţină lumină din punctul de vedere al ştiinţei spirituale asupra a ceea ce a constituit de fapt, în sens exterior, evoluţia omenirii în mileniile patru şi cinci dinainte de Christos. Desigur că vom vorbi în curând şi despre prima epocă postatlanteană, şi despre cea de a doua, dar nu facem bine dacă ne imaginăm că existenţa omenească pe Pământ în aceste milenii cinci, şase şi şapte dinaintea erei noastre era foarte asemănătoare cu existenţa omenească actuală. Este întru totul corect că oamenii acelor vechi milenii, care existau pe atunci pe Pământ, aveau un fel de viaţă sufletească instinctivă, un fel de viaţă sufletească ce se afla în anumite privinţe mai aproape de viaţa sufletească a animalelor, decât de cea a omului actual. Dar viaţa omenească este abordată foarte unilateral atunci când se afirmă că pe măsură ce ne întoarcem în acele vechi timpuri, oamenii erau mai

asemănători animalelor. Oamenii care existau pe atunci pe Pământ erau într-adevăr mai asemănători animalelor în privinţa constituţiei sufleteşti, dar acele trupuri animale ale oamenilor erau folosite de entităţi sufleteşti-spirituale care se simţeau aparţinând mult mai mult lumilor suprasensibile, şi în primul rând lumilor cosmice. Şi se poate spune că dacă ne întoarcem suficient de mult înapoi, cam prin mileniul cinci înainte de Christos, oamenii erau astfel încât îşi foloseau trupurile animale mai mult drept instrumente, dar nu simţeau deloc că s-ar afla înăuntrul lor. Dacă vrem să caracterizăm exact acei oameni, putem spune că atunci când erau treji, se mişcau pe Pământ ca animalele, având o viaţă sufletească instinctivă, dar că în această viaţă sufletească instinctivă lumina ceva cum sunt visele dumneavoastră din starea de somn, un fel de vise treze. Şi în aceste vise treze ei recunoşteau cum coborâseră pe Pământ, pentru a folosi aceste trupuri animale doar ca instrumente. Iar ceea ce era într-adevăr constituţie sufletească omenească lăuntrică, a trecut în concepţia culturală ca acţiune cultică în Misteriile lui Mithras, în care vedem că simbolul principal este zeul Mithras care călăreşte pe un taur având deasupra cerul înstelat căruia îi aparţine el, şi dedesubt Pământul, căruia îi aparţine taurul. De fapt, această imagine nu a fost un simbol pentru această veche omenire, ci a fost viziunea unei realităţi. Omul îşi simţea constituţia sufletească în aşa fel, încât îşi spunea: Atunci când, noaptea, mă aflu în afara trupului meu, aparţin forţelor Cosmosului, cerului înstelat, iar când mă trezesc dimineaţa, mă slujesc de instincte animale într-un trup animal.

După aceea putem spune că vine într-un anumit fel o perioadă a crepusculului în evoluţia omenirii. Era o viaţă omenească atenuată, întunecată, din care visele cosmice se

retrăgeau tot mai mult, iar viaţa instinctivă devenea preponderentă. Ceea ce fusese anterior constituţia sufletească, era păstrat în misterii, şi în special în misteriile asiatice. Dar omenirea în general, în măsura în care nu era cuprinsă de înţelepciunea misteriilor, ducea o viaţă mai mult sau mai puţin crepusculară, instinctivă, în acest mileniu patru, până la începutul mileniului trei. Se poate spune că viaţa oamenilor în general, în acea perioadă a mileniilor patru şi începutul mileniului trei înainte de Misteriul de pe Golgotha din lumea asiatică şi lumea cunoscută pe atunci, era o viaţă sufletească instinctivă, crepusculară. Dar existau misteriile, în care lumile spirituale interveneau realmente, prin intermediul ceremoniilor eficiente. Şi pornind de acolo, omenirea era din nou întru câtva iluminată.

Dar pe la începutul mileniului trei s-a petrecut ceva absolut remarcabil. Dacă vrem să caracterizăm de unde venea acea viaţă crepusculară, mai mult instinctivă a oamenilor, trebuie să spunem că entitatea sufletesc-spirituală a omului nu se putea servi propriu-zis pe atunci de organele omeneşti corespunzătoare înţelegerii şi raţiunii. Aceste organe ale raţiunii şi înţelegerii existau deja, ele erau configurate în entitatea fizică a omului, dar entitatea sufletesc-spirituală nu se putea servi de ele. Astfel încât oamenii nu puteau dobândi nici cea mai mică cunoaştere prin gândirea sau puterea lor de judecată. Ei nu puteau obţine decât ceea ce li se dăruia din misterii.

Şi atunci s-a petrecut la începutul mileniului trei, în estul Asiei, un eveniment deosebit de important. S-a născut pe atunci, într-o familie nord-asiatică, un copil care a crescut în apropierea misteriilor, fără ca să se poată împiedica acest lucru. Circumstanţele erau de aşa natură încât acest copil putea chiar participa la ceremonii, prin

aceea că preoţii conducători ai misteriilor resimţeau ca pe o inspiraţie faptul de a lăsa acest copil să participe la ele. Şi când omul care s-a dezvoltat din acest copil a ajuns la vârsta de aproximativ patruzeci de ani, a rezultat ceva ciudat. Atunci s-a arătat – şi trebuie spus că preoţii misteriilor preziseseră profetic acest eveniment – că acest om, care a fost lăsat să crească într-unul din misteriile Asiei Mici, a început să înţeleagă prin puterea de judecată omenească ceea ce mai înainte putea veni numai ca revelaţie în misterii. Acest om a fost oarecum primul care s-a putut servi de raţiunea omenească, dar numai sprijinindu-se pe misterii.

Dacă e să traducem în limbajul nostru actual ceea ce spuneau preoţii misteriilor despre acest eveniment, atunci trebuie să spunem: în acest om, nu este încarnat nimeni altul decât însuşi Lucifer. – Şi este o realitate importantă, însemnată, faptul că în mileniul trei înaintea lui Christos a existat într-adevăr în Estul Asiei o încarnare pământeană a lui Lucifer. Şi de la această încarnare într-un trup pământean a lui Lucifer – căci această personalitate a răspândit o învăţătură – a provenit ceea ce este desemnat propriu-zis drept cultură păgână precreştină, şi care mai trăia încă în gnosa primelor secole creştine. Nu trebuie să formulăm o judecată de respingere în privinţa acestei culturi a lui Lucifer. Căci ceea ce au produs grecii ca frumuseţe în artă, şi chiar ca înţelegere filosofică, ceea ce trăieşte în vechea filozofie greacă şi până în tragediile lui Eschil, toate acestea nu ar fi fost posibile fără această încarnare a lui Lucifer. După cum am spus, urmările acestei încarnări a lui Lucifer mai erau încă influente în primele secole creştine, în Sudul Europei, în Nordul Africii şi în Vestul Asiei. Şi atunci când pe Pământ a avut loc Misteriul de pe Golgotha, el a putut fi înţeles esenţialmente prin

înţelepciunea luciferică. Prima tentativă de înţelegere a Misteriului de pe Golgotha a avut-o gnosa, care era întru totul pătrunsă de înţelepciunea luciferică. Astfel încât trebuie să accentuăm: A existat la începutul mileniului trei înainte de Christos o încarnare a lui Lucifer în China. A existat la începutul erei noastre încarnarea lui Christos. Şi pentru nceput, încarnarea lui Christos a fost înţeleasă prin aceea că mai exista încă forţa provenită din vechea încarnare a lui Lucifer, şi care a dispărut de fapt pentru înţelegerea omenească, pentru forţa proprie a omului abia în secolul IV după Christos. Dar ea şi-a avut încă ecourile şi continuatorii ei.

Or, la aceste două încarnări, cea a lui Lucifer în vremurile vechi şi cea a lui Christos, care conferă sensul propriu-zis evoluţiei Pământului, se va adăuga o a treia, într-un viitor nu prea îndepărtat. Şi evenimentele prezentului se derulează deja esenţialmente astfel încât pregătesc această a treia încarnare. Dacă urmărim încarnarea lui Lucifer de la începutul mileniului trei înainte de Christos, trebuie să spunem: Prin el, oamenii au dobândit capacitatea de a se sluji de organele raţiunii lor, de forţa lor de judecată. Lucifer însuşi a fost primul care a cuprins într-un trup omenesc, prin forţa de judecată, ceea ce putuseră primi oamenii mai înainte doar prin revelaţie: sensul misteriilor. Iar ceea ce se pregăteşte acum şi va avea loc cu siguranţă pe Pământ într-un viitor nu prea îndepărtat, este o adevărată încarnare a lui Ahriman.

După cum ştiţi, noi trăim începând de la mijlocul secolului al XV-lea într-o epocă în care omenirea urmează să ajungă tot mai mult la deplina putere a conştienţei. Iar acest fapt trebuie să fie cel mai important în mersul spre întâmpinarea acestei încarnări a lui Ahriman, anume faptul că oamenii merg cu deplină conştienţă în întâmpinarea

acestui eveniment. Încarnarea lui Lucifer nu a fost, de fapt, perceptibilă decât pentru forţa profetică a preoţilor din misterii. Şi tot foarte inconştient s-a desfăşurat pentru marea majoritate a oamenilor ceea ce a fost încarnarea lui Christos şi Misteriul de pe Golgotha. Dar omenirea trebuie să întâmpine conştient încarnarea lui Ahriman, printre toate celelalte evenimente zguduitoare de pe Pământ. Şi datorită nevoilor continue determinate de război sau altor nevoi, spiritul omenesc va deveni foarte inventiv pe planul fizic. Şi datorită acestei inventivităţi pe planul fizic, ce nu poate fi prevenită în nici un fel printr-un comportament sau altul – ea va interveni ca o necesitate – va deveni posibil ca Ahriman să se poată încorpora într-o individualitate omenească.

Dar această putere ahrimanică îşi pregăteşte încarnarea pe Pământ din lumile spirituale. Şi ea încearcă să şi-o pregătească în aşa fel, încât această încarnare a lui Ahriman sub formă omenească să poată ispiti şi seduce oamenii de pe Pământ în cea mai mare măsură posibilă. Iar una din sarcinile oamenilor de pe Pământ în următoarea perioadă a civilizaţiei actuale va fi aceea de a trăi pe deplin conştienţi în privinta încarnării lui Ahriman, astfel încât această încarnare a lui Ahriman să servească chiar favorizarea unei înalte evoluţii spirituale prin faptul că oamenii devin conştienti tocmai datorită lui Ahriman de ceea ce poate fi dobândit sau, să spunem, de ceea ce nu poate fi dobândit prin această viaţă de pe Pământ. Căci oamenii trebuie să se îndrepte conştient înspre această încarnare a lui Ahriman şi să organizeze lucrurile în aşa fel, încât ei să devină tot mai conştienţi în toate domeniile, ca ei să poată vedea tot mai limpede ce curenti din viaţă de deplasează înspre această încarnare a lui Ahriman. Iar oamenii vor trebui să înveţe să interpreteze viaţa prin

ştiinţa spirituală astfel încât să recunoască acei curenţi care favorizează încarnarea lui Ahriman, pentru a învăţa să-i stăpânească. Ei trebuie să ştie că Ahriman va trăi printre oamenii de pe Pământ, dar că oamenii îl pot înfrunta şi că pot determina ei înşişi ce anume pot învăţa de la el, ce anume pot primi de la el. Dar ei nu vor putea face acest lucru dacă nu iau de acum în stăpânire anumiţi curenţi spirituali sau chiar nespirituali, pe care altfel îi foloseşte Ahriman, pentru a-i lăsa pe oameni cât mai inconştienţi în privinta venirii sale, astfel încât într-o bună zi să poată apărea pe Pământ şi să-i ia nepregătiţi pe oameni, să-i seducă, să-i ispitească, astfel încât ei să nege această evoluţie a Pământului pentru ca ea să nu ajungă la ţelul ei. Trebuie să cunoaştem anumiţi curenţi spirituali potrivit esenţei lor, dacă vrem să înţelegem întregul proces despre care v-am vorbit.

Oare nu vedeţi că în prezent numărul oamenilor care nu vor să ştie nimic despre o ştiinţă a spiritului, despre a cunoaştere a spiritualului, devine tot mai mare? Oare nu vedeţi că oamenii pentru care forţele religioase nu mai constituie niciun impuls, devin mai numeroşi? Faptul că merg la biserică sau nu, nu mai are nici cea mai mică importanţă pentru oamenii de azi. Iar vechile forţe religioase nu mai au nici o importanţă lăuntrică pentru ei. Dar ei nu se decid nici în sensul de a lua în vreun fel în considerare ceea ce se revarsă ca nouă viaţă spirituală în cultura noastră. Ei se apară de ea, o resping, o consideră drept nebunie, drept ceva incomod, ei nu o acceptă. Dar, vedeţi dumneavoastră, aşa cum este omul pe Pământ, el este o adevărată unitate. Iar spiritualul său nu poate fi separat de fizicul său. Acestea două actionează ca o unitate între naştere şi moarte. Şi chiar dacă omul nu preia spiritualul prin capacităţile sale sufleteşti, spiritualul este,

totuşi, prezent. Iar începând din ultima treime a secolului al XIX-lea, spiritualul ne învăluie, ne scaldă. El se revarsă în evoluţia Pământului. Şi se poate spune că spiritualul este aici, doar că oamenii nu vor să-l primească.

Dar spiritualul este aici, chiar dacă oamenii nu vor să-l primească! El este aici! Şi ce se va întâmpla cu el? Oricât de paradoxal ar părea – căci unele lucruri care sunt adevărate şi foarte adevărate, apar drept paradoxale oamenilor din ziua de azi – orice om mănâncă şi bea, şi poate că o fac cu cea mai mare plăcere tocmai aceia care resping spiritualul, iar la acei oameni care resping spiritualul, dar mănâncă şi beau, spiritualul se scurge, inconştient pentru ei, în procesul mâncării şi digestiei. Aceasta este taina acelei căi către şi în materialism, care a început cu toată tăria cam pe la 1840, sau mai degrabă s-a pregătit. Acei oameni care nu vor să primească spiritualul prin suflete, preiau totuşi spiritualul prin aceea că mănâncă şi beau; şi mâncând şi bând, ei mănâncă şi beau spiritul. Ei sunt mâncători de suflet şi spirit. Şi pe această cale, spiritul ce se revarsă în evoluţia Pământului trece în elementul luciferic, este împărtăşit lui Lucifer. Iar puterea luciferică ce poate ajuta apoi forţei ahrimanice pentru încarnarea sa ulterioară, devine în felul acesta tot mai puternică. Aceasta trebuie să devină tot mai mult o cunoaştere pentru oameni, şi anume că oamenii viitorului, fie vor accepta în mod conştient cunoaşterea spirituală, fie vor mânca inconştient spiritul, în felul acesta livrându-l forţelor luciferice. Iar Ahriman favorizează în mod deosebit acest curent al mâncării spiritului şi sufletului, pentru că în felul acesta îi poate legăna şi adormi tot mai mult pe oameni, astfel încât, atunci când va păşi printre oameni în răstimpul încarnării sale, să-i poată ataca prin surprindere, ca ei să nu poată să i se opună conştient.

Dar Ahriman îşi poate pregăti şi în mod direct încarnarea. Oamenii din ziua de azi duc în mod sigur o viaţă spirituală, dar este una pur intelectuală, ce nu se referă la lumea spirituală. Iar această viaţă pur intelectuală se răspândeşte tot mai mult printre oameni, după ce a prins teren în ştiinţă, conduce acum şi în viaţa socială la tot felul de excese. Căci care este caracteristica acestei vieţi intelectuale? Această viaţă intelectuală este prea puţin legată de adevăratele interese ale oamenilor. Vreau să vă întreb câţi profesori nu vedeţi intrând şi ieşind din instituţii de rang mai mare sau mai mic, şi care de fapt nu slujesc ştiinţa din entuziasm lăuntric, ci pentru că este meseria lor? În asemenea cazuri, interesul nemijlocit al sufletului nu se leagă de cele pe care le îndeplineşte omul. Iar această atitudine se continuă şi în timpul predării. Gândiţi-vă câte nu se învaţă pe diferitele trepte ale predării fără să existe un adevărat entuziasm, un adevărat interes în această predare, şi cât de exterioară este viaţa intelectuală pentru mulţi oameni care i se dăruiesc. Şi cât de mulţi oameni sunt obligaţi să scrie şi să publice lucrări care sunt conservate apoi în biblioteci, ce nu constituie ceva viu, ca viaţă spirituală. Tot ceea ce este dezvoltat ca viaţă spirituală intelectuală, fără a fi înflăcărat de căldura sufletească umană, fără entuziasm uman, favorizează direct încarnarea lui Ahriman, în sens propriu. Căci în felul acesta oamenii sunt legănaţi şi adormiţi aşa cum am descris, ceea ce poate fi foarte favorabil pentru Ahriman.

Pe lângă acestea există nenumăraţi alţe curente în viaţa spirituală sau nespirituală, pe care Ahriman îi poate folosi, dacă oamenii nu le folosesc în sens corect. Aţi auzit mereu în ultima vreme răsunând în lume – şi se mai aude şi acum – că trebuie create state naţionale, imperii naţionale. Se aude mult vorbindu-se despre „libertatea popoarelor

individuale". Numai că vremea în care în evoluţia omenirii trebuiau întemeiate regate şi împărăţii bazate pe apartenenţa la o seminţie şi pe legăturile de sânge a trecut. Şi atunci când în ziua de azi se face apel la legăturile de naţiune, de seminţie, şi altele asemănătoare, la legăturile ce nu provin din intelect sau din spirit, atunci se favorizează dizarmonia în omenire. Iar puterea ahrimanică poate folosi în mod deosebit această dizarmonie. Şovinismul naţional, falsul patriotism, toate acestea constituie materialul din care îşi alcătuieşte Ahriman ceea ce tocmai îi trebuie.

Iar la toate acestea se mai adaugă ceva. Vedem apărând peste tot un partid sau altul. Or, în privinţa acestor păreri de partid şi programe ale partidelor oamenii nu văd deloc limpede şi nici nu vor să vadă. În ziua de azi se poate demonstra orice, cu cea mai mare perspicacitate. Chiar şi lucrurile total opuse. Leninismul poate fi argumentat cu perspicacitate, dar şi contrariul său, şi tot ceea ce constituie categorie intermediară între ele. Orice părere partinică poate fi argumentată astăzi cu rigurozitate. Numai că acela care are părere contrară în problemele partinice, are la fel de multă dreptate. Ceea ce este în ziua de azi spiritul intelectualist, aşa cum domneşte el azi printre oameni, nu este în nici un caz suficient pentru a arăta, pentru a explica ceva în privinţa capacităţii sale vitale lăuntrice, în privinţa valorii sale de viaţă. Acest spirit dovedeşte, demonstrează. Dar noi nu trebuie să considerăm că ceva care a fost demonstrat, dovedit, are şi viaţă, valoare şi putere de viaţă. Şi de aceea sunt astăzi încadraţi oamenii în diverse partide şi se luptă unii cu alţii şi se combat reciproc, pentru că orice părere partinică sau măcar cele mai importante păreri de partid pot fi argumentate cu acelaşi drept. Ceea ce este intelectul nostru rămâne la stratul superficial al înţelegerii lucrurilor, şi nu

pătrunde în interior, în acele straturi în care se află adevărul. Iar acest lucru ar trebui văzut temeinic, în toată profunzimea sa. Dar oamenilor le place în ziua de azi să rămână cu înţelegerea la suprafaţă şi să nu pătrundă prin puterile spirituale în straturile următoare ale existenţei, corespunzătoare esenţei lucrurilor. Deşi ar fi suficient să privească puţin în jur, chiar şi numai în viaţa exterioară – căci şi cea mai exterioară viaţă arată adesea cum pot fi amăgiţi oamenii de ceea ce îndrăgesc ei cel mai mult. Oamenii îndrăgesc în ziua de azi în ştiinţă cifrele, dar ei îndrăgesc cifrele şi în viaţa socială. Priviţi puţin ştiinţele sociale: ele constau aproape numai din statistici. Şi din aceste statistici, ceea ce înseamnă din cifre, se trag cele mai importante concluzii şi se iau cele mai importante decizii. Iar prin cifre se poate dovedi totul şi se crede orice. Căci cifrele nu constituie mijlocul de a demonstra ceva, ci mijlocul de a-i amăgi pe oameni. Atâta timp cât nu se trece dincolo de cifre, pentru a se vedea elementul calitativ, oamenii pot fi doar amăgiţi prin cifre.

Un exemplu foarte evident este următorul. Multe s-au dezbătut în privinţa naţionalităţii macedonene. Iar multe evenimente din viaţa politică a Peninsulei Balcanice au depins de statisticile efectuate acolo. Numai că cifrele existente acolo au la fel de multă valoare ca şi cifrele altor statistici. Căci indiferent că se face o statistică în privinţa grâului sau a secarei, sau că se face o statistică referitoare la câţi greci, câţi sârbi şi câţi bulgari locuiesc în Macedonia, în privinţa a ceea ce dovedesc statisticile, toate lucrurile sunt la fel. Căci în astfel de statistici se găsesc cifrele ce pot fi expuse cu privire la greci, bulgari şi sârbi, şi din aceste cifre se pot trage concluziile cele mai frumoase. Dar lucrurile pot fi privite şi sub aspectul lor calitativ. Şi atunci se poate vedea că de multe ori, de exemplu, tatăl era grec,

iar unul dintre fiii săi bulgar, şi celălalt sârb. Cum se ajunge la aşa ceva, vă puteţi imagina singuri. Dar asemenea statistici sunt luate în considerare de oameni, deşi în astfel de cazuri ele nu reprezintă decât temeiul unor scopuri de partid. Căci, desigur, dacă un tată este cu adevărat grec, atunci şi cei doi fii ai săi sunt greci. Dar acesta este numai un exemplu pentru multe din cele care se fac, pentru multe lucruri care se îmbracă în haina cifrelor. Cifrele sunt cele prin care Ahriman poate atinge cel mai mult, atunci când sunt expuse ca dovadă, când sunt văzute ca mijloc doveditor.

Un alt mijloc de care se poate folosi Ahriman este unul care nu apare de la început ca atare, deoarece caracteristica acestuia este mai degrabă paradoxală. Dumneavoastră ştiţi că noi am încercat să aprofundăm Evangheliile din punct de vedere spiritual-ştiinţific în cadrul mişcării noastre spirituale. Dar această aprofundare a Evangheliilor în vremea noastră, care devine din ce în ce mai necesară, este respinsă de nenumăraţi oameni, aşa cum este de fapt respinsă şi ştiinţa noastră spirituală. Iar oamenii care cred în acest domeniu că ar fi cei mai modeşti din lume – sau cel puţin o afirmă – sunt de fapt cei mai trufaşi. Auzim tot mai mult cum se afirmă că oamenii trebuie să se adâncească în simplitatea Evangheliei şi că nu trebuie să caute, de exemplu, sensul şi semnificaţia Misteriului de pe Golgotha pe calea complicată a ştiinţei spirituale. Oamenii care simulează că ar căuta cu modestie sensul Evangheliilor sunt de fapt cei mai trufaşi, căci în aroganţa lor ei dispreţuiesc căutarea sinceră şi onestă prin ştiinţa spirituală. Ei sunt aşa de trufaşi încât cred că fără să depună niciun efort, numai cufundându-se în mod naiv în Evanghelii, pot dobândi cele mai înalte cunoştinţe despre lumea spirituală. Căci ceea ce apare adesea ca modest şi

simplu, este tocmai plin de cea mai mare trufie. În secte şi în confesiunile religioase trăiesc oamenii cei mai trufaşi.

Vedeţi dumneavoastră, Evangheliile au apărut atunci când mai exista încă ştiinţa luciferică. În primele secole ale creşti¬nismului, Evangheliile au fost înţelese cu totul altfel decât mai târziu. Astăzi, oamenii care nu vor să aprofundeze ştiinţa spirituală, doar pretind că înţeleg Evangheliile. În realitate ei nici măcar nu au sensul iniţial al cuvintelor. Pentru că ceea ce este tradus în diferite limbi nu sunt cu adevărat Evangheliile, ci ceva care, în fond, nu mai aminteşte de sensul originar al cuvintelor în care au fost redactate Evangheliile. În ziua de azi nu se poate ajunge la adevărata cunoaştere a entităţii care a intervenit în evoluţia Pământului ca entitate christică decât pe cale spiritual-ştiinţifică. Cine vrea doar să se adâncească „simplu", cum se spune adesea, în Evanghelii, şi procedează ca atare, acela nu ajunge la cuprinderea lăuntrică a adevăratei entităţi a lui Christos, ci numai la o iluzie a acestuia sau, cel mult, la o viziune sau o halucinaţie în privinţa acestei entităţi a lui Christos. Prin simpla lectură a Evangheliilor nu se mai dobândeşte astăzi o adevărată legătură cu creştinismul, ci numai un fel de halucinaţie rafinată a lui Christos. De aceea este atât de răspândită concepţia teologică conform căreia în omul Iisus din Nazareth nu se afla câtuşi de puţin Christos, ci numai o personalitate istorică, la fel ca Socrate şi Platon sau alţii, numai că oarecum superioară. „Omul simplu din Nazareth" a devenit chiar idealul unor teologi. Şi desigur, mulţi teologi actuali nu ştiu ce să facă cu un fenomen ca acela al viziunii Sfântului Apostol Pavel din faţa Damascului, deoarece fără aprofundarea prin ştiinţa spirituală, prin Evanghelii nu se poate ajunge decât la halucinaţii în privinţa lui Christos, şi nu la contemplarea adevăratului

Christos. De aceea, ceea ce i s-a arătat lui Pavel în faţa Damascului este considerată doar ca o halucinaţie.

Este necesar ca Evangheliile să fie aprofundate în ziua de azi în conformitate cu datele ştiinţei spirituale. Căci confuzia care îi cuprinde pe acei oameni care nu vor să trăiască decât în cadrul confesiunilor lor va fi cel mai mult folosită de către Ahriman pentru a-şi atinge ţelul: de a-i surprinde pe oameni cu încarnarea lui, de a-i ataca prin surprindere. Şi cei care se cred cei mai creştini, prin faptul că resping orice progres al concepţiei despre misteriul lui Christos, sunt prin aroganţa lor tocmai cei care favorizează cel mai mult scopurile lui Ahriman. Şi de aceea sunt confesiunile religioase tocmai domenii, terenuri de promovare a fiinţei ahrimanice. Căci nu foloseşte la nimic faptul de a evita aceste lucruri prin iluzii. Aşa cum concepţia materialistă, care respinge tot ceea ce este spiritual şi vrea să facă din om doar ceea ce mănâncă şi bea, aşa cum această concepţie materialistă favorizează scopurile lui Ahriman, tot aşa favorizează scopurile lui Ahriman – în sensul său, nu în sens omenesc – respingerea rigidă a tot ceea ce este spiritual şi aderarea la literal, aşa cum se spune adesea, la simpla înţelegere a Evangheliilor. Vedeţi dumneavoastră, a fost înălţat un baraj pentru ca fiecare Evanghelie în parte să nu-l îngrădească prea mult pe om, prin aceea că evenimentul de pe Golgotha a fost descris în Evanghelii din patru direcţii diferite, care – cel puţin aparent – se contrazic. Astfel încât oamenii sunt feriţi de a o lua pe una în mod prea literal, dacă ei reflectă cât de puţin asupra lor. Dar în acele secte în care se pune la bază *o singură* Evanghelie – căci există nenumărate astfel de secte – se afirmă elementul ispititor, întunecător, halucinatoriu, care este provocat prin simpla cufundare în Evanghelii. La vremea lor, Evangheliile au trebuit date ca o

contrapondere faţă de gnosa luciferică. Dar dacă ele sunt abordate actualmente aşa cum trebuiau abordate pe atunci, ele nu servesc progresului omenirii, ci scopurilor lui Ahriman. Ceva nu este bun în sens absolut, prin sine însuşi, ci este întotdeauna bun sau rău, în funcţie de modul în care îl folosesc oamenii. Cel mai bun lucru poate deveni cel mai rău, dacă oamenii nu îl folosesc în sensul corect. Şi chiar dacă Evangheliile constituie o culme, tocmai ele pot acţiona în sensul cel mai rău, dacă oamenii sunt prea comozi să pătrundă la o interpretare cu adevărat spiritual-ştiinţifică a acestor Evanghelii.

Astfel, există multe în curentele spirituale şi nespirituale ale prezentului, pe care ar fi necesar ca oamenii să le vadă cu exactitate şi să-şi organizeze în mod corespunzător comportamentul, şi anume comportamentul sufletesc, în funcţie de acestea. De faptul că oamenii vor voi sau nu să pătrundă ci privirea aşa ceva, depinde cum îi va afecta încarnarea lui Ahriman, dacă această încarnare îi va aduce pe oameni la a pierde întreg ţelul Pământului, sau tocmai ea îi va face să recunoască însemnătatea cu totul limitată a vieţii intelectuale, a vieţii nespirituale. Dacă oamenii vor lua în mâini în sens corect ceea ce v-am caracterizat acum drept curente ce conduc la Ahriman, atunci prin încarnarea lui Ahriman pe Pământ ei vor recunoaşte cu claritate ceea ce este ahrimanic şi, în felul acesta, pe de altă parte, ca pol opus, ceea ce este luciferic. Şi atunci, tocmai din contrastul dintre ahrimanic şi luciferic, oamenii vor ajunge în situaţia de a cuprinde al treilea element cu vederea sufletească. Căci oamenii trebuie să se depăşească pe ei înşişi pentru a-şi croi drum conştient la această trinitate a lui Christos, Ahriman şi Lucifer. Căci fără această conştienţă oamenii nu vor putea vieţui în viitor în aşa fel încât să se înfăptuiască ţelul Pământului.

Vedeţi dumneavoastră, lucrurile care sunt legate de ştiinţa spirituală pot fi înţelese cu adevărat numai dacă sunt abordate cu toată seriozitatea. Căci ştiinţa spirituală nu este un capriciu care vrea să pătrundă printre oameni din spiritul unei secte oarecare, ci ştiinţa spirituală este cu adevărat ceva ce rezultă din necesitatea evoluţiei omeneşti. Cine înţelege această necesitate a evoluţiei omenirii, acela nu mai poate să se ocupe, sau la fel de bine să nu se ocupe cu ştiinţa spirituală, ci el trebuie să-şi spună: întreaga viaţă fizică şi spirituală a oamenilor trebuie să fie străbătută şi iluminată de concepţia spiritual-ştiinţifică.

Aşadar, exact aşa cum a existat cândva în Est o încarnare a lui Lucifer, apoi, am putea spune, la mijlocul evoluţiei omeneşti încarnarea lui Christos, tot aşa va avea loc în Occident încarnarea lui Ahriman. Această încarnare a lui Ahriman nu va fi evitată. Ea trebuie să vină, căci oamenii trebuie, ca să zic aşa, să-l privească în ochi pe Ahriman. El va fi acea individualitate care va arăta oamenilor la ce perspicacitate uluitoare poate ajunge omul atunci când cheamă în ajutor tot ceea ce, dintre forţele Pământului, poate favoriza perspicacitatea. Datorită necesităţilor pe care le va avea omenirea în perioada imediat următoare, şi despre care am vorbit, oamenii vor deveni foarte inventivi. Vor fi descoperite unele lucruri în privinta forţelor şi substanţelor lumii, care vor furniza hrană pentru oameni. Dar ceea ce va fi descoperit în acest fel, va fi descoperit de maniera că oamenii îşi vor da seama totodată cum este legat elementul material de organul raţiunii; nu de cel al spiritului, ci de al raţiunii. Oamenii vor afla ce anume trebuie să bea şi să mănânce ca să devină foarte deştepţi. Omul nu poate deveni spiritual prin ceea ce bea şi mănâncă, dar deştept, chiar foarte deştept, rafinat de deştept, poate deveni prin ceea ce bea şi mănâncă.

Oamenii încă nu cunosc aceste lucruri, dar ele vor fi obţinute, nu neapărat prin strădanie, căci vor rezulta oarecum de la sine, datorită necesităţilor ce vor apărea în perioada următoare. Şi, aş vrea să spun că printr-o anumită întrebuintare a acestor lucruri, anumite societăţi secrete, care organizează deja pregătiri în acest sens, societăţi care există deja, vor pregăti cele prin care încarnarea lui Ahriman se va putea desfăşura în sens corect pe Pământ. Căci ea trebuie să aibă loc; căci oamenii trebuie să vadă în timpul existenţei lor pământene cât de mult poate rezulta din procesele pur materiale. Dar omul trebuie să vadă totodată că el trebuie să înveţe să domine aceste curente spirituale sau nespirituale, care duc la ahrimanism.

Şi când vedem că programele partidelor pot fi la fel de bine argumentate ca şi programele contrare lor, atunci va trebui să ne spunem: Aşadar trebuie să ne înălţăm până la o asemenea dispoziţie sufletească în care nu să dovedim, să demonstrăm sau să argumentăm, ci în care să trăim experienţa realităţilor. Căci ceea ce este vieţuit este cu totul altceva decât ceea ce este argumentat. Şi tot aşa ne vom spune: Evangheliile trebuie să fie din ce în ce mai mult aprofundate spiritual-ştiinţific. Faptul de a aborda în ziua de azi Evangheliile literal, favorizează cultura ahrimanică. Şi chiar şi din motive exterioare se poate vedea că pentru omul actual nu mai poate fi valabilă abordarea literală a Evangheliilor, căci dumneavoastră ştiţi că ceea ce este corect pentru *o anumită* perioadă nu mai este corect pentru o alta. Iar ceea ce este corect pentru *o anumită* perioadă, dacă este practicat în altă perioadă, devine luciferic sau ahrimanic. Lectura ca atare a Evangheliilor şi-a avut timpul *său*. Dar astăzi se pune problema ca, legat de Evanghelii, să dobândim o cunoaştere spirituală a Misteriului de pe Golgotha.

Desigur că pentru mulţi oameni este actualmente extraordinar de incomod să vadă, să recunoască aceste lucruri. Dar acela care vrea să privească lucrurile din punct de vedere antroposofic, ar trebuie să înveţe să cunoască într-adevăr cum suprapunerea diverselor straturi ale culturilor a provocat un haos, şi cum în acest haos trebuie din nou să pătrundă lumina.

Ar trebui în ziua de azi să facem încercarea să ascultăm sau să citim un om modern, foarte radical, vorbind despre o chestiune sau alta a vieţii actuale, şi comparativ, să spunem, să ascultăm discursurile din amvon despre aceeaşi chestiune ale unui preot al unei confesiuni, care se mai află întru totul ancorat în modul de gândire şi în formele de gândire ale timpurilor trecute. Atunci veţi avea cu adevărat două lumi înaintea dumneavoastră, pe care le veti putea amesteca şi confunda numai atunci când veţi evita să vă raportaţi la aceste lucruri în conformitate cu adevărul. Ascultaţi vorbind în ziua de azi despre problema socială un socialist modern, şi ascultaţi vorbind apoi, despre aceeaşi problemă, să spunem, un predicator catolic; este foarte interesant să vezi una lângă alta două straturi de cultură ce întrebuinteză aceleaşi cuvinte în cu totul alte sensuri. Acelaşi cuvânt înseamnă pentru unul cu totul altceva decât pentru celălalt.

Aceste lucruri trebuie privite în lumina pe care o dobândim atunci când abordăm cu seriozitate consideraţii de genul celor pe care le-am urmărit noi astăzi. Căci, în final, ajung şi oamenii din culte religioase pozitive, aş spune, la un dor de aprofundarea spirituală. Şi nu este deloc un fenomen insignifiant faptul că un spirit proeminent, dar un spirit catolic pozitiv, cum este cardinalul *Newman*, la festivitatea conferirii titlului de

cardinal la Roma, a spus că el nu vede altă salvare pentru creştinism decât o nouă revelaţie.

Da, aşa a spus cardinalul Newman, că el nu vede altă salvare pentru creştinism decât o nouă revelatie. – Dar el nu a avut, desigur, curajul să ia într-adevăr în serios o nouă revelaţie spirituală. Şi la fel procedează şi ceilalţi. Puteti citi nenumărate lucrări în privinta celor necesare omenirii, să zicem în privinţa vieţii sociale. Acum a părut din nou o carte; ea se numeşte Socialismul de *Robert Wilbrandt*, [Nota 11] fiul poetului Wilbrandt. Acolo, de exemplu, problema socială este dezbătută pe baza unor cunoştinte particulare deosebite. Şi în final se spune: Fără spirit nu merge, şi tocmai cursul pe care îl iau lucrurile arată că spiritul este necesar. Despre ce este vorba în acest caz? Este vorba despre faptul că un astfel de om ajunge să spună cuvântul spirit, cuvântul abstract spirit. Dar el respinge, el refuză să accepte orice care vrea într-adevăr să ajungă la spirit. Şi de aceea este necesar să recunoaştem odată că scormonirea în concepte abstracte, oricât de mult este însotită de strigătul după spirit, încă nu constituie ceva spiritual, încă nu constituie ceva care să fie spirit. Nu trebuie să confundăm vorbirea obscură, abstractă, despre spirit, cu o căutare cu adevărat pozitivă a conţinutului lumii spirituale, aşa cum urmează să se întâmple prin ştiinţa spirituală orientată antroposofic.

Despre spirit vorbesc în ziua de azi mulţi oameni. Dar dumneavoastră, care preluaţi ştiinţa spirituală, ar trebui să fiţi nişte oameni care nu se lasă zăpăciţi de simpla vorbărie despre spirit, ci care ar trebui să vadă că există o diferentă între simpla vorbărie despre spirit şi descrierile lumii spirituale, aşa cum încercăm să le dăm pe tărâmul antroposofiei, unde lumea spirituală este descrisă, aşa cum lumea fizic-senzorială este descrisă în mod exterior.

Asupra unor astfel de diferenţe trebuie să fiţi atenţi, şi va trebui să vă aduceţi tot mereu dinaintea sufletelor faptul că vorbirea abstractă despre spirit este tocmai o distragere de la adevărata străduanie spirituală, şi că în zilele noastre mulţi oameni vorbesc despre spirit, dar de fapt prin aceasta doar îi abat tot mai mult pe oameni de la spirit. Căci simpla referire intelectuală la spiritul nu duce la spirit. Ce este inteligenţa? Care este conţinutul inteligenţei noastre omeneşti? Vă pot explica cel mai bine acest lucru, dacă pun următoarea imagine în fata sufletelor dumneavoastră. Imaginati-vă – sunt de fată atâtea doamne aici, care vor înţelege şi mai bine exemplul –, imaginati-vă că vă aflaţi în fata unei oglinzi în care priviţi. Consideraţi imaginea pe care v-o oferă oglinda. Ea este aşa cum sunteţi dumneavoastră, dar ea nu este ceva real. Ea ia naştere prin oglindirea de către oglindă. Tot aşa, tot ceea aveţi în sufletul dumneavoastră drept inteligenţă, drept conţinut intelectual, este doar o imagine reflectată. În interiorul ei nu se află realitatea. Şi aşa cum imaginea dumneavoastră oglindită este iscată doar prin prezenţa oglinzii, tot aşa, ceea ce se reflectă în dumneavoastră drept inteligentă este iscat doar prin aparatul fizic al trupului dumneavoastră, şi anume prin creier. Omul este inteligent numai prin trupul său. Şi pe cât de putin se poate mângâia pe sine atunci când îşi mângâie imaginea din oglindă, tot atât de puţin puteţi cuprinde spiritul când abordaţi numai aspectul dumneavoastră intelectual, pentru că spiritul nu se află înlăuntrul acestuia. Ceea ce este cuprins prin inteligenţă, oricât ar fi aceasta de pătrunzătoare, nu conţine niciodată spiritul, ci numai imaginea spiritului. Dumneavoastră nu veţi putea vieţui spiritul, dacă rămâneţi la simpla inteligenţă. De aceea este inteligenţa atât de seducătoare, pentru că ea oferă totuşi o imagine, care însă este o

imagine oglindită a spiritului, şi nu spiritul însuşi. Dar oamenii cred ca nu au nevoie să facă efortul incomod de a se ridica la spirit şi a se deprinde cu spiritul, pentru că ei cred că îl au, deşi îl au doar în imaginea sa oglindită; însă pot vorbi foarte bine despre spirit. Iar faptul de a diferenţia simpla imagine a spiritului de spiritul real este sarcina acelei atitudini care nu se ocupă cu simpla teoretizare în domeniul spiritual-ştiinţific, ci se încadrează cu adevărat într-o concepţie pozitivă asupra spiritului.

Asta voiam să vă spun astăzi, pentru reafirma serio¬zitatea care ar trebui să pătrundă întreaga noastră poziţie antroposofică faţă de viaţa spirituală. Căci de modul în care omenirea prezentului consideră această poziţie faţă de viaţa spirituală, va depinde evoluţia reală a omenirii în viitor. Dacă ceea ce v-am caracterizat astăzi este privit aşa cum îl privesc marea majoritate a oamenilor de pe Pământ, atunci Ahriman va fi un oaspete groaznic pentru oameni atunci când va veni. Dar dacă oamenii reuşesc să asimileze în conştienţa lor aceste lucruri pe care le-am considerat noi astăzi, pentru a le conduce şi dirija, aşa cum trebuie să fie pentru o poziţie liberă a omenirii faţă de puterea ahrimanică, atunci omenirea prin Ahriman, când el va apărea, va învăţa exact ceea ce trebuie, pentru a vedea cum Pământul trebuie să ajungă la degradarea său, cum însă omenirea tocmai prin aceasta se înalţă deasupra existenţei terestre. Atunci când omul atinge o anumită vârstă în viaţa sa fizică, trupul său fizic începe să se degradeze. Şi dacă el este rezonabil, el nu se plânge că acest trup fizic se degradează, căci ştie că el merge cu sufletul său înspre o viaţă care nu este în paralel cu degradarea trupului fizic. În omenire trăieşte ceva care nu este legat de degradarea Pământului fizic, care deja a inceput, ci ceva care va deveni tot mai spiritual tocmai prin faptul că Pământul ajunge la

decadenţă sa fizică. Să învăţăm să ne spunem imparţial: Da, Pământul este în decadenţă şi de asemenea viaţa oamenilor în privinţa aspectului său fizice. Dar să luăm tocmai din asta puterea de a introduce în civilizaţia noastră ceea ce trebuie să trăiască în continuare în omenire ca element nemuritor al întregii evoluţii pământeşti, atunci când Pământul se va îndrepta spre pieirea sa.

Aceasta voiam să vă spun astăzi.

CONFERINŢA A TREIA
Entităţile luciferice şi ahrimanice

Dornach, 29 ianuarie 1921 (GA 203)

Din cele mai diferite observaţii pe care le-am prezentat puteţi conchide că, poate chiar dacă exterior imperceptibilă, există totuşi o legătură intimă între o fiinţă, vieţuitoarea principală care locuieşte într-un anumit timp pe un corp cosmic planetar, şi acest corp planetar. Se poate aborda din cele mai diferite puncte de vedere această legătură dintre om şi întreaga viaţă a Pământului, împreună cu tot ce ţine de aceasta. Vrem să focalizăm azi problema dintr-un singur punct de vedere, pentru a ne putea forma plecând de la aceasta reprezentări despre fiinţa omului.

Noi ştim că omul îşi absolvă viaţa pământeană prin încorporări succesive. Aceste încorporări îl aduc într-o relaţie mai intimă cu planeta Pământ decât perioadele petrecute între moarte şi o nouă naştere. Perioadele pe care omul le petrece între moarte şi o nouă naştere sunt pentru el timpuri ale unei existenţe mai mult spirituale. El este, în aceste timpuri, mai îndepărtat de Pământ decât în timpurile dintre naştere şi moarte.

A fi mai distanţat de Pământ, sau a te afla într-o legătură mai intimă cu Pământul înseamnă însă deasemenea, de fiecare dată, a te afla într-o anumită relaţie cu alte fiinţe. Căci ceea ce numim domenii ale lumii exterior sensibil-perceptibile este, în defnitiv, numai expresia pentru anumite relaţii dintre fiinţe spirituale. La început, Pământul nostru poate arăta pentru privirea fizică aşa cum şi-l reprezintă geologii: el nu este decât un complex de roci înconjurat de un înveliş de aer, dar aceasta este numai aparenţa exterioară. Ceea ce apare ca un complex de roci este corporalitate pentru anumite entităţi spirituale. De asemenea, ceea ce trimite spre Pământ strălucire sub forma lumii stelelor este doar expresia exterioară, sensibilă pentru un anumit ansamblu de entităţi spirituale, de ierarhii. Ceea ce ne apare apropiat, ceea ce ne apare ca fiind Pământul exterior sensibil constituie baza solidă pe care ne desfăşurăm în mod preferenţial viaţa noastră între naştere şi moarte. De ceea ce ne ilumineză din afară, care străluceşte sub forma lumii stelelor, cu care pare să avem atât de puţină legătură, de aceasta suntem mai legaţi între moarte şi o nouă naştere. Este mai mult decât o imagine, este o realitate de mare profunzime când se spune că omul coboară din lumi stelare spre naşterea fizică, pentru a-şi împlini aici existenţa dintre naştere şi moarte. – Numai că nu trebuie să ne reprezentăm că forma pe care o avem de la strălucirea Cosmosului, când vorbim aici, pe Pământ, de lumea stelară, este şi imaginea care se vieţuieşte prin vederea noastră suprasensibilă între moarte şi o nouă naştere. Aici, ceea ce omului trăind pe Pământ îi apare a fi exterior ca lume stelară se oferă în esenţa sa interioară, în esenţa sa spirituală. Avem de-a face cu interioritatea a ceea ce pentru existenţa noastră pământeană este exterior. În

fond, trebuie să spunem: Când privim în jos spre Pământ, ca şi atunci când privim în sus spre Cosmos pentru privirea sensibilă avem de-a face cu o formaţiune aparentă, şi ajungem la adevăr când ne întoarcem retrospectiv la entităţile care se află la baza acestei aparenţe cu diferitele ei grade de conştienţă de sine cosmică. Aş vrea să spun că este aparenţă fie că ne uităm în sus, fie că ne uităm in jos. Adevărul, esenţa se află dincolo de această aparenţă. Însă faptul că aparenţa ni se arată şi sus şi jos este legat de aceea că viaţa noastră între naştere şi moarte, pe de o parte, şi între moarte şi o nouă naştere, pe de altă parte, este ameninţată permanent de posibilitatea de a ieşi de pe calea deplinului uman. Pe Pământ putem să devenim, între naştere şi moarte, prea înrudiţi cu Pământul, putem dezvolta în noi pofta, instinctul de a deveni prea înrudiţi cu forţele Pământului, aşa cum, între moarte şi o nouă naştere, putem desfăşura pofta de a ne înrudi cu forţele cosmice din afara Pământului. Căci aici, pe Pământ, suntem prea apropiaţi de expresia exterioară imagistică a fiinţei care se învăluie cu materialitate; stăm întru câtva instrăinaţi de spiritualitatea interioară. Când ne dezvoltăm între moarte şi o nouă naştere ne aflăm în întregime cuprinşi de spiritualitate, vieţuim spiritualitatea şi ne ameninţă din nou căderea în această spiritualitate, dizolvarea în această spiritualitate. În timp ce aici, pe Pământ, putem să ne durificăm în existenţa fizică, între moarte şi o nouă naştere suntem expuşi posibilităţii de a ne îneca în existenţa spirituală.

Aceste două posibilităţi vin de la faptul că pe lângă acele forţe pe care le prezentăm atunci când vorbim de ordinea normală a ierarhiilor mai există aici şi alte fiinţe. În cele trei regnuri ale naturii se găsesc entităţile elementare, omul, ierarhiile superioare despre care se spune, când

vorbim despre ele în sensul ştiinţei spiritului, că se află aici după „timpurile lor cosmice”; pe lângă aceste entităţi mai există aici şi altele, care îşi desfăşoară existenţa la timpul nepotrivit. Sunt entităţite luciferice şi ahrimanice [Nota 12] despre care am vorbit adeseori. Despre forţele luciferice s-a format deja reprezentarea că aşa cum vieţuiesc acum ar fi trebuit să trăiască într-o perioadă cosmică anterioară. Dimpotrivă, forţele ahrimanice aşa cum vieţuiesc acum ar fi trebuit să trăiască într-o perioadă cosmică ulterioară. Entităţile luciferice sunt entităţi cosmice întârziate, entităţile ahrimanice sunt entităţi cosmice premature. Entităţile luciferice au refuzat să trăiască în timpul care le era atribuit; ele nu au ajuns să-şi desăvârşească pe deplin dezvoltarea pentru că au refuzat aceasta. Astfel, când ni se revelează, ele se dezvăluie ca fiind rămase pe o treaptă anterioară a existenţei.

Entităţile ahrimanice nu pot aştepta până la un moment ulterior al evoluţiei cosmice, dacă ne este permisă o astfel de exprimare, pentru a deveni ceea ce a fost programat pentru ele. Din această cauză, ele se durifică în existenţa actuală şi ni se înfăţişează acum sub forma la care ar trebui să ajungă, de fapt, într-o evoluţie ulterioară a vieţii cosmice.

Când priveşti în afară, în depărtările cosmice, ţi se arată ansamblul stelelor. De ce avem această vedere? – Avem această vedere specială, vederea Căii Lactee, vederea cerului înstelat pentru că el este manifestarea esenţei luciferice a lumii. Ceea ce ne înconjoară luminând, radiind este revelarea fiinţei luciferice a lumii, ceea ce există în prezent deoarece a rămas în urmă, pe o treaptă anterioară a existenţei sale.

Iar dacă umblăm pe solul pământesc, pe solul rigid, îi simţim duritatea din cauză că în el sunt înghesuite

entităţile ahrimanice, acele entităţi care nu au putut să atingă treapta pe care şi-o arogă acum într-un mod artificial şi pe care ar trebui s-o aibă abia într-o perioadă ulterioară a evoluţiei lor.

De aici vine şi posibilitatea ca în timp ce ne dăruim în felul acesta lumii simţurilor să devenim din ce în ce mai luciferici. Aşadar, când în viaţa dintre naştere şi moarte avem tendinţa de a privi aspectul cerului, aceasta înseamnă că ne rămâne ceva ca un instinct din timpul petrecut de noi înainte de naştere sau de concepţie în lumile spirituale, când am trăit cu stelele. Atunci am intrat într-o înrudire prea puternică cu lumile cosmice. Atunci am devenit prea asemănători acestor lumi cosmice şi din această cauză ne-a rămas înclinaţia, care nu este deosebit de puternică în omenire, spre privirea sensibilă a lumilor stelare. Noi dezvoltăm această înclinaţie când petrecem dormind timpul dintre moarte şi o nouă naştere prin karma noastră [Nota 13] – pe care ne-o atragem întotdeauna între naştere şi moarte –, când dezvoltăm prea puţin posibilitatea de a avea o conştienţă deplină.

Celălalt aspect, consumarea deplină în viaţa pământeană, este ceea ce dezvoltăm aici, între naştere şi moarte. Aceasta este posibilitatea ahrimanică din viaţa omului. Posibilitatea de a deveni luciferici este dependentă, aşadar, de ceea ce ne adăugăm prin înrudirea noastră cu lumea spirituală aparentă; posibilitatea de a deveni ahrimanici provine din aceea că dezvoltăm o prea mare înrudire între naştere şi moarte cu ceea ce ne înconjoară ca lume exterioară sensibilă. Când ne dezvoltăm pătrunzând prea mult în terestru, încât dincolo de această creştere în plan terestru nu mai păstrăm nicio înclinaţie a structurii noastre sufleteşti pentru suprasensibil, lăstăresc în noi înrudirile ahrimanice.

Toate acestea au o mare importanţă pentru întreaga dezvoltare a entităţii umane. Prin faptul că între moarte şi o nouă naştere ne afundăm într-o oarecare măsură în lumea spirituală, şi prin ceea ce devenim apoi când nu găsim aici echilibrul corect între lumea spirituală şi cea materială, aşadar prin faptul că dezvoltăm o înrudire prea puternică cu extraterestrul, putem ajunge treptat, cu cât astfel de lucruri se adună tot mai mult şi mai mult şi noi nu găsim în această încarnare echilibrul corespunzător între spiritual şi material, la o existenţă terestră – şi acum în această perioadă se decid astfel de lucruri –, posibil deja în încarnarea următoare să ajungem la o astfel de existenţă terestră în care nu putem îmbătrâni. Aceasta este una dintre posibilităţile pe care le avem: neputinţa de a îmbătrâni. Putem să ne naştem din nou, iar puterile luciferice ne pot reţine pe treapta copilăriei. Ele pot să decidă că nu ne putem maturiza. Oamenii care se dăruiesc prea mult unei anumite pasiuni, unui misticism nebulos, care au o anumită respingere faţă de o gândire conturată, care nu vor să-şi facă reprezentări clare despre lume, dar şi acei oameni care nu-şi dezvoltă o sârguinţă sufletească interioară, o mobilitate sufletească, se expun pericolului de a nu putea îmbătrâni în încarnarea următoare, de a rămâne copilăroşi în sensul rău al cuvântului. Este o influenţă luciferică, şi ea va pătrunde în omenire pe această cale. Aceşti oameni nu se afundă deplin în viaţa terestră în încarnarea viitoare. Într-o oarecare măsură ei nu se desprind sufcient de viaţa spirituală pentru a pătrunde în viaţa terestră. Forţele luciferice care au realizat cândva o legătură cu Pământul nostru doresc să aţâţe în om astfel de instincte încât evoluţia terestră a omului să ajungă la o treaptă pe care oamenii rămân copii, nu îmbătrânesc. Forţele luciferice ar vrea chiar să ducă lucrurile până acolo

încât să nu mai existe bătrâni pe Pământ, ci oameni care să-şi petreacă viaţa într-o rătăcire tinerească. Prin aceasta, forţele luciferice ar aduce întreaga planetă într-o stare în care ar deveni un corp şi ar avea un suflet unic în care s-ar estompa sufletele individuale. Ele se străduiesc să facă din Pământ o mare fiinţă organică, cu un suflet unic în care sufletele individuale să-şi piardă identitatea.

Dacă vă amintiţi că ceea ce contează în evoluţia Pământului nu se află nici în regnul mineral, nici în cel vegetal, nici în cel animal, care nu sunt decât deşeuri ale evoluţiei, ci că ceea ce contează se desfăşoară, de fapt, în interiorul limitelor pielii umane, că forţele evoluţiei planetei noastre se află în cadrul organismului uman, veţi înţelege că ceea ce va deveni în final Pământul nu poate fi aflat dacă ne formăm reprezentări fizice; aceste reprezentări prezintă un interes limitat pentru noi. Entitatea umană poate însă avea o legătură, o înrudire de forţe cu puterea lucifericǎ care s-a legat de Pământ, şi atunci Pământul ajunge să poată purta fiinţe prea puţin individualizate; el poate deveni o fiinţă globală, o fiinţă globală nedeterminată, cu o trăsătură sufletească globală. Aceasta este ceea ce năzuiesc forţele luciferice. Dacă luaţi în considerare imaginea pe care şi-o fac unii mistici nebuloşi cu privire la un stadiu viitor, final, de dorit, pe care îl descriu în aşa fel încât ar vrea să se dizolve în Univers, dorind să dispară într-un tot panteist, veţi înţelege ceva despre felul în care în unele suflete umane trăieşte deja această pornire lucifericǎ.

Un alt aspect este acela că şi entităţi ahrimanice au contractat o legătură cu Pământul nostru. Ele au tendinţa să acţioneze prin acele forţe care atrag spre ele organismul nostru între naştere şi moarte, care întreţes în întregime organismul nostru cu spiritualitate, adică îl fac din ce în ce

mai intelectualist, ne impregnează tot mai mult cu raţiune. Căci inteligenţa noastră depinde de legătura sufletului cu corpul fizic. Când aceasta se hipertroiiază, când devine prea puternică devenim prea asemănători cu corpul fizic, şi ne pierdem şi echilibrul. Atunci apare acea tendinţă care împiedică omul să penduleze în mod corect în viitor între viaţa terestră şi viaţa spirituală, între moarte şi o nouă naştere.

Aceasta este strădania lui Ahriman, de a reţine omul de la parcurgerea în mod corect în perioada următoare a Pământului a vieţii pământene şi a vieţii extraterestre. Ahriman ar dori să-l împiedice pe om de a trece prin încarnări viitoare. El ar vrea să-l facă ca în această încarnare să vieţuiască tot ce poate vieţui pe Pământ. Aceasta o poţi face numai sub aspect intelectual, nu ca om deplin. Dar există posibilitatea ca omul să devină atât de deştept, încât să-şi poată face reprezentări despre tot ce ar mai putea exista pe Pământ. Acesta chiar este un ideal pe care îl au unii oameni, de a primi în raţiunea lor o reprezentare despre tot ce mai poate exista pe Pământ. Dar prin această reprezentare nu poţi afla trăirile pe care le vei avea în vieţile viitoare; în această viaţă poţi primi numai imagini intelectuale care se durifică apoi în corpul fizic. Şi atunci capeţi o repulsie profundă pentru a mai vieţui încarnări viitoare. Atunci simţi chiar un fel de fericire în a nu mai vrea să revii pe Pământ.

Mai ales în ţările orientale decadente [Nota 14] – v-am descris de mai multe ori cum a ajuns cultura orientală în decadenţă – Ahriman poate produce aceste rătăciri. Deşi ţările orientale sunt dominate de forţe luciferice, Ahriman se poate apropia de entitatea lor şi le poate implementa, tocmai pentru că sunt stăpânite de forţe luciferice, dorinţa de a-şi epuiza viaţa terestră într-o singură încarnare, de a

nu mai vrea să apară într-o altă viaţă fizică. Anumiţi învăţători ai omenirii care sunt în serviciul lui Ahriman pot chiar să elaboreze ideea că omul trebuie să dispară, într-o anumită încarnare, înainte ca Pământul să-şi fi atins scopul, de a-şi încheia existenţa terestră şi a nu mai dori o altă existenţă flzică.

O idee care apare în anumite învăţături teosofice şi care nu a fost preluată în vreun fel în concepţia noastră antroposofică este aceea că un grad înalt de perfecţiune a omului s-ar putea realiza când acesta nu trebuie să mai apară în viaţa terestră. Aceasta este o veleitate ahrimanică. Prin această veleitate ahrimanică Pământul nu ar putea să devină un mare organism unitar, cu o latură sufletească unică, aşa cum vrea Lucifer, ci ar putea ajunge chiar la supraindividualizare. Oamenii ar ajunge la o treaptă de evoluţie ahrimanică când ar muri; dar s-ar realiza lucrul îngrozitor ca oamenii, după ce mor, să devină asemănători cu Pământul, să rămână lipiţi de Pământ, astfel încât însuşi Pământul ar deveni o expresie a oamenilor izolaţi, individuali. El ar deveni o colonie a sufletelor umane izolate, individuale.

Acest lucru se străduieşte să-l realizeze Ahriman: să facă din Pământ expresia acestei intelectualităţi, să-l intelectualizeze în întregime. Omul trebuie să înţeleagă că destinul Pământului depinde de voinţa sa. Pământul va deveni ceea ce omul face din el. Pământul nu va deveni ceea ce fac din el forţele fizice. Forţele fizice vor pierde din importanţă pentru viitorul Pământului. Pământul va fi ceea ce face omul din el.

Ne aflăm într-o epocă decisivă a evoluţiei Pământului, în care oamenii au trei posibilităţi. Prima este să trăiască într-un misticism nebulos, în reverie, în captivitate şi cufundare fizic-sensibilă, într-o stare somnolentă – iar

viaţa în senzorialitate este şi ea o lenevie somnolentă – în care nu poţi avea noţiuni clare. Acesta poate să devină în mare măsură o înclinaţie a oamenilor.

Al doilea lucru care poate deveni o înclinaţie a oamenilor este de a se pătrunde cu intelect şi raţiune, de a aduna laolaltă tot ceea ce poate aduce raţiunea, de a dispreţui ceea ce răspândeşte poezie şi produse ale fanteziei în existenţa terestră, de a percepe numai ce este mecanic. Oamenii se află azi în faţa deciziei de a deveni fie degustători voluptuoşi ai spiritului care se epuizează în propria lor existenţă – căci a te cufunda în propria-ţi existenţă prin misticism nebulos sau prin senzualism este, în fond, acelaşi lucru –, fie să reflecteze cu luciditate asupra tuturor lucrurilor, să schematizeze totul, să integreze sau să clasifice totul. Acestea sunt cele două posibilităţi.

A treia posibilitate o constituie găsirea echilibrului între celelalte două. Despre echilibru nu se poate vorbi într-un mod atât de precis cum se vorbeşte despre una sau cealaltă extremă. Echilibrul poate fi realizat dacă le avem pe amîndouă în mod corespunzător, dacă nu suntem prea tare atraşi nici de una nici de alta, dacă vom face în aşa fel încât să se lase reglate şi ordonate una de cealaltă.

Această oră cosmică a deciziei se află în prezent în faţa sufletului omenesc. Omul se poate hotărî fie să urmeze ispitirile luciferice, nepermiţând Pământului să se desăvârşească, lăsându-l să fie aşa cum era Vechea Lună [Nota 15], făcând din el o caricatură a Vechii Luni, lăsându-l să devină un mare organism, cu un suflet individualizat trăind în reverie, în care sunt incluse sufletele umane ca într-o Nirvana [Nota 16], fie să se superintelectualizeze, să se superindividualizeze, renunţând la comunitatea cu Pământul, să nu vrea să aibă nimic comunitar, ci să-şi sclerozeze corpul, să şi-l osifce, în timp ce toarnă prea

multă raţiune în el. Omul poate lua hotărârea dacă face din corpul său un burete, prin misticism şi senzualitate nebuloase, sau îl transformă în piatră, prin supraintelectualizare, superindependenţă. Iar omenirea din prezent pare să nu vrea să obţină echilibrul între cele două, ci să aibă sau pe una sau pe cealaltă.

Noi vedem azi desfâşurându-se instinctele occidentale care tind către intelectualism şi independenţă, către pedanterie, care vor ca omul să introducă intelectualismul în corporalitate. Pe de altă parte, vedem ameninţând dinspre Orient celălalt pericol, şi anume ca omul să-şi pătrundă trupul cu foc, să-l ardă. Vedem acest lucru în concepţiile Orientului decadent şi-l vedem în desfăşurările din răsăritul Europei, în evenimentele sociale înfricoşătoare care apar acolo.

Pentru omenire a sosit ora deciziei. Omenirea trebuie să actioneze pentru găsirea echilibrului. Iar ceea ce îi revine ca sarcină acum poate fi recunoscut numai din profunzimile cunoaşterii ştiinţei spiritului. Trebuie să ne însuşim acele interpretări care ne pot evidenţia posibilităţile de evoluţie care există pentru omenire. Pe de o parte, este vorba de dizolvarea în Nirvana, care a devenit o „învăţătură sfântă a Orientului", dar este departe de vechea interpretare a Nirvanei, care provenea din vechea clarvedere. Ceea ce îşi reprezintă Orientalul azi prin Nirvana este lumea luciferizată. Vestul, civilizaţia modernă, în măsura în care aceasta nu se impregnează cu cunoştinţe ale ştiinţei spiritului, acţionează pentru mecanizarea lumii, pentru ca procesele existenţei umane să devină mecanice. Pe de o parte ahrimanizare, pe de alta luciferizare.

Dacă ar continua ceea ce am numit ultima oară [Nota 17] ca fiind viaţa haotică, neorientată a ultimului timp, s-ar instala fără îndoială ahrimanizarea omenirii. Această

ahrimanizare ar dispărea numai dacă în viaţa superintelectualizată, în existenţa superindividualizată, străbătută de egoism a oamenilor va f introdusă concepţia despre lumea spirituală. Înainte de orice este necesar ca impulsurile spirituale să pătrundă în toate disciplinele ştiinţifice, în caz contrar se va ajunge ca acestea să domine ca o autoritate abstractă şi omenirea va fi în întregime ahrimanizată. Mai ales în timpurile actuale, când enigmele vieţii sociale răbufnesc cu atâta forţă în evoluţia umanităţii, este important să se înalţe privirea spre ceea ce reprezintă legătura omului cu viaţa sa planetară.

În cadrul vechilor confesiuni, reprezentările umane despre legătura fiinţei umane cu lumea spirituală s-au alterat. Confesiunea evanghelică, de exemplu, ameninţă să devină o cunoaştere raţională pur abstractă, confesiunea romană s-a alterat, devenind un principiu de forţă exterioară. Este necesar ca omul să-şi găsească orientarea interioară, să obţină un impuls interior, pentru a avea privirea liberă spre afară, spre ceea ce îl leagă de planeta sa şi prin planeta sa de întregul Cosmos. Omul trebuie să înţeleagă că geologia nu este ştiinţa Pământului. Pământul nu este un colos de roci pe care se află oceane de apă şi care este înconjurat de aer, iar ceea ce ne înconjoară sub forma Căii Lactee şi ca sori nu reprezintă Universul. Universul înseamnă: jos entităţi ahrimanice, sus entităţi luciferice, perceptibile în aparenţa sensibilă exterioară, şi entităţi ale ierarhiilor normale spre care tinde să se ridice omul, atunci când ajunge la adevăr străbătând cele două aparenţe sensibile; entităţile nu sunt perceptibile în aparenţa sensibilă exterioară, ci se revelează străbătând această aparenţă sensibilă exterioară. Acest lucru trebuie să-l recunoască omul şi să spună: Dacă sunt în situaţia de a putea interpreta ce îmi apare jos pe Pământ ca efluvii ale

unor entităţi spirituale, atunci percep ceea ce trăieşte în Heruvimi, Serafimi, Tronuri. Dacă însă nu sunt apt să-mi reprezint în mod spiritual ceea ce trăieşte pe Pământ, dacă mă dăruiesc iluziei create de ceea ce îmi apare venind de la acesta în mod sensibil, atunci rămân geolog, nu pot aspira să devin geosof, atunci fiinţa mea se ahrimanizează. Dacă privesc în sus spre lumile stelare şi îmi creez reprezentări despre ceea ce văd în mod sensibil, atunci mă luciferizez. Dacă sunt în stare să interpretez în mod spiritual ceea ce percep în aparenţa exterioară, atunci sunt apt să spun: Da, Calea lactee, sorii, toate îmi vorbesc despre Exusiai, Dynamis, Kyriotetes, Domnii, Puteri, Stăpâniri, iar eu îmi găsesc echilibrul.

Nu trebuie să vorbim despre entităţile cosmice ca despre ceva mai bun decât entităţile pământene, ci despre faptul că noi trebuie să pătrundem dincolo de aprenţa sensibilă, la fiinţialitatea efectivă, la acea fiinţialitate de care suntem legaţi. Dacă interpretăm în mod corect aparenţa sensibilă, atunci entităţile spirituale sunt prezente. Aparenţa sensibilă nu este înşelătoare, numai concepţia noastră despre aparenţa sensibilă poate fi înşelătoare ca urmare a legăturii noastre prea puternice cu terestrul între naştere şi moarte, pe de o parte, iar pe de altă parte, prin legătura noastră prea puternică cu extraterestrul în timpul în care păşim între moarte şi o nouă naştere.

Dacă nu percepe decât ceea ce s-a realizat în cadrul civilizaţiei noastre omul nu înţelege că altădată lucrurile stăteau altfel. Oamenii citesc în prezent, chiar cu un fel de lăcomie, ceea ce s-a scris despre lucrurile din natură în secolele al XII-lea, al XIII-lea, dar nu o fac cu destulă înţelepciune. Dacă ar avea mai multă înţelepciune, ar vedea că se gândea altfel despre lumea exterioară în secolele al

XI-lea, al XII-lea, al XIII-lea şi chiar şi în al XIV-lea: piatra nu era percepută ca piatră, Pământul ca Pământ, ci ca ceva spiritual-divin. Iar în stele chiar nu se vedea ce se vede în prezent, ci revelaţia spiritual-divinului.

În ultimele secole omul are o geologie şi o cosmogonie, dar nu o geosofie şi o cosmosofie! Sub cosmosofie el s-ar luciferiza, sub geologie s-ar ahrimaniza, dacă nu s-ar salva realizând echilibrul dintre geosofie şi cosmosofie. Deoarece omul este născut din întregul Univers, toate acestea se află doar în antroposofie. Antroposofia este alcătuită din diferite sofii, din cosmosofie, geosofie etc. Înţelegem corect omul dacă ştim să-l aducem într-un context spiritual cu Universul. Atunci nu-l vom căuta numai în înrudirea lui cu lumina, ceea ce ar fi o acţiune în beneficiul forţelor luciferice, nici în înrudirea sa cu gravitaţia, ceea ce ar fi în beneficiul forţelor ahrimanice, ci vom încerca să introducem în voinţa sa impulsul care-l face apt să realizeze echilibrul dintre lumină şi gravitaţie, dintre înclinaţia pentru terestru şi înclinaţia pentru luciferic. Omul trebuie să ajungă la acest echilibru, şi aceasta o poate face numai dacă la noţiunile sale sensibile va adăuga şi aspecte suprasensibile.

Şi acum încă ceva: Aduceţi-vă în faţa sufletului problemele despre care am spus că omul trebuie să le cunoască, pentru a putea lua o decizie, admiteţi că omul ar trebui să vorbească despre posibila ahrimanizare sau luciferizare a lumii. Consideraţi, aşadar, că aceasta este o problemă importantă a umanităţii, apoi admiteţi că ceea ce citiţi în literatura curentă, ceea ce răzbate din sălile de conferinţe şi din alte instituţii de instruire reprezintă viaţă culturală, şi veţi afla ce este necesar să se facă pentru ca oamenii să iasă din decadenţă. Muncă serioasă în domeniul spiritual, acesta este lucrul necesar. Şi ea se poate realiza

numai dacă ne decidem să luăm în serios noţiuni ca cele despre care am vorbit azi.

Mâine vom vorbi în continuare despre acestea.

CONFERINŢA A PATRA
Rătăcirile luciferice şi ahrimanice

Dornach, 30 ianuarie 1921 (GA 203)

Ideile pe care le-am dezvoltat cu privire la înclinaţia pe de o parte spre natura luciferică, pe de alta spre cea ahrimanică au condus la recunoaşterea necesităţii ca omul să găsească un echilibru între cele două tendinţe, care pentru el reprezintă rătăciri între luciferic şi ahrimanic. Acum se pune problema, şi este o problemă grea de cunoaştere şi conştiinţă pentru omenirea modernă, cum să găseşti această stare de echilibru astfel încât să nu fii supus, pe de o parte, pericolului de a fi învins de luciferizare, pe de altă parte de ahrimanizare. Răspunsul la această întrebare este diferit, în funcţie de perioadele evoluţiei umane, şi, de fiecare dată, trebuie să ştim ce îl atrage pe om în fiecare perioadă spre una sau spre cealaltă direcţie. În general, am făcut cunoştinţă cu ceea ce îl atrage pe om spre luciferizare, spre ahrimanizare; dar pentru epoca noastră acest lucru trebuie focalizat în mod special.

De la începutul celei de a cincea epoci postatlanteene, aşadar din secolul al XV-lea, în cadrul omenirii civilizate s-au modificat, în mod esenţial faţă de vremurile mai vechi, atât viaţa intelectuală cât şi viaţa socială. În viaţa intelectuală, omul este, de fapt, tot mai mult exclus din observarea lumii. În cadrul cunoaşterii naturii, omenirea a făcut progresele cele mai mari. Dar cunoaşterea omului nu numai că nu a făcut niciun progres, ci a fost eliminată din

cunoaşterea umană. Omul cunoaşte bine lumea, dar nu se cunoaşte pe sine însuşi. El cunoaşte lumea animală, a fundamentat o teorie a evoluţiei seriei animale şi crede că înţelege cum au evoluat animalele, de la cele inferioare la cele superioare, culminând cu apariţia omului. Tot ce s-a învăţat despre animale se aplică apoi oamenilor. Nu se descoperă nimic nou care ar trebui să explice entitatea umană, ci se caută în cadrul lumii animale acele elemente care pot să explice entitatea umană, şi se spune: Omul este treapta superioară. De fapt, nu se spune nimic special despre om, ci doar că el este treapta superioară. Acest lucru se face cu o de la sine înţelegere instinctivă. Ca urmare nu este vorba de o adevărată cunoaştere a omului.

Acest fel special de cunoaştere nu este prezent numai în ştiinţele particulare, el domină astăzi cercurile cele mai largi din lume. El a devenit ceva pe care omul îl absoarbe zilnic, ca să spunem aşa, odată cu lectura ziarelor sau pe altă cale; este ceva ce se inoculează copiilor în şcoală. Caracterul ştiinţific modern devine tot mai mult un bun general care-i dă omului noţiuni şi idei ce alcătuiesc structura sa sufletească. Omul ajunge pe această cale la o anunută conştienţă despre lume, dar în această conştienţă el însuşi nu este inclus. Acesta este un aspect.

Alt aspect este viaţa socială modernă. Lumea de dinaintea secolului al XV-lea era plină de judecăţi care constituiau un bun de înţelepciune socială, respectabil prin vechime, pe care oamenii îl aveau în comun. Nu se ştia ce este bun şi ce este rău pentru om. Nu existau nici îndoieli cu privire la aceasta, căci se vieţuia într-o ordine socială care purta în sine binele şi răul ca pe un lucru general, fie ca judecată populară, fie colorată mai mult religios. Şi din această judecată generală, aşadar din ceva care se

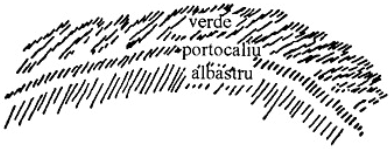
manifesta autoritativ în ordinea socială, omul hotăra dacă trebuie sau nu să facă un lucru sau altul.

Multe din aspectele care odinioară erau intensiv fundamentate în ordinea socială a omenirii noi le avem în vorbire şi, întrucât vorbirea noastră a devenit în multe privinţe frazeologie, le avem în fraze. Gândiţi-vă în cât de multe cazuri şi cu ce frecvenţă se foloseşte pronumele „se" – „se" gândeşte aşa, „se" face aceasta, „se" spune cutare lucru etc. –, deşi, în cele mai multe cazuri, el nu are niciun sens. Pronumele „se" are, de fapt, un sens numai în vorbire, vorbire ce aparţine unui popor în care fiecare luat izolat nu a devenit o individualitate în vremea noastră, în care fiecare, când vorbeşte, exprimă şi o judecată generală. Ştiinţificitatea modernă a condus la faptul că omul este exclus din concepţia despre lume care determină ahrimanizarea acestuia în epoca noastră. Iar ceea ce îl conduce pe om, ceea ce l-a condus în viaţa economică exterioară de la vechiul sistem al breslelor la economia modernă liberă determină luciferizarea omenirii. Ambele tendinţe trebuiau să iasă la lumină în evoluţia omenirii deoarece în cunoştinţele anterioare, pe care omul le-a obţinut şi care au format structura sa sufletească, se află întotdeauna omul însuşi. Mai de mult, de exemplu, nu puteai realiza cunoaşterea naturii fără a cunoaşte omul. Nu puteai obţine cunoştinţe despre Marte fără a obţine concomitent cunoştinţe despre importanţa pe care o are Marte pentru viaţa umană. Nu se puteau obţine cunoştinţe despre aur fără a obţine unele cunoştinţe despre om.

Tot ceea ce era atunci uman a fost azvârlit afară. Prin aceasta s-a ajuns la o concepţie pură despre natură, eliberată de orice concepţie de esenţă umană. Această concepţie despre natură trebuia să devină apoi baza pentru tehnica modernă.

Tehnica modernă a condus la mari triumfuri numai când a înglobat ceea ce omul a supervizat cu intelectul său. Observați o mașină oarecare, observați chiar organizarea vieții tehnice moderne, în măsura în care excludem ceea ce este social, și veți vedea că totul este astfel alcătuit încât omul să fie exclus. Tehnica modernă a luat în stăpânire, lucru în general neconștientizat, numai cadavrul naturii.

Pretutindeni, în mecanismele noastre, avem cadavre ale existenței naturale. Dar omul nu s-a născut din acest cadavru al naturii din care este alcătuită lumea noastră mecanică, pe care am adus-o treptat în existență ca tehnică. Omul s-a născut din natura care este vie până în regnul mineral. În tehnica modernă, noi am adăugat acestei naturi un cadavru al naturii. După ce se constituiseră toate straturile geologice ale Pământului (*vezi desenul: portocaliu, albastru*), noi am adăugat stratul geologic superior (verde), alcătuit din mașinile noastre care nu mai conține nimic din viul naturii. Noi lucrăm în partea moartă a naturii prin faptul că am adăugat tehnica modernă la ceea ce exista aici mai de mult.





Aceasta face o impresie covârșitoare asupra omului când acesta o observă în extinderea sa, când examinează în special în ce măsură s-a detașat de viață omul modern nu numai prin tehnica exterioară, ci și prin modul de gândire tehnic.

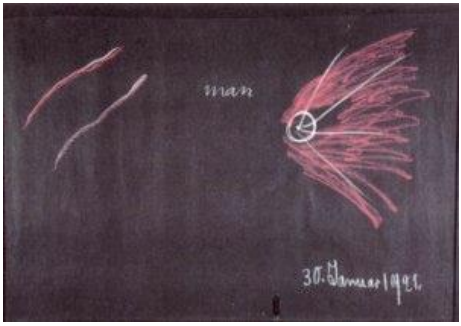
Reflectaţi numai la ceva precum încheierea războiului care a avut loc între China şi Japonia [Nota 18] spre sfârşitul secolului al XIX-lea. Ce s-a întâmplat acolo după încheierea păcii, ca învoială a încheierii păcii? Ministrul chinez a scris o sumă enormă pe un cec. Cecul l-a încredinţat unei bănci ca să-l plătească. Un oarecare funcţionar subaltern a luat acest cec, şi acest cec a devenit pur şi simplu cauza că acea imensă sumă de milioane, pe care ministrul chinez o scrisese pe cec, a fost transferată în mod pur bancar ministrului plenipotenţiar japonez în China. S-a desfăşurat într-un fel cadaveric, bineînţeles exterior, aş spune un fel fantomatic-cadaveric. Şi nu s-a produs nimic altceva prin aceasta, decât că acele credite de milioane pe care regatul Chinei le avea până atunci la băncile din Anglia, prin această scriere pe cec, au fost transferate Japoniei. Dacă s-ar fi vrut să se plătească în forma veche ceea atunci, ca o sumă de milioane a compensaţiilor de război, pur şi simplu prin transmiterea cu ajutorul unui cec a fost trecut pe calea creditului din China în Japonia – vreau să consider chiar cea mai uşoară formă, că s-ar fi vrut să se plătească în numerar –, ce ar fi însemnat aceasta, dacă toţi aceşti bani, cel puţin aşa cum încă sunt banii chinezeşti astăzi sau erau în urmă cu relativ puţin timp, să trebuiască să fie trimişi dincolo, din China în Japonia. Deci, acolo unde mai avem de-a face cu realităţi, forma cea mai uşoară ne arată deja, ce a devenit această viaţă modernă relativ repede în ultima treime a secolului al XIX-lea. Întregul mod de gândire umană a fost acaparat de asfel de lucruri şi s-a aclimatizat complet cu ele în mod firesc. Intelectualismul, care ahrimanizează omenirea, a devenit un lucru de la sine înţeles.

Pe de altă parte aşa este, că omul a trebuit să treacă şi în viaţa socială prin ceea ce a trecut. Aşa cum fără

intelectualism omul nu ar fi ajuns la cunoaşterea pură a naturii, fără ceea ce a parcurs în viaţa socială, el nu ar fi căpătat conştienţa libertăţii sale. Omul a fost scobit prin caracterul ştiinţific modern. El nu mai ştie nimic despre sine. Nu poate înţelege esenţa umană. Dar pe de altă parte, în el s-a produs cea mai mare tensiune omenească, maxima solicitare în această fiinţă umană, în vederea acţionării din însăşi impulsurile originare ale acestei fiinţe, omul trebuind să acţioneze ca fiinţă liberă.

Dacă doriţi un simbol pentru ceea ce s-a petrecut de fapt aici, nu se poate spune nimic altceva decât că: Omul şi-a pierdut din ce în ce mai mult bogăţia fiinţei sale şi a devenit cu totul şi cu totul zero în propria sa viziune. Căci ceea ce este ştiinţa modernă a naturii nu conţine nimic despre om. Omul a devenit treptat, treptat cu totul şi cu totul zero. Şi din zero trebuie acum să radieze impulsul libertăţii (*vezi desenul*).





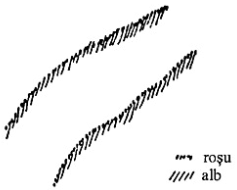
Aceasta este dilema omului modern. El trebuie să fie liber, să-şi găsească impulsurile fiinţei sale, impulsurile acţionării în sine însuşi, dar când vrea să pătrundă cu cunoaşterea sa acolo de unde trebuie să provină impulsurile acţionării sale el găseşte un zero, el este

interior o fiinţă golită de conţinut. Acest lucru este o necesitate, dar este de asemenea o necesitate ca omenirea modernă să depăşească această situaţie. Căci în cadrul libertăţii te luciferizezi, iar în cadrul spiritului ştiinţific modern te ahrimanizezi, dacă nu ajungi la starea de echilibru.

Cum ajungem la starea de echilibru? – Aici trebuie să facem referire la ceva ce am putea numi „regula de aur a ştiinţei moderne a spiritului de orientare antroposofică" [Nota 19]. Ştiinţa ar trebui să se înalţe la noua ei evoluţie. Dar ea are nevoie de cunoaşterea omului. Iar această cunoaştere poate fi realizată numai de ştiinţa spiritului. Nu cunoaştem cu adevărat omul dacă îi disecăm creierul, ficatul, stomacul. Numai ceea ce se cunoaşte despre om din ştiinţa spiritului are valoare. Când ştim că omul cu propriul său Eu îşi are rădăcina în voinţă, că el reprezintă spiritualitatea sa, că aceasta ia în stăpânire metabolismul, avem un punct de sprijin pentru a studia manifestarea acestuia în organismul uman. Se ajunge de la spiritual la înţelegerea corporalului. Dacă învăţăm să cunoaştem sistemul ritmic, aşa cum se exprimă el în modelarea actului respirator şi a circulaţiei sangvine, ne rupem de superstiţia că inima este o pompă care poartă sângele prin organism. Apoi învăţăm că spiritualul intevine în circulaţia sângelui, ia în stăpânire metabolismul, determină circulaţia sângelui, construieşte plastic inima încă din timpul dezvoltării embrionare, astfel încât inima îşi are originea în circulaţia sangvină, aşadar în spiritual. Dacă înţelegem modul în care în sistemul neurosenzorial viaţa de reprezentare demontează din nou procesul metabolic, atunci cunoaştem sistemul nervos ca fiind ceva care este lăsat în urmă de viaţa de reprezentare. Atunci cunoşti omul într-un fel în

care nu poți înțelege animalul, căci la animal lucrurile stau cu totul altfel!

Materialistul își reprezintă lucrurile astfel: avem un nerv (*roșu*) care acționează ca reprezentare. În realitate, viața de reprezentare distruge materia organică și creează o cale de excreție din organism; nervul este organul de excreție pentru viața de reprezentare.



Materialismul consideră că, așa cum ficatul produce fierea, creierul produce gânduri [Nota 20]. Este un nonsens, căci în realitate gândurile sunt cele care excretă creierul. Omul actual va spune că toate acestea sunt adevărate și pentru animal, deoarece și el are creier, organe etc. Prin aceasta se demonstrează că omul nu se cunoaște pe sine; cei care vorbesc astfel despre om și despre animal comit greșeala pe care ar face-o cel care ar dispune ca toate bricele de ras (în limba germană, Rasiermesser, cuțit de ras, n.tr.) care se găsesc la bărbierii dintr-o anumită localitate să fie strânse și duse la cârciumi, pentru că el nu leagă de cuțit decât reprezentarea mâncatului și conchide că un instrument care are o anumită formă trebuie să aparțină unui singur scop. – Important este să se recunoască faptul că ceea ce apare la om ca organ este pus în slujba a cu totul altceva decât la animal și că întregul mod de observare al animalelor, așa cum am expus aici în aspectele cele mai elementare, are un alt sens. Recunoașterea faptului că ceea ce omul posedă ca organe materiale vine din spiritual are o importanță

covârşitoare; despre această autocunoaştere concretă este vorba.

Toată flecăreala şi vorbăria despre faptul că omul ar trebui să se vadă interior pe sine, toată acestă reverie nu reprezintă nimic, nu conduce la o adevărată cunoaştere de sine, ci doar la un sentiment de bunăstare interioară. Omul trebuie să urmărească felul în care se modelează plastic din spiritual diferitele organe. Ştiinţa adevărată trebuie construită din spiritual. Într-o oarecare măsură, omul trebuie copiat, prin plasticizare, din spiritual.

Se poate spune, aşadar: În timp ce ştiinţa îi este oferită lumii în mod autoritar de către diferitele instituţii, în lumile spirituale există o poruncă sfântă: că ştiinţa exterioară trebuie întregită cu ştiinţa cunoaşterii omului. – Dacă va primi numai ştiinţă exterioară lumea va fi nefericită. În timpurile vechi Misteriile nu lăsau să ajungă la oameni ceea ce ar fi putut fi nociv pentru aceştia. Acest lucru este însă incompatibil cu spiritul umanităţii moderne, din această cauză umanitatea trebuie să realizeze, prin indivizii ei conştienţi, ceea ce mai înainte era realizat de forţe exterioare. Umanitatea trebuie să aibă grijă, prin personalităţile care înţeleg câte ceva despre aceste lucruri, ca diferitele ştiinţe să nu-şi poată arunca umbrele lor întunecate, opunându-le lumina autocunoaşterii adevărate, reale, concrete a omului. Fără autocunoaşterea omului ştiinţele sunt dăunătoare, căci ele ahrimanizează omenirea. Ştiinţele care deţin contraimaginea cunoaşterii umane sunt o binefacere pentru umanitate.

Prin autocunoaştere adevărată, concretă, se ajunge la echilibrul din care ştiinţele au scos omul. Omul nu este interesat să ştie ce este el în această lume. El crede când i se spune că este un mic zeu, sau ceva asemănător, în care nu există nicio reprezentare corectă despre Dumnezeu, dar

îl interesează prea puţin felul în care s-a format din Univers silueta sa umană individuală.

Viaţa socială luciferizează, când nu conduce decât la stimularea libertăţii omului. Omul nu-şi va fi lui însuşi zero dacă ajunge la o adevărată autocunoaştere; atunci el va şti că fiecare om este un rezultat al întregii lumi. În viaţa socială impulsul libertăţii va fi adus la echilibru dacă cunoaştem ce se află la baza lumii din punct de vedere spiritual, dacă depăşim simpla observaţie materială a lumii, ceea ce a devenit caracteristic pentru evoluţia cunoaşterii din ultimele secole.

Omul s-a pierdut. Lumea exterioară a devenit liberă de om. Noi observăm Soarele, planetele, stelele fixe, cometele; acestea circulă prin spaţiu ca şi alte corpuri cereşti. Noi vrem să cunoaştem legile după care ele se mişcă. Dar nu aflăm nimic despre om. Citiţi cartea mea ***Ştiinţa ocultă*** şi încercaţi să vă aduceţi în faţa sufletului cum este descrisă aici evoluţia lumii. Dacă citiţi despre vechiul Saturn nu aflaţi ce vă spune astronomul actual, ci despre ceea ce apare ca primă structurare a omului. În descrierea lui Saturn se află, în acelaşi timp, tot ce era prezent în timpul evoluţiei sale ca primă structurare umană. Odată cu această istorie a evoluţiei cosmice urmăriţi şi întreaga evoluţie umană. Nicăieri nu veţi afla o lume lipsită de om. Ceea ce sunteţi dumneavoastră înşivă găsiţi descris treaptă cu treaptă în evoluţia lumii.

Dacă parcurgeţi ceea ce vă oferă ştiinţa modernă despre unele stări nebuloase vechi [Nota 21] din care a luat naştere lumea noastră actuală, în care însă omul nu există, nu veţi găsi nimic uman, totul rămâne la nivel intelectualist. Aflaţi ceva ce poate interesa capul dumneavoastră, dar nu cuprinde întregul om. Omul poate fi înţeles numai de o cunoaştere care se referă la întregul

său. În fond, este vorba numai de inerţia omului moden care nu este obişnuit ca atunci când preia ceva în sine să dezvolte şi sentimente şi impulsuri voliţionale atunci când, urmărind evoluţia lui Saturn, a Soarelui, a Lunii etc., până la Pământ, desluşeşte perspectiva pentru viitor. Această viaţă, descrisă în noţiuni clare, nu găseşte stimulatoare sentimentele omului dacă el nu simte că este una cu întreaga lume.

Acest a-te-şti-una cu lumea deosebeşte cunoaşterea lumii care vine din ştiinţa spiritului de orientare antroposofică de concepţia despre lume din prezent. Dacă lăsaţi să se reverse în oamenii actuali, cărora le lipseşte aceasta, conştienţa apartenenţei la întreaga lume, vor lua naştere acele înclinaţii sociale care pot duce omenirea mai departe. În acelaşi timp, şi aceste inducţii sociale care pot conduce la stimularea libertăţii dar nu dau omului un sentiment de responsabilitate au dus la haosul în care trăim în prezent. Luciferizarea poate fi împiedicată numai dacă oamenii vor conştientiza care este poziţia lor în Univers, dacă vor vedea nu numai ce este fizic, ce este senzorial în Univers, ci şi ceea ce este spiritual, dacă se vor simţi spirit din spiritul Universului. Din acest sentiment al legăturii omului cu lumea spirituală porneşte şi o simţire socială adevărată, izvorăşte ceea ce este necesar pentru ca omul să poată face corespunzătoare pe Pământ viaţa socială.

Şi iarăşi lucrurile sunt de aşa natură, încât se poate spune: Ceea ce a adus în viaţa socială modernă oamenilor sentimentul libertăţii determină luciferizarea. Oamenii prezentului pot să nu simtă aceasta. Dar în lumea spirituală există o poruncă sfântă care-i spune omului să nu lase impulsul libertăţii fără o simţire cosmică! – Aşa cum cunoaşterea umană trebuie să se alăture ştiinţelor

exterioare, tot astfel şi simţirea cosmică trebuie să se asocieze cu ceea ce s-a dezvoltat în viaţa socială a timpurilor noi.

Aceste două lucruri, cunoaşterea omului şi simţirea împreună cu întregul Cosmos, îi dau echilibru omului. Acest echilibru însă el îl află numai dacă înţelege cu adevărat Misteriul christic în sensul timpurilor noi, dacă îl înţelege în sensul pe care i-l dă ştiinţa spiritului de orientare antroposofică. Căci aici vorbim despre Christos ca despre o fiinţă cosmică care a coborât din infinituri cosmice pe Pământ. Noi învăţăm să simţim cosmic şi trebuie să încercăm să dăm conţinut acestei simţiri. Aceasta o putem face doar prin ştiinţa spiritului de orientare antroposofică, altfel noţiunea Christos rămâne goală. Noţiunea Christos devine frază dacă nu ne permite să înţelegem în mod uman Cosmosul.

Din Cosmosul pe care-l descrie astronomia actuală, din analiza spectrală pe care o face fizica actuală, din acest Cosmos Christos nu ar fi putut coborî pe Pământ! Cine este ataşat prin cunoaştere numai de această descriere a Cosmosului, acela nu poate asocia niciun sens cu o entitate Christos adevărată, reală. Un astfel de Christos rămâne fără conţinut sau devine ceva în sensul lui Harnack [Nota 22] sau ceva asemănător. Dacă vrei să înveţi a-L înţelege, a-L simţi în prezent pe Christos ca fiinţă cosmică ai nevoie de acea istorie a evoluţiei care îl urmăreşte pe om de-a lungul epocilor Saturn, Soare şi Lună. Unde umanul se găseşte în Cosmos înmugureşte şi cunoaşterea care-L poate lăsa să apară pe Christos din Cosmos. Dacă urmăreşti omul până acolo unde îşi are originea partea sa materială care este creată din spiritual, înveţi să-l cunoşti în aşa fel încât poţi înţelege Misteriul de pe Golgota, încorporarea Christosului cosmic în omul individual. Pentru omul pe care ştiinţa

actuală, de la matematică până la psihologie, îl poate descrie, pentru acesta nu există nicio posibilitate de a-şi imagina că Christos s-ar fi putut încorpora în el. Pentru ca omul să poată înţelege aceasta, el trebuie să ajungă la o adevărată cunoaştere de sine, pe care i-o dă ştiinţa spiritului.

Pretutindeni în literatura noastră antroposofică sunt recunoscute legăturile dintre necesităţile sufletului şi necesităţile exterioare ale umanităţii. Aceste legături ar trebui comparate cu ceea ce este necesar în prezent pentru progresul omenirii. Ceea ce oamenii au preluat din educaţia şi din obiceiurile de până acum ei ar vrea să deţină, ca o cunoaştere abstractă, lipsită de esenţă, dar ar vrea să se ţină departe de această cunoaştere. Ceea ce este necesitate profundă a sufletului, pe care o găsesc duminica la amvon, şi ceea ce este necesitate exterioară a umanităţii se acceptă în mod tradiţional, fără ca cineva să se gândească unde vom ajunge dacă această acceptare tradiţională continuă.

Eu am atras mereu atenţia asupra gravităţii situaţiei prezentului. Azi am vrut să subliniez faptul că disciplinele ştiinţifice trebuie să fie luminate de autocunoaştere şi că în dezvoltarea vieţii sociale trebuie să existe o simţire cosmică, care nu poate să rezulte decât dintr-o abordare a lumii ce are în vedere omul. Când aplicăm ştiinţa spiritului de orientare antroposofică noi vedem în om întreaga lume, iar în lume, în timp ce o observăm, vedem pretutindeni omul.

Astfel de lucruri amintesc de vechi inspiraţii şi imaginaţiuni pe care le-a avut omenirea, dar ele nu sunt reînnoiri de natură exterioară, ci sunt extrase din conştienţa spre care omenirea este impulsionată în prezent

din lumea spirituală. Aşa cum se află ca organism fizic în lumea fizică, omul se află şi în lumea spirituală.

Admiteţi că un om nu ar observa decât ceea ce se întâmplă în jurul său, aici, în lumea fizică, că ar accepta ce îi comunică o confesiune religioasă tradiţională, care însă nu se raportează la această lume pentru că vorbeşte despre ceva abstract. Dacă acest om dă credit acestei ştiinţe din care lipseşte omul, el îşi poate umple sufletul cu ceea ce-i comunică aceasta, aşa cum milioane de oameni au făcut-o mai mult sau mai puţin conştient. Totuşi, oamenii trăiesc şi într-o lume a spiritului; pentru lumea spirituală are importanţă faptul că acceptăm această ştiinţă. Dacă lucrurile continuă să meargă astfel, atunci îi ies socotelile lui Ahriman, spiritul care pândeşte instituţiile moderne de cultură şi vrea să le menţină aşa cum sunt. Entitatea ahrimanică, acest Ahriman rece, osificat, chel – dacă-mi este îngăduit să mă exprim în imagini – pândeşte instituţiile noastre de cultură, el vrea ca ele să rămână aşa cum sunt. Dacă va fi vorba să se distrugă ceva cum este acest Goetheanum, îşi va oferi ajutorul.

Pe de altă parte, în viaţa socială în care oamenii îşi statornicesc, fără a avea un sentiment cosmic, cerinţele pământeşti, entităţile luciferice sunt cele cărora le reuşesc socotelile. Aici trăieşte Lucifer. Aici nu se poate folosi imaginea lui Ahriman cel osificat, pânditor, chel, care vrea ca instituţiile culturale să rămână neschimbate. Această imagine nu ar fi potrivită pentru Lucifer. Dar dacă lăsaţi să se exprime, din pur egoism, din absenţa unui sentiment cosmic, bunăvoinţă şi pofte sociale considerate a fi bune, atunci se va manifesta esenţa luciferică. Odată cu aceste cerinţe sociale, care sunt stimulate în lume fără sentiment cosmic, omul elimină din sine ceea ce devine frumosul Lucifer. Acesta trăieşte în oameni, în stomacurile lor

stricate prin instincte sociale pervertite – acest lucru înţeles în mod spiritual –, în plămânii lor alteraţi. Omul îl elimină din întreaga sa fiinţă, şi prin aceasta aerul nostru spiritual se umple cu această fiinţă luciferică, se umple cu instincte sociale care nu au sentimentul legăturii omului cu Cosmosul. Ahriman cel chel care pândeşte formarea noastră abstractă, lungul, scheletic, deşiratul Ahriman, şi, pe de altă parte, ceea ce se elimină mucilaginos din om şi preia aparenţa frumuseţii bulversează omul; acestea sunt imagini, dar sunt realităţile timpului nostru. Numai prin autocunoaştere şi prin sentimentul legăturii omului cu Cosmosul acesta găseşte echilibrul dintre ce este osificat şi aparenţa frumuseţii, între fiinţa formată din oase şi fiinţa mucilaginoasă, între ceea ce-l pândeşte şi ceea ce vrea să se smulgă din el. El trebuie să găsească acest echilibru. Ceea ce a rezultat din cultura, din civilizaţia ultimelor vremuri nu este, în fond, altceva decât mariajul dintre ceea ce este osificat şi ceea ce este mucilaginos. Civilizaţia a intrat, cum spune Spengler [Nota 23], în declin. El spune asta pentru că are în faţa sa lumea care a rezultat din mariajul osificatului cu mucilaginosul. Dar omul trebuie să găsească echilibrul.

Vremurile sunt tulburi şi omul trebuie să devină om, astfel încât intelectul să fie încălzit de inimă, inima să fle străbătută de intelect. Atunci va afla el echilibrul. Şi atunci omul nu va cădea pradă – dacă vrem să vorbim spiritual – unei mistici mucilaginoase, nici ştiinţei cu cap chel, ci se va deschide către ceea ce este omenesc şi pe care îmi pot permite să-l numesc, după ce l-am caracterizat, că este antroposoficul. Antroposoficul se află cu adevărat în centrult civilizaţiei. Antroposul îşi revelează cu adevărat esenţa, nu osificatul, nici mucilaginosul, el este acela care menţine echilibrul dintre intelect şi inimă. Acest echilibru trebuie căutat.

Dumneavoastră veţi înţelege ce reprezintă fiinţa umană şi fiinţa cosmică dacă veţi reflecta la cele două imagini pe care azi vi le-am înfăţişat. Ele sunt tratate ca imagini, dar ca imagini care indică adevăruri reale.

Despre acestea vom vorbi mai departe.

CONFERINŢA A CINCEA
Scopurile entităţilor luciferice şi ahrimanice în evoluţia Pământului

Dornach, 11 martie 1921 (GA 203)

De când ne-am văzut ultima oară aici, mişcarea noastră antroposofică are de consemnat unele progrese importante. După ce am plecat, am pregătit la Stuttgart o serie mai lungă de conferinţe care trebuiau ţinute mai întâi în Germania. Activitatea mea din zilele de mijloc ale lunii februarie era destinată pregătirii acestor conferinţe. Apoi, după jumătatea lui februarie, a început, prin activitatea unui număr mai mare de prieteni ai noştri, înainte de toate profesorii şcolii Waldorf şi colaboratorii din Stuttgart, dar şi a unor prieteni mai tineri care au aderat la mişcarea antroposofică în ultima vreme, o activitate de prezentare de conferinţe extinsă în cele mai importante oraşe ale Germaniei, care se va încheia abia când va începe cursul universitar din Stuttgart, la 12 martie.

Această activitate s-a născut din înţelegerea necesităţii de a face ceva temeinic pentru mişcarea antroposofică şi pentru tot ceea ce este rezultatul ei – sau cel puţin ar trebui să fie –, ceea ce este legat de ea. Este, bineînţeles, greu să obţii săli pline în oraşele în care pentru cauza noastră lucrează grupuri mici de prieteni. Cu toate

acestea, în vremea actuală dificilă, trebuie făcut tot ce este posibil.

Concret, conferinţele au avut drept scop, pe de o parte, să arate cum trebuie să se implice ştiinţa spiritului de orientare antroposofică în marile probleme culturale şi ale civilizaţiei prezentului, şi, plecând de aici, să prezinte consecinţele concepţiei antroposofice de bază pentru viaţa socială. Pe această direcţie au mers conferinţele ţinute şi care încă vor mai fi prezentate într-un mare număr de oraşe germane. Dr. Boos [Nota 24] a contribuit cu activitatea sa la această serie de conferinţe şi va mai contribui şi în alte oraşe ale Germaniei; şi vom vedea dacă înaintarea puternică pe care am încercat să-o facem prin aceasta, găseşte înţelegerea în prezentul nostru, acea înţelegere de care prezentul nostru ar avea atâta nevoie.

După ce, la 17 februarie, au fost terminate conferintele din Germania m-am putut deplasa în Olanda pentru a putea acţiona acolo, printr-o serie de conferinţe, pentru mişcarea antroposofică. Conferinţele prezentate şi-au propus să arate că ştiinţa spiritului de orientare antroposofică izvorăşte din cerinţele civilizatoare ale prezentului, că ar putea fi ceva esenţial şi important pentru acele suflete ale prezentului care sunt cu adevărat interesate de cunoaştere. Am conferenţiat într-o serie de oraşe olandeze pe două teme, *Ştiinţa spiritului de orientare antroposofică în esenţa ei şi în relaţia sa cu marile probleme ale civilizaţiei contemporane* şi *Probleme de viaţă pedagogice, de instruire şi practice, din punctul de vedere al ştiinţei spiritului de orientare antroposofică*.

Despre aceste probleme am vorbit la 19 februarie la Amsterdam, la 20 februarie la Hilversum, la 21 februarie la Utrecht; la 22 februarie am ţinut apoi, în orele după-amiezii, o conferinţă cu proiecţii de diapozitive despre

construcţia noastră de la Dornach. La 23 februarie am ţinut o conferinţă la Haga, la 24 februarie din nou la Utrecht; la 25 februarie am ţinut o conferinţă la Universitatea tehnică de la Delft despre formarea economică sub influenţa tripartiţiei organismului social. Conferinţa din 26 februarie a fost anunţată dar nu a mai avut loc, pentru că trebuia să-mi menajez vocea, căci la 27 februarie trebuia să conferenţiez dimineaţa, într-o ramură, în faţa prietenilor noştri universitari, la Haga, şi în seara aceleiaşi zile din nou la Haga despre problemele educaţiei şi instrucţiei din punctul de vedere al ştiinţei spiritului. În după-amiaza zilei de 28 februarie am ţinut la Haga o conferinţă cu proiecţii de diapozitive despre construcţia noastră de la Dornach, iar în seara aceleiaşi zile a doua conferinţă oficială la Amsterdam. La 1 martie am ţinut o conferinţă la Universitatea din Amsterdam pe tema „Antroposofie şi filosofie". La 2 martie am ţinut o conferinţă oficială la Rotterdam. La 3 martie arn ţinut o conferinţă oficrală la Hengelo [Nota 25], în Olanda. Este un loc deosebit de interesant pentru că este, de fapt, creat în mod artificial. În anii 60, 70 ai secolului al XIX-lea, mai mulţi industriaşi au realizat aici amenajări importante de tip industrial şi, printr-o gândire cu adevărat industrial-socială, Hengelo a fost construit treptat. Acest lucru apare cu deosebită claritate la lumină când vizitezi şcoala elementară de acolo. Am avut puţin timp, dar am vizitat instituţia şi ne-a sărit în ochi faptul că aceşti copii sunt altfel decât, de exemplu, cei pe care îi primim, în prezent, să spunem, în prima clasă primară a şcolii Waldorf. Aceştia ne vin pur şi simplu din popor, aşa cum este acesta ca rezultat al civilizaţiei actuale. La Hengelo s-au realizat mai întâi anumite amenajări de tip industrial, şi oamenii care au fost aduşi să populeze locul au lucrat acolo din anii 70 ai secolului trecut; copii lor

lucrează acum în stabilimentele industriale construite acolo, iar copiii acestor oameni, aşadar, a doua generaţie, au frecventat şcoala de mici. Acest lucru se observă foarte clar; ei nu sunt copii luaţi de pe stradă, ci au fost dădăciţi în mod artificial de-a lungul mai multor generaţii de o civilizaţie izvorâtă din modul de gândire de atunci, bineînţeles în avantajul lor, dar pregătiţi întru totul artificial, şi ei poartă amprenta unei civilizaţii artificiale. Este greu să întâmpini prejudecata care este în prezent atât de răspândită, tocmai când te plasezi într-un astfel de mediu. Eu m-am referit în diferite conferinţe la felul în care peste Europa s-a răspândit un val de liberalism, tocmai când începea ultima treime a secolului al XIX-lea, un val de spiritualitate liberă care, dacă ar fi putut găsi o prelungire înspre partea spirituală, ar fi putut furniza realizări deosebit de importante. În loc de aceasta, am fost întorşi spre reacţiune, pentru că aveam un spirit ştiinţific materialist care nu mai corespundea voinţei liberale de atunci. Este uimitor modul în care se desfăşoară aspectele karmice.

De exemplu, am ţinut în ultimele zile această conferinţă la Hengelo pentru industriaşii de acolo, oameni care sunt legaţi de de acest loc, şi am văzut cum încă mai acţionează în prezent acel lucru căruia de fapt i-a fost rupt vârful, căruia nu-i lipseşte decât prelungirea spirituală. Când m-am întors din nou aici, am scos întâmplător din rafturile mele o carte care prezintă un anumit interes în legătură cu aceste aspecte. Această carte, care în sine nu este deosebit de importantă – o carte care tratează probleme filosofice [Nota 26] –, este redactată de un fost filosof universitar din Bonn, Jurgen Bona Meyer; dar este un exemplar care a aparţinut cunoscutului materialist Arnold Dodel [Nota 27], care a activat la Zürich. Răsfoind

această carte se poate vedea în ce măsură a citit-o. Peste tot, până la pagina 114 – ea are 460 de pagini –, se găsesc însemnările sale făcute cu creionul, şi se poate vedea cum materialismul atacă „în stil taurin" ceea ce vrea să se pună în valoare din vechea filosofie; chiar dacă în maniera neîndemânatică a filosofului de la Universitatea din Bonn se poate vedea cum atacă materialismul, cum ceartă materialismul, pe lângă aceasta, materialismul se manifestă cu o aroganţă de necrezut. Vedeţi dumneavoastră, dragi prieteni, aceasta este ceea ce atunci a frânt începutul unei voinţe de mai bine şi ne arată că este neapărat necesară o adâncire într-o viaţă spirituală, dacă vrem să progresăm în planul civilizaţiei, dacă nu vrem să intrăm în declinul care este atât de clar perceptibil pretutindeni, dar mai ales în domeniul economic, dacă nu vrem să ne prăbuşim în decădere. Faptul că anii 60-70 nu au lăsat să crească o viaţă spirituală constituie cauza care a determinat, de fapt, toată nenorocirea timpului nostru.

În afara acestor conferinţe, ţinute în cele mai variate locuri, am avut spectacole de euritmie, şi anume, la 20 februarie la Hilversum, la 22 februarie la Amsterdam, la 26 februarie la Rotterdam, la 27 februarie la Haga. La 27 februarie la Haga au avut loc trei manifestări culturale: dimineaţa, o manifestare a ramurii, după-amiază un spectacol de euritmie şi seara conferinţa oficială. Apoi, a mai fost un spectacol de euritmie la 2 martie la Amsterdam, la care însă nu am putut fi prezent, la care domnul Stuten [Nota 28] a rostit cuvântul introductiv, pentru că în acea zi trebuia să ţin conferinţa mea oficială la Rotterdam.

Ceea ce este de spus aici este faptul că pretutindeni se poate observa cu claritate la oameni un anumit dor de hrană sufletească, de ceea ce poate să facă să progreseze

sufletul. Printre spectacolele de euritmie proiectate au avut loc cele de la Köln, Essen, şi vor avea loc la Mannheim, Karlsruhe, Freiburg şi Stuttgart. Alte aspecte pe care aş vrea să le menţionez sunt de natura celor ce au trebuit să fie discutate adeseori aici, care însoţesc ca o umbră mişcarea noastră: cu cât mişcarea noastră îşi dovedeşte mai mult necesitatea ei interioară, cu atât devine mai mare adversitatea. Această adversitate se caracterizează prin aceea că pe măsura întinderii ei, a creşterii ei, devine mai josnică. Astfel, de exemplu, la 28 februarie, la Amsterdam, când am pătruns în clădirea pentru concerte, un om împărţea manifeste [Nota 29] care cuprindeau în variante deosebit de josnice aproximativ aceleaşi lucruri, care sunt popularizate şi aici de revista preotului Kully şi de alte publicaţii asemănătoare.

Vedeţi, aşadar, că lucrurile nu sunt localizate, ci sunt răspândite în întreaga lume şi se face totul pentru a le propaga. Trebuie să repet faptul că opoziţia este mult mai bine organizată, mult mai activă decât este societatea de antroposofie sau decât activitatea desfăşurată de ea în acest sens. Dacă se începe o acţiune oarecare, se găsesc mulţi dintre prietenii noştri cărora nu le place aceasta, care vor să ne lăsăm pălmuiţi şi să ne purtăm vânătăile fără a ne apăra în vreun fel.

În această privinţă, întâlnim situaţii nostime când observăm, de exemplu, felul în care se prezintă, am spune comic, „Şcoala de înţelepciune" din Darmstadt a contelui Hermann Keyserling. Aceasta a scos un fel de prospect, un caiet destul de gros, *Calea ce duce la perfecţiune*, care a apărut cu o banderolă cum poartă cărţile în care se spune că atacurile mele ar fi fost „lichidate": „Anularea atacurilor lui Steiner". – Această scriere are efectiv ceva deosebit de comic. Este aproape ceea ce mi-a spus acum câteva zile

cineva care citise această scriere, că, în fapt, ea ar avea drept conţinut ideea că cel care nu s-a mişcat pe parchetul Şcolii de înţelepciune de la Darmstadt ar fi un prostănac! – Acesta este aproximativ conţinutul *Căii ce duce la perfecţiune*. Dar destul de nostim este şi următorul aspect. Dumneavoastră ştiţi că în conferinţa oficială de la Stuttgart eu l-am numit în mod intenţionat pe contele Hermann Keyserling mincinos, pentru că el minţise cu adevărat, şi acest lucru el mi l-a luat în nume de rău; în timp ce spune că judecăţile pe care eu le-am emis cu privire la filosofia lui le poate lua asupra sa – el să le ia asupra sa! –, el ia atitudine, vestind cu o motivaţie îndoielnică: El spune că dacă eu, Steiner, aş fi spus pur şi simplu că ceea ce el afirmă nu corespunde adevărului, acest lucru l-ar fi înţeles; el nu are timpul necesar pentru a face o cercetare specială a lui Steiner, din această cauză trebuie să se înţeleagă că ar putea difuza şi lucruri eronate. – Acest lucru este caracteristic pentru toţi aceşti ignoranţi ai prezentului care, pe lângă faptul că sunt ignoranţi, mai sunt şi leneşi, îngrozitor de leneşi, şi din lenea lor mai deduc şi un anumit drept de a nu cunoaşte anumite lucruri. Dacă, aşadar, le reproşezi că ar fi minţit, ei spun că nu au timp să facă cercetări-Steiner, aceasta înseamnă că ei nu ar avea timp pentru a se convinge de lucrurile pe care le afirmă. Evident că nu pot face cercetare-Steiner, dar atunci ar trebui să-şi ţină gura cu privire la lucrurile pe care nu le ştiu; vreau să fiu politicos. Dacă îşi ţin gura, nimeni nu le va reproşa ceva, dar dacă trâmbiţează lucruri incorecte şi apoi spun că nu au timp să le cunoască în mod corect, acesta este un simptom al decăderii morale şi intelectuale înfiorătoare a aşa-numiţilor oameni actuali ai spiritului, a unui astfel de om de spirit cum este contele Hermann Keyserling.

Cel mai demn de remarcat este faptul că din punct de vedere ştiinţific aceşti oameni nu pot totuşi face nimic, nu pot face nimic pentru că sunt prea comozi, în măsura în care ocupă poziţii ştiinţifice sau se află în oarecare poziţii literare, încât să se ocupe în mod serios de ştiinţa spiritului. În această situaţie se află şi profesorul Fuchs [Nota 30] din Gottingen. Pentru că aceste persoane nu ştiu ce să facă cu ştiinţa spiritului, recurg la alte mijloace, iar aceste alte mijloace constau în a aduce mişcarea la distrugere într-un mod îndoielnic. Când am ajuns la Stuttgart, revenind din Olanda, am fost surprins de articolul ziarului „Frankfurter Zeitung", care între timp a mers, natural, mai departe, fiind supraintitulat, din cauza măsurilor noastre cu privire la problema Sileziei Superioare, „Trădarea germanităţii", care vorbeşte de trădare de ţară şi tot felul de alte lucruri posibile. Este caracteristic faptul că se folosesc astfel de mijloace pentru a distruge atacând ceva pe la spate.

Aceste lucruri sunt o dovadă a josniciei cu care reprezentanţii vieţii spirituale actuale recurg la asemenea mijloace, şi puteţi deduce din aceasta că niciun cuvânt nu s-a rostit aici în mod nejustificat, că am fost obligat să caracterizez într-un mod corespunzător chiar instituţiile noastre formatoare, şi anume facultăţile. Faptul că avem nevoie de o metamorfoză fundamentală, că avem nevoie de o remodelare fundamentală a facultăţilor noastre trebuie din ce în ce mai mult înţeles. Şi, plecând de la acest punct de vedere, trebuie să salutăm cu mare bucurie faptul că, în ciuda adversităţii turbate care ia naştere împotriva noastră, un cerc mic de tineri studenţi lucrează pentru introducerea ştiinţei spiritului de orientare antroposofică în însăşi structura facultăţii. Aceasta se vede din unele

iniţiative cum este cursul universitar care va fi ţinut la facultatea din Stuttgart şi care va începe la 3 aprilie.

Acestea am vrut să vi le spun, dragii mei prieteni, pentru a vă oferi o imagine a activităţii din ultimele săptămâni.

Ceea ce aş vrea să aduc azi în faţa dumneavoastră este un fel de rezumare a unor adevăruri pe care le cunoaştem deja, dar care trebuie să apară mereu în faţa sufletelor noastre dacă vrem să ne formăm impulsuri din profunzimea cunoaşterii bazate pe ştiinţa spiritului, impulsuri pentru ceea ce este necesar în prezent acţiunii umane. Eu v-am vorbit şi în alte rânduri despre modul în care coacţionează diferite curente în lumea globală în care este plasat omul, şi ştim denumirea lor: lucifericul, ahrimanicul şi ceea ce într-o anumită măsură constituie starea de echilibru a celor două curente şi care pentru noi se exprimă cel mai bine în curentul Christos. Dumneavoastră ştiţi că grupul statuar din punctul central al clădirii noastre [Nota 31] trebuie să aducă în expresie tocmai taina acestei trinităţi a lucifericului-ahrimanicului-christicului.

Când observăm omul, care, în definitiv, reprezintă confluenţa forţelor Cosmosului, putem vedea cum aceste trei curente acţionează trecând prin el. Noi ştim că la om trebuie să deosebim organizarea capului, care este purtătorul sistemului neurosenzorial, că avem de deosebit sistemul ritmic, care cuprinde în partea sa principală ritmul respirator şi circulaţia sângelui, aşadar, tot ceea ce se petrece ritmic, că, apoi, ceea ce trebuie să fie considerat a fi cel de al treilea mădular al omului exterior este sistemul metabolic şi că acesta este intim legat de desfăşurarea sistemului membrelor. Noi ştim însă că putem înţelege şi sufleteşte această trinitate a fiinţei

umane. Căci sistemul neurosenzorial, sistemul capului, este în esenţă purtătorul a tot ce este reprezentare, viaţă a gândurilor, sistemul ritmic este purtătorul a tot ce este viaţă a sentimentelor, iar sistemul metabolismului este purtătorul vieţii voliţionale. Trebuie însă să ne fie clare următoarele: o adevărată conştienţă de zi, o conştienţă de veghe străbătută de lumină deplină avem numai prin sistemul nostru neurosenzorial, prin viaţa de reprezentare care se dezvoltă în acest sistem neurosenzorial. Sistemul ritrnic, pe care l-am putea numi şi sistemul pieptului, este purtătorul vieţii afective. Aici, în partea mediană a sufletului, se dezvoltă sentimentele. Şi ceea ce constituie contrafortul corporal al sentimentelor este sistemul ritmic. Despre această viaţă a sentimentelor am vorbit deseori; ea nu este străbătută de conştienţă clară ca fiinţa de reprezentare. Dacă înţelegem viaţa sufletească umană, nu putem spune altfel decât: Viaţa sufletească nu are o mai mare luminozitate a conştienţei decât viaţa de vis. Viaţa de vis, care se petrece în imagini, şi viaţa sentimentelor sunt la fel de conştiente dar şi la fel de inconştiente. Ele se comportă însă diferit, pentru că viaţa de sentimente nu se trăieşte în imagini, ci în ceea ce este specific esenţialităţii sufleteşti care nu se conturează în imagine. Visele se vieţuiesc în imagini. Prin aceasta se deosebeşte viaţa de sentiment de viaţa de vis. Dar în privinţa intensităţii conştienţei cele două nu se deosebesc.

Cu totul învăluită în inconştient, aşa cum este omul în somn, de la adormire la trezire, este viaţa voliţională, al cărei contrafort corporal este sistemul metabolic şi sistemul membre. Cu privire la voinţă, omul este, în timp ce veghează, o fiinţă adormită. El vede numai ceea ce se înfăptuieşte prin voinţa sa, pe care apoi şi-o reprezintă aşa cum îşi reprezintă şi altceva. Dar ceea ce este de fapt activ

în voinţă, trăirea sufletească interioară din voinţă, pe aceasta o ignoră dormind, aşa cum ignoră viaţa de sentimente.



Totuşi, să observăm această trăire a voinţei care doarme, respectiv contrafortul său corporal, această viaţă dormindă a metabolismului şi a membrelor. Omul nu se află, cu toată fiinţa sa, numai în ambianţa fizică, naturală, ci şi într-o lume spirituală. El se află în Cosmos, indiferent de gradul de conştienţă cu care se manifestă această fiinţă. Acum să observăm voinţa. Putem să spunem aşa: Dacă acesta este Cosmosul spiritual (vezi, în desen, partea luminoasă, albul), pe care momentan nu vreau să-l caracterizez – ştiţi că „Cosmos spiritual" este foarte universal, întotdeauna poţi să izolezi numai o parte din acesta – atunci acesta (roşul) ar fi o anumită parte a Cosmosului spiritual, anume aceea căruia îi aparţine în mod preferenţial viaţa noastră de voinţă, respectiv viaţa membrelor şi metabolismului. Astfel încât, dacă gândiţi viaţa voliţională ca fiind sufletească, viaţa metabolică, a membrelor, ca fiind corporală şi vă întrebaţi cum este aceasta inserată într-un Cosmos spiritual, această relaţie cu un Cosmos spiritual este reprezentată prin acest desen. Iar pentru noi se naşte întrebarea: Ce este albul acesta? Despre roşu ştim că este viaţa de voinţă umană observată în plan sufletesc, sau viaţa metabolică, a membrelor,

observată în plan corporal; dar ce este ceea ce aparţine acestei vieţi? – Aş vrea să mă exprim şi cu alte cuvinte. Când observaţi o componentă oarecare a organismului unui om, de exemplu, ficatul, veţi spune: Ficatul are importanţă în cadrul întregului organism. – La fel, putem considera în cadrul unui mare organism, a unui organism al lumii, care aici este reprezentat în alb, întregul sistem uman al metabolismului şi al membrelor, sistemul voliţional ca fiind un mădular. Şi atunci se naşte întrebarea: Care este marele organism cosmic al lumii în care sunt inserate viaţa voliţională umană şi viaţa metabolismului şi a membrelor?

Domeniul în care sălăşluieşte omul în ceea ce priveşte cel de al treilea mădular al său este viaţa cosmică a acelei entităţi spirituale pe care Biblia o numeşte Elohim [Nota 32]. Efectiv, aşa cum noi trăim în natura exterioară pe care o vedem cu simţurile noastre, aşa trăim cu cea de a treia parte a fiinţei noastre, pe care de fapt o ignorăm dormind în activitatea sa, împreună cu Elohimii.

Să vorbim despre aceste lucruri mai în amănunt. Să observăm această viaţă a Elohimilor în întreaga evoluţie cosmică. Dacă recitiţi cartea mea ***Ştiinţa ocultă***, veţi afla că acestea sunt Spiritele formei; ele au apărut ridicându-se de pe trepte anterioare de evoluţie. Dacă mergem înapoi, ajungem la treapta anterioară a evoluţiei numită existenţa cosmică lunară. Atunci, aceste Spirite ale formei erau Arhaii, Forţe primordiale, Începuturi primordiale. Dacă ne întoarcem şi mai în urmă, la existenţa solară, îi găsim ca Arhangheli, dacă ajungem la existenţa saturniană, ei erau Îngeri. Deci ei s-au înălţat din acele timpuri şi au ajuns la existenţa de Elohimi, la existenţa de Spirite ale formei.

Dacă observăm evoluţia noastră umană, trebuie să spunem: Şi noi evoluăm. Când vom fi oare la înălţimea la

care se găsesc în prezent aceste spirite? – Vom fi la această înălţime după ce vom fi parcurs existenţele Jupiter, Venus, Vulcan, şi ne vom afla în ceea ce vine apoi. Dacă sintetizaţi ceea ce am prezentat în ***Ştiinţa ocultă***, obţineţi şapte trepte de evoluţie succesive, s-ar putea spune

existența Saturn					
existența Soare					
existența Luna					
existența Pamant		(om)	4	8	(Elohim)
existența Jupiter					
existența Venus					
existența Vulcan			7		
		(om)	8		

şi şapte trepte de evoluţie. Spiritele formei, Elohimii, au intrat în cea de a opta sferă de evoluţie.

Aceasta este ceea ce caracterizează situaţia Elohimilor. Când s-a ajuns la perioada Pământ, ei se aflau pe treapta pe care noi oamenii o considerăm ca fiind viitoarea perioadă Vulcan. Ei urcă în cea de a opta sferă. A existat marea întrebare cosmică: Cum stau lucrurile sau cum stăteau lucrurile în timpul acestei existenţe pământene cu omul? – Vedeţi dumneavoastră, omul era în situaţia în care fusese anterior o componentă din evoluţia Elohimilor. Elohimii au evoluat de-a lungul existenţelor Saturn, Soare, Lună, până la treapta pe care v-am descris-o acum. Ei au purtat în poala lor omul aşa cum am descris în ***Ştiinţa ocultă***. Dar tot ce am descris aici se afla în poala Elohimilor. Este ca şi cum v-aş descrie ficatul în dezvoltarea sa. Dacă-l descriem în stadiile sale, el se află în

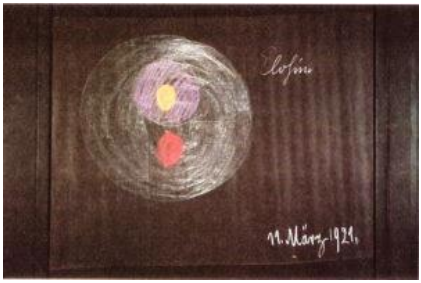
poala omului. Aceasta a fost evoluţia pe care a avut-o omul, în legătură cu evoluţia Elohimilor.

Când s-a trecut la etapa Pământ se punea întrebarea: Vor rămâne oamenii pur şi simplu o componentă dependentă în marele organism care urca în sfera a opta, în marele organism cosmic al Elohimilor, sau se vor orienta spre libertate, vor deveni independenţi? – întrebarea dacă vor deveni oamenii independenţi s-a rezolvat printru-un anumit fapt cosmic foarte precis. Din punct de vedere al sistemului nostru voliţional, sufleteşte, şi al sistemului nostru membre-metabolism, corporal, noi suntem componente ale Elohimilor; aici doar dormim. Aici nu suntem separaţi de ei. Noi suntem scoşi din ei, separaţi de ei, doar în cazul sistemului cap.

Cum s-a făcut această separare a omului? – Prin faptul că anumite entităţi spirituaie, care dacă în cursul evoluţiei ar fi progresat corespunzător ar fi devenit Elohimi, nu au devenit Elohimi, ci au rămas în urmă pe treapta de Arhai sau Arhangheli. Putem spune că acestea sunt entităţi care ar fi putut fi Elohimi. Dar ele au rămas în urmă. Dacă le cercetăm în mod ocult, ele aparţin aceleiaşi sfere căreia îi aparţin Îngerii, Arhanghelii; dar nu fac parte din specia Îngerilor, a Arhanghelilor sau a Arhailor, ci sunt din aceeaşi specie cu Elohimii, ca Spiritele formei, numai că au rămas în urmă în evoluţia lor şi din această cauză au ajuns în aceeaşi mulţime cu Îngerii, Arhanghelii, se fac cunoscuţi în aceeaşi sferă şi din această cauză nu au putut să acţioneze asupra întregului om, asupra a ceea ce a fost obţinut de om în epoca Pământ, sistemul membre-metabolism, ci au trebuit să se limiteze să acţioneze asupra sistemului cap al omului. Astfel încât noi putem spune: Cu privire la sistemul cap al omului – dacă prezint, aşadar, aceasta aici ca fiind polul opus al sistemului voliţional, al

sistemului membre-metabolism (vezi desenul, roz) –, aici nu acţionează acest mare organism cosmic al Elohimilor pe care îi schiţez în desen (galben). În interiorul acestei sfere acţionează şi Îngeri, Arhangheli şi Arhai. Aceste entităţi, care sunt Elohimi retardaţi, sunt de fapt adversarii celorlalţi Elohimi. Ceilalţi Elohimi au rupt legătura cu omul; dar nu i-ar putea acorda libertatea, pentru că ei influenţează întregul om. Dimpotrivă, spiritele retardatare ale formei se limitează la cap şi prin aceasta îi dau omului raţiunea, înţelegerea. Acestea sunt spiritele luciferice. Ele sunt, aşa cum puteţi vedea, dătătoare de voinţă pe o treaptă inferioară. Elohimii dau voinţa întregului om, ele însă îi dau capului voinţa sa. Altfel, capul ar fi străbătut numai de reprezentări lipsite de voinţă. Reprezentările devin raţionale numai prin faptul că, străbătute de voinţă, ele ajung forţe de judecată. Aceasta provine de la aceste spirite.





Poate că acum vedeţi încă o dată, chiar din această prezentare, privind dintr-un anumit punct de vedere, de ce nu este îngăduit să se folosească noţiuni ipocrite, mărginite, dacă vrem să focalizăm legităţile cosmice. Nu este permis să te uiţi la spiritele luciferice pur şi simplu peste umăr, dacă îmi este îngăduită această expresie, ci trebuie să ne fie clar că acestea sunt spirite de un ordin

superior omului însuşi. În fond, ele nu sunt potrivnice omului, sunt potrivnice Elohimilor, pentru că au rămas în urmă şi se limitează la capul uman. Acest lucru trebuie să-l focalizăm.

Dacă vă reprezentaţi ce ar reuşi, de fapt, aceste spirite dacă ar avea mână liberă în problema evoluţiei umane, ajungeţi să spuneţi: Când s-a ajuns la etapa Pământ, Elohimii au fost înălţaţi la demnitatea lor, celelalte spirite au rămas în urmă, pe trepte anterioare ale evoluţiei; ele sunt, aşadar, purtătoarele a ceea ce a impregnat pe om din trecut, în existenţele Saturn, Soare, Lună, purtătoarele a ceea ce trebuie să fie introdus în om de trecutul sublim pe care l-am parcurs în cele trei metamorfoze ale evoluţiei.

Prin faptul că au rămas în urmă, opunându-se într-o anumită măsură celor ce aveau în vedere Elohimii pentru oameni, noi putem să le caracterizăm spunând: Aceste spirite care sunt, de fapt, Spirite ale formei, care însă ni se iniaţişează în lumea spirituală în cetele Îngerilor, Arhanghelilor şi Arhailor, aceste spirite imprimă omului tot ceea ce-l împiedecă să coboare într-o existenţă deplin pământeană. Ei ar vrea, de fapt, să-l menţină deasupra regnului mineral. Cel mai mult ar dori ca omul să vieţuiască numai ce se găseşte în lumea vegetală lăstărindă, ce trăieşte în lumea animală, ce există în însăşi lumea umană. Dar nu ar vrea să-l lase să coboare la lumea minerală moartă. Aceste spirite nu au nicio înclinaţie de a lăsa să se mijlocească în vreun fel omului ceea ce este în legătură cu tehnica noastră. În această privinţă sunt într-o anumită măsură turbate, fanatice. Ele ar dori să-l menţină pe om într-o sferă spirituală, nu ar vrea să-l lase să coboare la terestru. Din această cauză sunt şi adversari ai Elohimilor, care l-au fixat pe om în pulberea pământului, cum se exprimă Biblia, l-au tras în jos, în domeniul mineral.

Acestui fapt îi datorează el libertatea. Dar libertatea pe care omul trebuie s-o vieţuiască în plan terestru nu intră în calculul spiritelor, care vor să-l menţină pe om liber de ceea ce este pământesc.

Omul a fost instalat de Elohimi în lumea terestră-minerală. Prin aceasta însă au obţinut, la rândul lor, accesul alte spirite. Acum daţi atenţie deosebirii dintre spiritele despre care am vorbit şi spiritele despre care voi vorbi acum. Cele despre care am vorbit sunt în sfera Îngerilor, Arhanghelilor, Arhailor. Le găsim în cetele acestor spirite şi ele sunt cele care introduc în capul uman mobilitate, raţiune, activitate creatoare, activitate artistică etc. Prin faptul că omul a fost împins în jos, în regnul mineral, că Elohimii i-au dat o independenţă care nu este totuşi o independenţă deplină, deoarece el o vieţuieşte, dormind, în voinţa sa şi în sistemul său membre-metabolism, prin aceasta alte spirite capătă acces. Aceste alte spirite se insinuează în evoluţie. Spiritele despre care am vorbit au fost prezente în evoluţie, dar au rămas în urmă; ele nu au putut-o parcurge, dar sunt Elohimi rămaşi în urmă, au fost prezente în Cosmos printre Elohimi şi nu vor să-l lase pe om să coboare cu totul pe Pământ. El însă a coborât pe Pământ prin Elohimi. Acum, din afară vin alte spirite. Noi le observăm când ne îndreptăm privirea ocultă spre cetele de Heruvimi, Serafimi şi Tronuri. Dintre aceste spirite care aparţin acestor cete unele au rămas în urmă. Ele nu au intrat în aceste cete, au devenit Spirite ale înţelepciunii. Aceste entităţi spirituale ar vrea să înceapă pe Pământ o creaţie cu totul nouă, ele ar vrea să conserve pe omul Pământului. Aşa cum este încorporat în regnul mineral de Elohimi, ele ar vrea să-l ia drept un început, şi plecând de la acest început să conducă mai departe evoluţia. Ele ar vrea să dispară orice trecut: Eh, ce trecut – spun ele –, asta nu

ne mai preocupă; omul a ajuns odată în regnul mineral, acum trebuie să-l rupem de Elohimi, aceştia nu au nevoie de el; să-l rupem de Elohimi şi să începem o nouă evoluţie. Să-l lăsăm să fie el membrul începător şi apoi să evolueze mai departe şi mai departe!

Acestea sunt entităţile ahrimanice. Aceste entităţi ahrimanice vor să distrugă orice trecut şi să-i lase omului numai ceea ce el a cucerit pe Pământ.

Vedeţi cum se manifestă Elohimii în acest context! Ei ar vrea să lege trecutul de viitor. Spiritele pe care le-am descris anterior vor să impregneze omul cu trecutul său. Celelalte spirite ar vrea să dispară trecutul, să ia de la Elohimi ceea ce este omul ca pulbere a Pământului şi să facă un nou început, să realizeze evoluţia plecând de la Pământ. Gata cu acest „balon" al Cosmosului, cu Saturn, Soare şi Luna, din toate acestea nimic nu trebuie să aibă importanţă pentru om. Cu Pământul trebuie să înceapă o nouă evoluţie, acesta să devină un nou Saturn, apoi să vină Soarele etc. Este idealul acestor entităţi. Ele intră cu forţa în inconştientul omului, în viaţa voliţională, în viaţa sistemului membre-metabolism, intră vijelios. Printre entităţile spirituale, ele vor să-i confere omului un interes special pentru tot ce este mineral-material, să-l facă interesat de tot ce este exterior-maşinal, mecanic. Ele ar dori ca tot ce Pământul a adus de pe vechea Lună să fie distrus, ar dori să dispară lumea animală, să dispară lumea umană fizică, să dispară lumea plantelor, din regnul mineral să rămână nurnai legile fizice, dar, mai ales, ca omul să fie luat de pe Pământ; ele ar dori să formeze un nou Saturn din maşini, o lume nouă numai din maşini. Aşa ar trebui apoi să meargă lumea mai departe. Acesta este, de fapt, idealul lor. Pe plan ştiinţific exterior, ele ar dori să

transforme totul în materie. În plan religios, noi avem clar perceptibile aceste două opoziţii.

În timpuri mai vechi – ştiţi aceasta din alte conferinţe pe care le-am ţinut în acest loc –, oamenii erau expuşi mai mult spiritelor din prima categorie, care acţionează asupra capului. Aflăm de la Platon că, în mod cu totul special, atunci când se vorbea despre veşnicia sufletului uman se vorbea despre existenţa prenatală, despre ceea ce omul îşi aminteşte, de fapt, din existenţa sa anterioară. Aceasta dispare cu cât înaintăm mai mult în Evul Mediu, până când Biserica interzice cu totul credinţa în preexistenţă; şi în prezent credinţa în preexistenţa omului este considerată de Biserică erezie. Avem deci, pe de o parte, înclinaţia de a şti ceva despre preexistenţă, iar pe de altă parte avem Biserica ahrimanizată, care nu concepe viaţa omului decât dincolo de moarte şi nu o consideră decât un rezultat a ceea ce acesta a făcut pe Pământ.

Aici aveţi o mărturisire de credinţă: Ceea ce vieţuieşte omul în lumea fizică el duce prin moarte. Sufletul său se uită mereu înapoi spre aceasta.

De fapt, întreaga viaţă următoare nu este decât continuarea a ceea ce a existat aici între naştere şi moarte. Este exact ceea ce vor spiritele ahrimanice. Întrebarea care se pune omenirii este următoarea: Să se rămână la proliferarea credinţei ahrimanice ca şi cum după moarte nu mai există decât o viaţă, sau trebuie să se retrezească conştienţa despre preexistenţă şi să se ajungă la legarea preexistenţei de postexistenţă prin ceea ce este echilibrul median?

Ştiinţa spiritului trebuie să caute principiul Christos, echilibrul între luciferic şi ahrimanic preexistent, pe de o parte, şi, pe de altă parte, postexistenţa. Acestea sunt problemele importante ale prezentului. După ce omenirea

s-a dăruit un timp credinţei ahrimanice în postexistenţă, noi trebuie să adăugăm conştienţa, cunoaşterea preexistenţei, pentru a ajunge prin aceasta la o noţiune a umanităţii depline.

CONFERINŢA A ŞASEA
Opoziţia forţelor luciferice şi ahrimanice faţă de pre-existenţa fiinţei umane

Dornach, 13 martie 1921 (GA 203)

Din prezentarea ştiinţei spiritului antroposofică, vedeţi că înţelegerea modului în care se inseră entităţile spirituale în diferitele domenii ale existenţei, dându-le direcţie şi întărindu-le, reprezintă o problemă importantă. Este necesar ca omenirea să se pătrundă de cunoaşterea modului în care diferite domenii ale existenţei sunt conduse, orientate etc. de diferite entităţi spirituale. Căci civilizaţia noastră a şters în cursul timpurilor conştienţa spiritualităţii concrete din existenţă. Se vorbeşte curent despre divinitatea care pătrunde totul. Dar cu o astfel de viziune despre divinitate nu se ajunge la o înţelegere a lumii de aşa natură încât să constituie o bază solidă pentru viaţă. Este foarte sigur că, în final, tot ceea ce se este spiritual trebuie să tindă spre ceva unitar. Însă dacă tindem prea repede spre ceva unitar se estompează, se şterg toate posibilităţile de înţelegere a mersului evenimentelor lumii. Din această cauză este necesar să se depăşească vorbirea generală despre divinitate şi să se cunoască entităţile spirituale concrete conducătoare în natură, istorie etc., cum am făcut noi mereu în cursul timpului. Şi, pornind din acest punct de vedere, aş vrea astăzi să vă atenţionez asupra unor elemente de bază

foarte importante, semnificative, ale constituţiei lumii noastre.

Am atras atenţia alaltăieri că în construcţia, în întreaga vitalizare a omului, se găsesc reunite anumite entităţi care sunt, într-o anumită măsură, în luptă. Am readus în faţa sufletelor noastre adevărul, vechi pentru noi, al opoziţiei dintre forţele spirituale luciferice şi cele ahrimanice. Astăzi vom contempla din altă perspectivă acest aspect.

Ceea ce este în mod special caracteristic pentru civilizaţia cea mai nouă, care se află prinsă în procese atât de catastrofale, care manifestă forţe de degradare atât de puternice, constă în răspândirea gândirii raţionale în întreaga omenire. Trebuie realmente să dobândim un fel de privire intuitivă în acea complet diferită structură sufletească a omului, incluzând şi Europa civilizată, de acum şapte, opt secole. Ceea ce este în prezent dătător de ton, ceea ce pătrunde întreaga viaţă sufletească a oamenilor şi o va pătrunde tot mai mult este gândirea raţională. De o astfel de noţiune mai mult sufletească trebuie să legăm ceva ce este tangibil exterior. Este bine dacă putem cuprinde şi pătrunde cu adevărat existenţa materială exterioară din punctul de vedere al spiritului. La baza gândirii se află procesele pur minerale care au loc în organism. Aşadar, înţelegeţi-mă corect: Ceea ce în noi sunt procese ale umanităţii propriu-zise, ceea ce în noi sunt procese pe care le avem în comun cu natura animală, procese pe care le avem în comun cu natura vegetală, toate acestea depind numai indirect, nu direct, de faptul că, în sensul mai nou al evoluţiei umane, suntem oameni care gândesc raţional. Faptul că avem şi o constituţie minerală consolidată ne dă capacitatea de a avea o gândire raţională. Dacă ne referim la regnurile naturii din spaţiul cosmic,

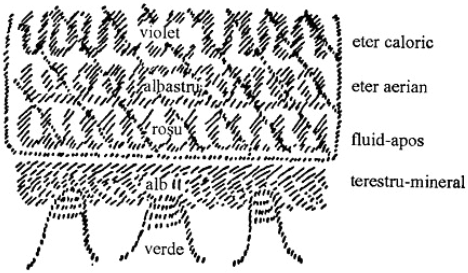
trebuie să spunem că ele sunt acolo, afară, şi ele sunt deasemenea şi în interiorul nostru. Să ne referim mai întâi la fenomenele calorice, aşadar, la eterul caloric [Nota 33]. Noi purtăm deasemenea efectul acestui eter al căldurii în noi. Îl purtăm în noi în sângele nostru. Eficienţa sângelui nostru constă în faptul că, având sângele drept purtător, noi conducem fenomenele calorice, încălzirea, prin întregul organism. Gândirea noastră raţională nu se bazează pe ce se petrece în regnul caloric. Aşadar, dacă ne referim la fenomenele calorice din Cosmos, putem spune: aceste fenomene calorice se continuă şi în interiorul pielii noastre, în organismul nostru; dar ceea ce ne întâmpină în Cosmos ca fenomene calorice, ceea ce întâmpină mai ales pe cel care contemplă Cosmosul în starea în care prezintă exclusiv fenomene calorice, în perioada Saturn, care sunt afară, nu reprezintă nimic despre care să putem spune că stimulează în noi gândirea raţională.

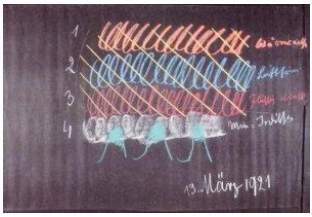
Dar nici pe ceea ce se petrece în noi datorită faptului că inspirăm aer, că prelucrăm aer în organismul nostru, nu se bazează gândirea raţională. Dacă ne uităm atent la domeniul aerului, vedem că în şi acest domeniu au loc procese care se continuă în organismul nostru prin procesul respiraţiei. Dar nici aceasta nu are nicio legătură nemijlocită cu gândirea raţională.

Ca un al treilea domeniu, am putea cerceta fenomenul apei. Observăm afară, în Cosmos, fenomenele domeniului fluid. Şi acestea se continuă în metabolismul nostru, în măsura în care se desfăşoară în fluid. Vedem în natură ciclul fluidelor, în noi înşine vedem de asemenea un fel de ciclu al lichidelor. Tot ceea ce se desfăşoară astfel în noi, de asemenea, nu are nimic de-a face cu gândirea raţională. Dacă însă privim în Cosmos şi vedem că apa se densifică devenind ghiaţă, că anumite substanţe minerale se depun

ca sedimente, că se formează roci, se formează cristale, pe scurt, dacă contemplăm procesele mineralelor, ale solidelor afară în Cosmos şi cele corespunzătoare lor în limitele organismului nostru, atunci ce se desfăşoară aici ca procese minerale are de-a face cu ceea ce culminează în gândirea noastră raţională. Aşadar, ca oameni, noi suntem încorporaţi în Cosmos în diferite domenii. Dacă nu am fi integraţi astfel, fără a fi solicitaţi într-o măsură importantă de regnul mineral, aşadar de acele forţe care ne întâmpină afară în cristalizare, în depunerea de sare etc., nu am fi fiinţe gânditoare în sensul în care suntem mai ales de la mijlocul celui de al XV-lea secol. Este un fapt adevărat că, începând cu mijlocul secolului al XV-lea, această acţiune a forţelor minerale a devenit dătătoare de măsură, de ton, în organismul uman. Mai înainte erau alte forţe, forţele apei, forţele aerului etc., care erau active în om în mod predominant. Din această cauză gândirea raţională nu era elementul cel mai important în activitatea umană. Acum, în tot ce ne înconjoară sub forma diferitelor regnuri în care trăim, terestrul solid, fluidul-apos, gazosul, aerianul, caloricul – deocamdată facem abstracţie de eterurile superioare –, în toate acestea acţionează şi entităţi spirituale divine. Aceste domenii nu constau numai din ceea ce numim forţele materiale ale lumii, entităţile materiale ale lumii, ci ele sunt străbătute de diferite entităţi spirituale. Să prezentăm schematic ceea ce ne poate face perceptibil un fapt important în legătura noastră cu lumea.

Schematizez domeniul terestru-mineral (*vezi desenul, alb, luminos*); domeniul aposului (*roşu*); domeniul aerianului (*albastru*) şi domeniul eterului caloric (*violet-roşcat*).





Particularitetea constă în aceea că toate acele entităţi spirituale despre care timpul precreştin, evreimea precreştină, şi le reprezenta că s-ar afla sub conducerea lui Iahve sau Iehova, aşadar tot ceea ce era văzut şi de iniţiaţii evrei ca aparţinând domeniului lui Iahve sau Iehova, îşi extinde în principal domnia asupra primelor trei domenii deasemenea şi asupra altora, dar din acestea patru asupra primelor trei. Aşa încât, dacă ar trebui să vă schiţez zona care este cuprinsă în lumea dominaţiei lui Jahve, ar trebui sa spun că acesta este zona (*cele trei în partea de sus a desenului*). Stăpânirea lui Iahve se întinde peste tot ce este regn al naturii, elemente pe care le-am enumerat, cu excepţia regnului fizic-mineral. Trebuie să fie clar că acolo unde, în vechile scrieri ebraice, este vorba de dumnezeiesc se vorbeşte, de fapt, de stăpânirea lui Iahve privitor la eterul caloric, la entitatea aer, la entitatea apă – acesta era în vremea precreştină un adevăr iniţiatic profund – şi deja în istoria genezei se face referire în mod foarte spiritual la acest adevăr fundamental. Acest lucru este exprimat foarte clar, trebuie să înţelegi corect sensul cuvintelor biblice: Iahve s-a îndreptat întru câtva spre Pământ şi a creat omul din pulberea Pământului. El a folosit pentru formarea omului ceva ce nu provine din regnul său. – Biblia exprimă clar acest fapt. Aşa cum am spus, în ştiinţa iniţiatică ebraică precreştină era un adevăr iniţiatic faptul că Iahve nu l-a

creat pe omul exterior din elementele domeniului său de forţă, că el s-a dus pe Pământ şi a format învelişul uman, care nu putea proveni din domeniul său, din pulberea Pământului, străină lui. Apoi i-a insuflat ceva din domeniul său, sufletul animal, *Nephesch*-ul [Nota 34]. Acesta l-a dat din sine, acesta venea din cele trei regnuri pe care le stăpânea. Cercetătorii superficiali nu înţeleg ce se scrie în Biblie. Biblia, dacă o înţelegi se vede acest lucru, vorbeşte foarte clar, şi spusele ei trebuie luate ca atare. Iahve l-a creat pe om din pulberea Pământului, adică din regnul mineral ce-i era străin, şi i-a dat din domeniul său suflul sufletului. Aşadar, ceea ce trăieşte în om ca emanaţie a lui Iahve este răsuflarea vie.

Apoi omul a evoluat şi a dezvoltat un element străin lui Iahve, prin faptul că a evoluat mai departe împreună cu regnul mineral, acel regn care după aceea în vremurile mai noi, din cea de a cincea epocă postatlanteeană, a furnizat ceea a devenit deosebit de dătătător de ton în om pentru că a constituit baza pentru cultura sa raţională. Astfel încât putem spune: Atât timp cât în om cultura raţională nu era dătătoare de ton mai putea exista o dominaţie a lui Iahve. Apoi a început să se pună în valoare natura minerală, de la întemeierea creştinismului până la începutul celei de a cincea epoci postatlanteene. Atunci omenirea trebuia să primească ajutor din altă parte. Puteţi să vedeţi cât îi era de necesar omenirii impulsul Christos, în vremea în care natura minerală a devenit esenţială. Vechiul impuls Iahve sau Iehova nu mai era suficient.

Reţineţi cele ce v-am spus şi gândiţi-vă la faptul că omul nu ar gândi raţional dacă ar fi supus numai naturii lui Iahve, care nu are influenţă asupra naturii minerale. Din această cauză, dacă vrem să focalizăm acţiunea lui Iahve în om, nu vom avea în vedere numai ce există în cultura

noastră raţională, ci trebuie să mergem până la ceea ce se exprimă în visele noastre. Ceea ce se visează, ceea ce nu merge până la cuprinderea vieţii noastre sufleteşti în noţiuni raţionale clar conturate, aceasta este viaţa-Iahve a noastră. Tot ce se mişcă în elementul fluid şi ceea ce este mai fantastic sau mai plin de fantezie, care poate fi comparat cu influenţele lunare asupra omului, aceasta este natura Iahve a omului. Ceea ce se opune naturii Iahve este gândirea clară. Dar aceasta omul o datorează împrejurării că în el se depune sare, că în el sunt active eficacităţi minerale.

Acuma gândiţi-vă ca în fond aceasta este dezvoltarea istorică, că vechea religie Iahve şi-a pierdut sensul odată cu Misteriul de pe Golgota. Ea îşi pierduse sensul tocmai pentru că omul a intrat din ce în ce mai mult în acel stadiu al evoluţiei în care natura sa minerală a devenit dătătoare de ton. Când a survenit Misteriul de pe Golgota, mai exista suficientă înţelepciune veche de vis pentru a înţelege acest Misteriu plecând de la înţelepciunea de vis. Cei care se ridicaseră peste înţelepciunea de vis, care posedau, prin fel de fel de iniţieri, ceva din cultura intelectualistă, ca Saul-Pavel, aveau nevoie de o influenţă specială, aşa cum a întâlnit-o Saul-Pavel pe drumul Damascului, pentru a înţelege Misteriul de pe Golgota. Este de o importanţă profundă faptul că în tradiţia creştină se spune că a fost necesar ca Saul-Pavel, care într-un anumit sens era iniţiat în Misteriile ebraice, pentru a înţelege Misteriul de pe Golgota, să fie atras într-o cunoaştere care nu acţiona în contururile nete ale raţiunii, ci se desfăşura în elementele estompate ale visului. În vis a vieţuit Pavel certitudinea că Christos a fost prezent în Iisus prin Misteriul de pe Golgota. Se mai putea înţelege cu vechea înţelepciune de vis destul de mult din Evenimentul de pe Golgota, şi cineva putea,

dacă printr-o înrâurire specifică era transpus în această regiune, cum a fost cazul cu Pavel, să înţeleagă Evenimentul de pe Golgota. Acum, vechea înţelepciune de vis s-a atenuat. Ea a rămas numai în visele omeneşti şi se găseşte în plină decadenţă. Când s-a apropiat secolul al XV-lea, omenirea a devenit din ce în ce mai mult dependentă de cultura intelectualistă, de elementul intelectualist, şi sub influenţa acestuia s-a înălţat ştiinţificitatea modernă.

Acum, vă rog, reflectaţi la următorul aspect. Vechea religie Iahve nu trebuie să fie înţeleasă din cuvintele sale exterioare – aceasta ar fi o concepţie religioasă materialistă –, ci este necesar s-o cuprinzi în spiritul ei interior. Ca fenomen istoric, ea ne întâmpină în aşa fel încât zeul Iahve este zeul *unui* popor. În afara graniţei poporului iudeu, zeul Iahve nu mai este zeul Jahve. Zeul Iahve nu cuprinde întreaga omenire, ci doar o parte a acesteia. Această receptare a zeului a ajuns până la noi şi, mai ales în timpul războiului mondial, s-a putut vedea cum unii spuneau că pronia cerească sau chiar Christos îi ajută. Într-o anumită măsură, fiecare popor voia să lupte împotriva altor popoare sub conducerea lui Christos. Dar faptul că îl numeşti pe Christos nu înseamnă că îl şi înţelegi. Îl înţelegi numai dacă în toată simţirea te adresezi acelei fiinţe care are natura lui Christos. Poţi spune de o mie de ori: Vreau să lupt în numele lui Christos, dacă lupţi numai pentru un popor dai fiinţei despre care vorbeşti un nume fals; o numeşti „Christos" dar nu-l înţelegi decât pe zeul Iahve. Şi în timpul catastrofei războiului din 1914-1918 popoarele au recăzut în religia lui Iahve. Numai că atunci au fost prezenţi mai mulţi Iahve. Fiecare popor a proslăvit un zeu care avea caracterul lui Iahve. În aceste evenimente catastrofale Christos a dispărut în întregime din conştienţa oamenilor.

Putem să vedem aceasta şi din alte aspecte. Cultura ştiinţifică modernă se referă numai la fizicul-mineral. Oamenii de ştiinţă moderni devin extrem de sceptici când sunt obligaţi să vorbească despre altceva decât despre fizic-mineral. Când este vorba despre lumea vie, ei cer să se explice numai ce sunt fenomenele minerale, chimice etc.; când este vorba de viaţa propriu-zisă nu se lasă antrenaţi în niciun caz în explicarea aspectului sufletesc etc. Ştiinţificitatea modernă s-a dezvoltat integral în cadrul a ceea ce nu a fost cuprins de religia Iahve. Ea s-a dezvoltat în elementul străin lui Iahve, al fizicului-mineral. Pentru a putea deveni un element al civilizaţiei, această ştiinţă trebuie să recepteze divinul-spiritual din altă parte.

Când vechii evrei vorbeau de o cunoştinţă oarecare, era vorba de cunoştinţe cu caracter de vis. Profeţii care aveau cele mai înalte cunoştinţe vă sunt descrişi ca purtători ai viselor profetice. Toate acestea se leagă de acest aspect. Cu această înţelepciune de vis încă se înţelegea şi Misteriul de pe Golgota. Dar această înţelepciune de vis a dispărut. Misteriul de pe Golgota s-a transmis în mod istoric, se vorbea despre el în comunităţile creştine tradiţionale, dar adevărata înţelegere nu putea fi aflată acolo. Pe de altă parte, ştiinţa modernă s-a înălţat într-un element lipsit de Dumnezeu, lipsit de spirit, în elementul străin de Iahve, pentru că înţelegerea nu ajungea încă până la elementul-Christos, în elementul fizic-mineral străin spiritului.

Această ştiinţă trebuie să fie din nou pătrunsă, până în particulele ei individuale, de ceva spiritual. Ea este lipsită de spirit pentru că nu mai poate fi iahveică. Cultura exterioară a încercat, printr-o fraudă religioasă, în timp ce-i dădea lui Iahve numele de Christos în timpul catastrofei războiului, să continue ceva religios. Dar ştiinţa s-a

îndepărtat de spirit, dă numai descrieri ale fizic-sensibilului, pentru că nu s-a ajuns încă la înţelegerea lui Christos, ci cel mult se mai păstrează înţelegerea lui Iahve, atunci când se dezlănţuie furia reciprocă, cum s-a întâmplat în catastrofa războiului, dar nu când se cercetează faptele naturale. Avem o ştiinţă lipsită de spirit, o ştiinţă intelectualistă, lipsită de spirit. Suntem, aşadar, înconjuraţi de un domeniu în care acţionează Iahve, de ceea ce este pe măsura lui Iahve. Dar noi nu-l mai conştientizăm pentru că ne străbate mai ales în stările noastre de somn. Dacă ne-am trezi brusc în afara corpului nostru am percepe cu claritate natura spiritului care se află sub dominaţia lui Iahve; pe valurile mării lui Iahve ne-ar apărea atunci visele, ieşind din elementul iahveic.

Şi în voinţa noastră, cu privire la care v-am spus adeseori că dormim veghind, acţionează natura iahveică. În întregul metabolism uman acţionează natura iahveică. În timp ce sentimentele apar din metabolism, străbat sistemul ritmic, din marea Iahve se ridică în valuri visele, şi în acelaşi timp apar anumite sentimente. Când trăim într-un domeniu care ne poate deveni inteligibil numai prin intelect, prin raţiune, Iahve nu-şi are locui. Când Luna scaldă tăcută totul într-o lumină de vis, când această lumină de vis se răspândeşte peste toate, s-ar putea spune că omul a extins caracterul iahveic peste câmpiile lumii. Când Soarele străluceşte pe roca noastră, când se proiectează asupra diferitelor obiecte şi le dă contururi precise, astfel încât ne dă prilejul să cuprindem toate acestea cu raţiunea noastră, atunci se exprimă natura solară, care nu este natura iahveică. Noi putem spiritualiza lumea numai dacă putem vedea lăuntric fiinţa-Christos, dacă putem privi lăuntric în această lume astfel încât să contemplăm fiinţa-Christos în ea. Ştiinţa modernă nu a

avut ochi pentru ființa-Christos, ci pentru ceea ce nu este iahveic, pentru ceea ce este luminat de Soare și poate fi cuprins în contururi raționale nete, ca fiind lipsit de spirit.

Aceasta este legătura mai profundă. Dar ce domeniu este oare cel care ne întâmpină în lumea minerală? Am vorbit ieri despre faptul că în domeniul lui Iahve apar entități luciferice, pentru că ele au rămas pe trepte anterioare de evoluție. Când ne aflăm în domeniul lui Iahve, să spunem în somn, se pun în valoare entitățile luciferice în sentimentele noastre, în impulsurile noastre de voință. Noi trebuie să dominăm cu intelectul nostru regnul mineral. Acest regn este străin de Iahve, este regnul în care au pătruns entități care aparțin regnului ahrimanic. Entitățile ahrimanice au pătruns pentru că Iahve nu le putea ține la distanță (*vezi desenul de mai sus, verde*). În acest regn ne aflăm în orice moment în pericol de a fi surprinși, spre uluirea noastră, de entitățile ahrimanice. Aceste entități ahrimanice – am încercat să prind aceasta în grupul statuar care este menit să stea odată la Goetheanum – pot fi familiare numai în domeniile care ne înconjoară în cadrul lumii minerale. Aceste entități ahrimanice sunt înzestrate în primul rând cu intelect. Silueta mefistofelică pe care o vedeți în partea de jos al grupului nostru statuar din lemn, această formă ahrimanic-mefistofelică, este fundamnetal pătrunsă de rațiune; dar cu ceea ce este iahveic, așadar cu ceea ce trăiește în metabolismul uman în măsura în care nu depune săruri sau nu este mineral, ci este de natură fluidă, constă în schimbul de fluide, în metamorfoza fluidului, care trăiesc în respirația noastră, care trăiesc în relațiile noastre calorice, cu toate acestea ahrimanicul nu are nicio înrudire directă.

Acum însă el tinde să pătrundă în acestea. Omul este făcut din pulberea Pământului. Ceea ce aici este mineral

alcătuieşte domeniul lui Ahriman. Aici poate pătrunde Ahriman, aici se simte el bine. El se simte bine şi când se poate impune în noi privitor la tot ceea ce este mineral în noi. Dumneavoastră separaţi sarea şi prin aceasta puteţi de fapt să gandiţi. Prin depunerea de săruri, prin tot ce se manifestă în dumneavoastră ca proces mineral sunteţi o fiinţă gânditoare. În acest domeniu vrea Ahriman să pătrundă. Dar el are de fapt numai aşa direct o înrudire cu acest mineral. Şi din această cauză luptă pentru a lua parte şi la circulaţia sângelui, la respiraţie, la metabolism. Acest lucru îl poate face numai atunci când poate cultiva anumite proprietăţi în sufletele umane, de exemplu dacă propagă în sufletele umane înclinaţia cu totul specială pentru raţiunea seacă care doreşte să se epuizeze în materialism, pentru raţiunea care ironizează adevărurile pătrunse de afectivitate, când poate cultiva în sufletul uman aroganţa raţiunii. Atunci el dispune pentru sine şi de sângele uman, respiraţia umane, metabolismul uman şi poate să alunece întru câtva în afara salinului, mineralului, trecând în sânge, în respiraţie. Aceasta este lupta pe care o dă Ahriman în lume, prin om. Cand Iahve s-a îndreptat spre Pământ şi l-a făcut pe om din pulberea acestuia, Iahve, pentru a-l ajuta pe om să meargă mai departe, deşi l-ar fi putut aduce în propriul său domeniu, el l-a făcut dintr-un element străin lui şi doar i-a insuflat, i-a inoculat propriul său element. Dar prin aceasta Iahve a luat în ajutor ceva la care fiinţa ahrimanică are acces. Prin aceasta Iahve a fost implicat pentru evoluţia pământească în această luptă împotriva elementului ahrimanic, care vrea să lupte cu ajutorul oamenilor, pentru a obţine pe calea indirectă a procesului mineral lumea pentru sine.

Entităţilor ahrimanice le-a reuşit mult în acest domeniu. Deoarece când omul este născut în existenţa

fizică sau este primit în aceasta, el coboară din lumi spiritual-sufleteşti, se învăluie cu lumea fizică. Dar aşa cum civilizaţia actuală este după obiceiurile confesiunilor tradiţionale, s-ar dori să se uite existenţa prenatală din domeniul spiritual-sufletesc. S-ar dori să nu se recunoască acest lucru; s-ar dori să se şteargă întru câtva din existenţa umană existenţa prenatale. Preexistenta a fost din ce în ce mai mult declarată de crezurile tradiţionale ca fiind erezie. S-ar dori ca omul să înceapă cu naşterea fizică sau cu conceperea fizică şi apoi să se adauge la aceasta ceea ce se află după moarte. Dacă această credinţă exclusivă într-o stare post-mortem nu ar fi reprimată şi ar acapara omenirea, entităţile ahrimanice ar fi victorioase. Dacă omul ar lua în considerare numai ceea ce trăieşte prin natura sa pământeană între naştere şi moarte şi ar accepta doar o viaţă continuată după moarte, nu ar avea în vedere şi viaţa dinainte de naştere, ahrimanicul ar lua efectiv în stăpânire umanul, pornind de la procesul mineral. S-ar elimina astfel din evoluţia umană tot ce este iahveic, care a venit din perioadele Saturn, Soare şi Lună, şi ar avea loc o nouă creaţie a Pământului, care însă ar contesta tot ceea ce a precedat-o. Din această cauză este atât de important să se combată cu toată energia această concepţie care nu acceptă preexistenţa. Omul trebuie să înţeleagă că a existat înainte de a fi născut sau conceput în lumea fizică. El trebuie să preia cu evlavie şi cu sfinţenie ceea ce i-a venit din lumi divin-spirituale înainte de această existenţă fizic-pământeană. Prin faptul că adaugă la ceea ce urmează morţii cunoaşterea prenatalului, el îşi pregăteşte sufletul să nu poată fi corodat de Ahriman.

Rezultă din cele spuse că este necesar să preluăm treptat în limbă un cuvânt – v-am atras deja atenţia asupra acestui fapt – pe care nu-l avem. Aşa cum vorbim despre

nemurire şi ne gândim la sfârşitul existenţei noastre fizice, trebuie să învăţăm să vorbim şi despre nenaştere. Căci, aşa cum suntem nemuritori, tot aşa, ca oameni, suntem nenăscuţi. Căutaţi însă în limbile culte un cuvânt de circulaţie curentă pentru „nenăscut”! „Nemuritor” găsiţi peste tot, dar „nenăscut” nu. Avem nevoie de cuvântul „nenăscut”; el trebuie să devină de circulaţie curentă în limbile culte, ca şi cuvântul „nemuritor”, pe care limbile îl au deja. În acest aspect se vede ahrimanizarea civilizaţiei moderne. Faptul că nu avem un cuvânt pentru nenăscut este unul dintre simptomele ahrimanizării civilizaţiei moderne. Căci tot atât de puţin cât cădem pradă pământului odată cu moartea, tot atât de puţin luăm fiinţă odată cu naşterea sau cu concepţia. Trebuie să avem un cuvânt care să se refere în mod clar la preexistenţă. Mai ales nu trebuie să se subestimeze înţelesul care se află în cuvânt.

Oricât aţi gândi de mult, oricât aţi gândi de clar, în dumneavoastră există ceva care are caracter intelectualist. În momentul în care gândul se impregnează în cuvânt, se transformă în cuvânt, chiar dacă cuvântul ca atare este numai gândit, în acelaşi moment cuvântul se imprimă în eterul lumii. Gândul ca atare nu se impregnează în eterul lumii, altfel nu am putea deveni niciodată fiinţe libere, cu gândirea pură. Noi nu suntern liberi prin cuvânt, ci prin gândirea pură – acest lucru îl puteţi afla din cartea mea ***Filosofia libertăţii*** –, în schimb, cuvântul se imprimă în eterul lumii.

Acum reflectaţi: În prezent, deoarece în limbile civilizate nu avem niciun cuvânt de uz curent pentru nenaştere, această nenaştere, importantă pentru omenire, nu există imprimată în eterul lumii. Dar toate cuvintele importante pentru om care se imprimă în eterul lumii,

privind apariţia, copilăria omului, tinereţea sa, toate acestea constituie o spaimă îngrozitoare pentru forţele ahrimanice. Forţele ahrimanice suportă foarte bine nemurirea înscrisă în eterul lumii, căci nemurirea înseamnă că ele încep o nouă creaţie şi că vor să migreze în afară cu omul. Aceasta nu irită forţele ahrimanice. Când gonesc prin eter pentru a-şi face jocul cu omul, când atâtea foruri vestesc nemurirea şi aceasta se înscrie în eter, toate acestea le fac foarte bine forţelor ahrimanice. Dar pentru ele este o spaimă îngrozitoare când găsesc înscris în eter cuvântul „nenaştere". Atunci se stinge lumina în care ele se mişcă. Atunci ele nu se mai pot deplasa, pierd direcţia, se simt ca într-un abis, simt lipsa pământului de sub picioare. De aici puteţi deduce că este o faptă ahrimanică aceea de a împiedica omenirea să vorbească despre a fi nenăscut. Oricât de paradoxal ar părea omenirii când i se vorbeşte despre astfel de probleme, civilizaţia modernă necesită asemenea lucruri. Aşa cum meteorologul descrie direcţia vântului, aşa cum se descrie Golfstromul, exact aşa trebuie să fie descris şi ceea ce se petrece din punct de vedere spiritual, cum ambianţa noastră este străbătută de entităţi ahrimanice, cum ele se simt bine când este vorba de aspecte care privesc moartea şi decesul, chiar dacă se neagă decesul, şi cum ele sunt pătrunse de teama de întuneric când ajung la ceea ce indică naşterea, creşterea şi propăşirea. Iar noi trebuie să învăţăm să vorbim în mod ştiinţific şi despre aceste lucruri, cum se face în ştiinţa modernă despre regnul fizic-mineral, care este părăsit de Iehova.

În fond, noi trebuie să ne asumăm lupta împotriva forţelor ahrimanice. Fie că oamenii ştiu sau nu, ceea ce se cere astăzi ştiinţei spiritului de orientare antroposofică este să anihileze lupta lui Ahriman împotriva a ceea ce

trebuie să fie subliniat cu tot mai multă vigoare de ştiinţa spiritului de orientare antroposofică ca fiind necesar omenirii.

V-am vorbit despre atacul deosebit de urât, scelerat care are loc acum din nou în Germania, în care „nobila" „Frankfurter Zeitung" se comportă în mod infam. Ea a preluat replica noastră, după ce a comis un atac cu totul execrabil, dar numai pentru a-i alătura observaţiile ei idioate. Aceste lucruri se întorc împotriva acelor oameni care ar vrea cu orice preţ ca ştiinţa antroposofiei să dispară, dar care sunt prea leneşi şi prea incapabili pentru a se ocupa de aceasta.

Aceşti oameni produc astfel de momente de atac, cum se întâmplă acum în Germania, pentru a crea suspiciune împotriva a ceea ce nu pot respinge. Dacă fac acest lucru împreună cu forţele ahrimanice, ei vor înrăutăţi lucrurile. În activitatea ştiinţifică există azi foarte mulţi oameni care, aparent, gândesc corect. Ahriman pătrunde în lumea minerală şi să nu vă miraţi că din această cauză aceşti oameni au chiar mult intelect. Ahriman se află în ei, şi este mai comod să-l laşi pe Ahriman să gândească în tine decât să gândeşti tu însuţi. Poţi să-ţi iei şi examenele mai uşor când îl laşi pe Ahriman să gândească în tine. Poţi deveni mai uşor conferenţiar universitar sau profesor universitar dacă-l laşi pe Ahriman să gândească de la catedră decât să gândeşti singur. Şi pentru că atâţi oameni îl lasă pe Ahriman să gândească în ei, vin în mod natural şi atacurile din partea ahrimanică. Aşadar, lucrurile au deja o legătură spirituală interioară care trebuie să fie detectată. Din această cauză nu trebuie să fii atât de necugetat să ceri, când de fapt trebuie să loveşti puternic în ceea ce ar vrea să bage ştiinţa spiritului în pământ.

Ieri au început conferinţele în cadrul cursului care se ţine la Stuttgart; eu însumi voi vorbi probabil la 16 martie la Stuttgart despre o temă ştiinţifică: ***Matematica, observaţie experimentală şi rezultate ştiinţifice***. – Aceste conferinţe, precum şi cele care vor fi tinute din nou aici începând cu 3 aprilie, trebuie să arate cum poate antroposofia să fecundeze ştiinţa actuală. Şi tocmai de când lucrăm în această direcţie au loc tot mai multe atacuri. Dar sper că va creşte şi înţelegerea pentru ceea ce trebuie apărat; aceasta înseamnă în acelaşi timp o anumită fortificare în direcţia ştiinţei spiritului de orientare antroposofică. Şi această fortificare trebuie să se producă. În cadrul lumii noastre de declin, toate acestea se petrec după forţe ascensionale.

CONFERINŢA A ŞAPTEA
Interiorizarea intelectuală şi metamorfozarea gândirii

Dornach, 1 aprilie 1921 (GA 203)

Dacă contemplăm din afară ceea ce găsim consemnat în ***Teosofia***, în ***Ştiinţa ocultă*** şi în alte cărţi ca fiind alcătuirea articulată a omului, putem observa forţele de înţelegere, facultăţile de înţelegere ale omului. Este sigur că ceea ce reunim sub numele de facultăţi de înţelegere cuprinde aspectele cele mai variate din ceea ce numim mădularele omului. Numai prin astfel de observaţii care focalizează noţiuni şi idei pe care le avem din diferite puncte de vedere putem avansa în discuţiile noastre. Aşadar, vedem, pe de o parte, activităţile destinate înţelegerii vieţii umane sufleteşti-spirituale, pe de altă parte, activităţile determinate de viaţa de dorinţe şi de viaţa voliţională. Azi vrem să focalizăm aceste facultăţi din punctul de vedere al întregii umanităţi, adică vrem să ne

întrebăm: Ce importanţă au forţele raţionale în viaţa omului şi ce importanţă au forţele voliţionale? O astfel de cercetare poate da roade numai dacă nu se focalizează omul izolat, ci ca un membru al întregii planete. Faptul că avem dreptul să procedăm astfel rezultă din urmărirea celor expuse, de exemplu, în ***Ştiinţa ocultă*** privind evoluţia Pământului nostru de-a lungul perioadelor Saturn, Soare şi Lună.

Dacă vă amintiţi ce se spune acolo despre evoluţia Saturn, Soare şi Lună, veţi înţelege că lucrurile nu trebuie abordate cum fac geologii şi cercetătorii actuali ai naturii, care, pe de o parte, cercetează geologic Pământul, făcând abstracţie de existenţa omului, pe de altă parte cercetează omenirea într-un fel de antropologie închisă, ca şi cum aceasta s-ar mişca pe un sol care-i este complet străin. Din această cauză, nu poate fi vorba despre un mod de abordare cu adevărat rodnic. Dacă urmăriţi ce se spune despre evoluţia Saturn, Soare şi Lună, veţi vedea că forţele care se desfăşoară în umanitate şi cele care se desfăşoară în restul planetei nu pot fi gândite separat. Faptul că omenirea a obţinut o anumită independenţă faţă de planeta pe al cărei sol se deplasează reprezintă un stadiu al evoluţiei; el nu poate fi însă hotărâtor. Noi trebuie să abordăm omul în contextul întregii evoluţii a Pământului. Şi trebuie să spunem că dacă focalizăm capacitatea de a înţelege raţional şi ne amintim de cele spuse despre metamorfoza Saturn, Soare şi Lună a evoluţiei Pământului vom descoperi că această interioritate, pe care o aflăm în prezent în omul evoluţiei înţelegerii raţionale, nu exista în metamorfozele anterioare ale evoluţiei Pământului. Ceea ce, în prezent, este localizat în mare măsură în capul nostru era repartizat ca o raţiune generală, ca o raţiune legică atotcuprinzătoare, pe întreaga planetă. S-ar putea spune că

raţiunea acţiona în faptele întregii planete. Fără a mai vorbi despre Saturn şi Soare, omul încă nu avea pe Lună conştienţa raţionalităţii, ci numai o conştienţă de reverie. Această conştienţă de reverie privea în afară, spre fenomenele lumii, şi în timp ce avea această conştienţă omul nu spunea: Afară se petrec fenomenele lumii şi eu nu le înţeleg cu mintea mea, ci el visa în imagini.

Ceea ce noi simţim a fi localizat în capul nostru ca minte el percepea ca fiind întreţesut în lucruri şi fapte. Noi facem deosebire între legile naturii şi felul în care sunt cuprinse ele de mintea noastră. Omul preistoric trăia conştient sufleteşte numai în imagini, acesta fiind cazul şi pentru perioadele mai vechi ale evoluţiei noastre pământeşti, şi nu făcea deosebire între legile exterioare ale naturii şi mintea sa, ci însăşi natura avea raţiune, minte, natura îşi dădea ea însăşi legile. Afară acţiona raţiunea. Reprezintă un stadiu de evoluţie a omenirii devenite independente faptul că spunem: Noi avem în interior raţiunea, iar afară există legile naturii. – Suma acestor legi ale naturii era pentru omul preistoric raţiunea.

Acum am dezvoltat deja până la un anumit grad conştienţa faptului că raţiunea este prezentă în noi şi că afară sunt legile naturii pe care raţiunea noastră doar le cuprinde. Indicând acest fapt, atingem un puternic impuls evolutiv al umanităţii. Dar trebuie să fim conştienţi că acest impuls trebuie tot mai mult pus în evidenţă şi dezvoltat. El nu este pe deplin dezvoltat în prezent. Noi spunem în adevăr că am avea în interior mintea şi că afară domnesc legile naturii, dar nu ne însuşim încă pe deplin mintea, raţiunea. Ca omenire ne-am oprit la jumătate de drum cu privire la această preluare în noi a raţiunii, a legităţii naturii. Acest fapt, pe care l-am amintit acum, face parte din aspectele spre care trebuie să ne îndreptăm atenţia din

punctul de vedere al ştiinţei spiritului. În prezent, suntem încă mândri când, cu privire la tot ce ţine de raţiune, ce recunoaştem a fi ştiinţă umană, găsim ceva ce este comun şi pentru om. Încă se consideră a fi ceva deosebit de important pentru întreaga evoluţie umană a naturii faptul că ştiinţa trebuie să fie ceva ce pluteşte deasupra umanităţii şi că oamenii, în timp ce se dedică ştiinţei, trebuie să-şi sacrifice individualitatea, trebuie să gândească cum gândeşte „toată lumea". Este un ideal mai ales al instituţiilor noastre de învăţământ de a finisa o ştiinţă cu totul impersonală, cu totul neindividuală, de a face din această ştiinţă ceva în legătură cu care să se spună cât mai puţin posibil „eu" şi cât de mult posibil „se": „S-a" găsit cutare sau cutare lucru, trebuie „să se" considere adevărat cutare sau cutare fapt! Idealul reprezentanţilor oficiali ai ştiinţei ar fi tocmai ca diferiţii conferenţiari universitari să nu poată fi deosebiţi – cel mult prin temperament – dacă se merge de la o universitate la altă universitate foarte îndepărtată. Ar fi considerat chiar un ideal dacă, să spunem, s-ar putea audia o conferinţă de botanică undeva în nord, apoi s-ar putea zbura cu un balon foarte rapid spre sud, dacă s-ar putea asculta acolo continuarea la această conferinţă şi ea ar corespunde cu totul la ceea ce „se" ştie în botanică! Ceva cu totul impersonal, neindividual, aceasta este ceea ce se consideră a fi corect în acest domeniu şi există un fel de spaimă îngrozitoare că s-ar putea strecura ceva personal în această ştiinţă, în această lucrare a minţii omeneşti. Nivelarea întregii culturi umane este cel mai mult apreciată. Este o mare mândrie de a nu se devia de la ceea ce a fost formulat într-un anumit fel o dată pentru totdeauna. Aşadar, s-ar dori să se desprindă ştiinţa de om. Ea este desprinsă şi în altă privinţă de om. Se pot da exemple în acest sens.

Gânditi-vă la felul în care cei mai mulţi oameni care se implică în mod oficial în viaţa ştiinţifică îşi scriu disertaţiile, cărţile de conferenţiar, cărţile de candidatură la titlul de profesor etc. Ei participă cât se poate de puţin la elaborarea lor şi iau cât se poate de puţin în calcul faptul că aceste cărţi ar fi citite de cineva. Ele sunt scrise, dar le citesc doar cei din comisia de examinare, sau cel mult le citeşte unul, răsfoindu-le, şi spune apoi celorlalţi cum trebuie să le aprecieze. Căci ştiinţa este un lucru asupra căruia „se" gândeşte, nu unul conceput în mod personal, după care se depozitează în biblioteci. Dacă cineva vrea să scrie ceva asemănător, el consultă cataloagele bibliotecii şi caută ce s-a mai scris pe această temă, după care şi această scriere se depozitează şi are prea puţin de-a face cu ceva individual-personal. În biblioteci sunt o sumedenie de cărţi care nu interesează pe nimeni în mod personal. Aceasta este o stare de lucruri înspăimântătoare. Dar lucrul şi mai înspăimântător este că oamenii nici nu simt această necesitate, că ei se complac în această situaţie, că ei cred că nu trebuie să ştie nimic, deoarece în biblioteci poţi găsi orice dacă ştii să cauţi rubrica potrivită în cataloage. Astfel stau lucrurile. Dar oamenii trec pe lângă ştiinţa care este ceva atât de general. În orice caz, ştiinţa ar trebui să arate altfel, dacă oamenii ar păstra-o în capetele lor şi nu în rafturile bibliotecilor.

Aceasta ne indică – şi s-ar putea povesti multe în această direcţie – că în prezent cultura este încă neindividuală, impersonală, că oamenii o văd ca pe un nor plutind deasupra lor. Însă ceea ce produc oamenii nu aparţine numai umanităţii, aparţine Cosmosului. Din această cauză am spus că pentru a ajunge la o abordare fecundă trebuie să observăm omul în legătură cu planetele şi planetele în legătură cu întregul Univers.

Cu ceea ce omul produce folosindu-şi raţiunea se poate proceda în două feluri. El poate să-şi supună mintea unui efort pentnt a putea elabora cunoştinţe care apoi se varsă toate în „se gândeşte", „se ştie", „s-a ajuns la cutare progres" ; apoi se introduc în cărţi, acestea se depozitează, şi aceasta este ştiinţa pentru mai multe generaţii; oamenii pot să se sclerozeze cu o astfel de activitate a minţii. Se considera că nu este important ca după cuvântările oficiale să se poarte discuţii în cercuri mici cu privire la unele detalii ştiinţifice. În loc de aceasta se discută tot felul de fleacuri, foarte departe de problemele ştiinţifice. Iar cei care au slăbiciunea de a fi entuziasmaţi de ştiinţa lor, şi care încearcă să vorbească, la ceai sau la cafea, despre o temă filosofică sau alt fel de temă, sunt acuzaţi că practică „discuţii ştiinţifice" plicticoase, că nu au spirit monden şi nu sunt luaţi în serios. O dată m-a impresionat într-un mod cu totul neobişnuit această atitudine impersonală faţă de ştiinţă. Am fost la o adunare la care Helmholz a citit cuvânt cu cuvânt un text [Nota 35] care era de mult sub tipar. După conferinţă a venit la mine un jurnalist care mi-a spus: Cine doreşte să ştie toate acestea poate foarte bine să citească o astfel de conferinţă după ce se tipăreşte; de ce trebuie să-ţi mai fie şi citită? Ar fi mult mai inteligent dacă Helmholz ar trece printre auditori şi ar da mâna cu fiecare; cu aceasta s-ar realiza mult mai mult. – Acesta este un exemplu bun pentru situaţia în care ceea ce „zboară în jurul nostru" este considerat a fi ştiinţă în mod atât de impersonal. În acest caz oamenii, se înţelege de la sine, se usucă. Acesta este unul din modurile în care poate fi înţeleasă cultura raţională.

Un alt mod este acela de a te interesa de toate detaliile pe care le sesizează dispoziţia entuziastă şi care animă ştiinţa, pe care o retopeşte în noţiuni vii, încât tot

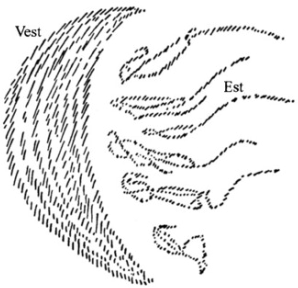
ceea ce noi înţelegem, cuprindem, este luat în primire de viaţa interioară a sufletescului. În felul acesta, tot ceea ce oferă ştiinţa poate fi întreţesut cu focul interior, aşa este posibil ca în timp ce cuprinzi ştiinţele individuale să pătrunzi treptat în întreaga viaţă a lumii, în felul acesta poţi modela ceva care devine problemă personală specifică pentru om. Acesta este celălalt mod de a înţelege cultura raţională. Tot ce se face numai parţial este impersonal, este rupt de om. Cel mai bine ar fi ca oamenii să inventeze automate pentru activitatea ştiinţifică, astfel încât să nu mai aibă nimic de gândit cu capetele proprii. Însă ceea ce realizează activitatea ştiinţifică făcută plenar, cu temeritate, nu aparţine numai omului, ci reprezintă problema întregii planete, şi prin aceasta a întregului Cosmos. Căci ceea ce face omul în timp ce gândeşte, în timp ce formulează în capul său ceva raţional este un proces asemănător cu drumul apei unui izvor spre mare sau cu ce se întâmplă când plouă şi apa se evaporă. Ceea ce se întâmplă exterior material când plouă, ce se întâmplă când lăstăreşte planta etc. reprezintă evenimente de un fel. Ceea ce se întâmplă prin acţiunea omului reprezintă evenimente de alt fel. Nu este numai o problemă umană, este o problemă a întregii planete. Şi tocmai aceasta este sarcina omului în evoluţia sa pe Pământ, să preia în sine raţiunea care era răspândită pe toată planeta, să se unească cu ea. Aşadar, este un impuls de evoluţie al omului să facă din ştiinţă o problemă personală, s-o poată întreţese cu entuziasm, ca ea să poată pătrunde în el astfel încât să fie cuprinsă de focul inimii sale. Dacă acest lucru nu se întâmplă, dacă acumulează ştiinţa în mod impersonal, atunci lucrurile nu merg în sensul evoluţiei pământene. Atunci cultura raţională nu cuprinde dispoziţia sufletească a omului. Cultura raţională se dezvoltă numai în cap şi

plutește prea departe de suprafața Pământului; ea se dezvoltă numai în capete, deși ar trebui să coboare în inimi. Spiritele luciferice așteaptă ceea ce nu este cuprins de inimi, ceea ce, așadar, nu este cuprins de dispoziția sufletească. Și acest lucru pe care-l așteaptă atât de mult spiritele luciferice dumneavoastră puteți să-l receptați atunci când plutește într-un mod atât de impersonal deasupra Pământului. Singura posibilitate de a smulge de la spiritele luciferice ceea ce este lumea rațiunii constă în a o pătrunde cu căldură sufletească, de a o transforma în problemă personală. Iar ceea ce se întâmplă în vremea noastră, ceea ce se întâmplă de mult trebuie să înceteze. De aceea nu trebuie să lăsăm ca existența pământeană să devină pradă a lumii luciferice, pe calea ocolită a uscăciunii raționale lucide. Prin aceasta Pământul este oprit în evoluția sa într-un stadiu anterior. El nu ajunge la desăvârșire. Dacă oamenii vor accepta mult timp impersonalitatea așa-numitei științe, își vor pierde însufleţirea. Această știință impersonală este ucigașa a ceea ce este sufletesc și spiritual în om; ea usucă omul, îl pustiește. În final, ea va face din Părnânt o planetă moartă, cu automate în loc de oameni, cu indivizi care și-au pierdut componenta spiritual-sufletească. Lucrurile trebuie privite cu seriozitate. Nu este permis să asistăm la acest asasinat cosmic realizat de activitatea abstractă, de activitatea impersonală a științei pe Pământ. Acesta este un aspect.

Alt aspect se referă la capacitatea de dorință a omului. Aceasta este legată de voință. Ceea ce este legat de voință poate merge la rândul său pe două căi. În primul rând, ceea ce este voliţional trebuie să se subordoneze unor porunci sau legi statale etc. și să se integreze în ceea ce este legitate generală, astfel încât aceasta să existe alături de dorința pur instinctivă a omului. În al doilea

rând, ceea ce se oglindeşte în om drept facultate de a dori, ceea ce este prezent ca facultate a voinţei trebuie să se ridice treptat până la gândire pură, să îşi trăiască viaţa individual, astfel încât să se revarse în viaţa socială ca iubire. Este acel mod în care se epuizează voinţa şi facultatea de a dori descris în ***Filosofia libertăţii***. Acolo am arătat că ceea ce este legitate generală umană trebuie să reiasă din fiecare individualitate şi că atunci când ceea ce apare din individualitatea umană se ridică până la gândirea pură, prin consonanţa ulterioară a ceea ce fac oamenii, dă naştere ordinii sociale. Oamenii se tem de orice ordine socială. Ei ar vrea să organizeze ceea ce oamenii trebuie să vrea. Ei ar vrea să instituie „imperative categorice" în locul iubirii care se revarsă din fiecare om. Dar deoarece există asemenea porunci abstracte – fie că sunt fasonate după modelul decalogului, fie că sunt legi ale unor state unitare – nu se manifestă decât dorinţele instinctive din om, dorinţe care au devenit singurul ingredient social al timpului prezent. La rândul său, faptul că omul nu-şi modelează voinţa până la nivel individual, până la gândirea pură, acest fapt nu mai este ceva care-l priveşte numai pe om, ci întreaga planetă şi întregul Cosmos. Iar spiritele ahrimanice aşteaptă cu nerăbdare ce se întâmplă când voinţa omului nu se poate forma în mod individual. Ele folosesc toate dorinţele ce nu trăiesc în om în scopul iubirii, ceea ce trăieşte voliţional, pentru a le transfera unor entităţi demonice individuale. Aşa cum prin ceea ce este activitate de înţelegere care pluteşte deasupra omenirii ia naştere o entitate generală, tot astfel iau naştere entităţi formate individual prin capacitatea de dorinţă netransformată în iubire a diferitelor individualităţi. Dacă în ordinea socială nu se va năzui spre o modelare a convieţuirii libere, Pământul se va umple de

entităţi individuale, dar care duc o existenţă ahrimanic-fantomatică şi care i-ar răpi posibilitatea de a se transforma în Jupiter în metamorfoza planetară următoare. Aceasta ar însemna că ceea ce ţine de raţiunea abstractă ar modela planeta noastră într-o direcţie (*vezi desenul, stânga*), nu ar lăsa-o să ajungă la împlinire, iar ceea ce ia naştere din voinţa netransformată în iubire ar zămisli în cealaltă directie (*dreapta*) entităţi individuale. Astfel am prezentat schematic ce vede cel care priveşte începuturile unei civilizaţii integrate în procesul evolutiv al planetei Pământ ca fiind ceea ce se modelează când impulsurile care lăstăresc atât de puternic în lumea vestică se manifestă nestingherite şi ceea ce se dezvoltă atât de puternic în lumea estică (*vezi desenul*) şi apare aici din subiectivitate umană în cultura statală ajunsă în decadenţă; aceasta este de fapt ceea ce vrea să orienteze evoluţia Pământului spre demoni individuali. Ceea ce se dezvoltă în Vest ne conduce la o raţionalitate generală şi vrea să facă, treptat, din oameni automate.





Aceste lucruri pot fi perceptibile, chiar dacă doar în structurile acestor automate, care astăzi parţial există deja – spun în mod cu totul conştient „parţial”, căci ele sunt, ce-i drept, încă ceva foarte individual. În multe privinţe, automatismul poate fi deja văzut. Dar mai este prezent

ceva în aceste automate într-un mod încă foarte individual, care apare ca un apendice al acestor automate, o anexă care, dacă lucrurile nu sunt transformate direct în bancnote, are clinchetul aurului şi al argintului. Dar automatismul ar acţiona în aşa fel încât şi portofelele individuale să devină portofele comuniste, generale.

Dar aceasta este ceva ce nu trebuie perceput cu simpatii sau antipatii, ci cu acea privire care întrevede mersul lumii, care poate contempla ce se întâmplă între oameni, care poate face o legătură cu mersul Cosmosului. Dacă priveşti lucrurile în felul acesta vei spune: Oamenilor le este dat să ducă planeta mai departe în evolutia sa. – Dacă omenirea nu încearcă să transforme ştiinţa în înţelepciune, ceea ce se poate întâmpla doar dacă omul face din ştiinţă o problemă personală şi dacă o leagă cu ceea ce, pe calea ocolită a iubirii, devine o problemă generală a omenirii plecând de la facultatea de a dori, acest mod de a percepe existenţa ar ameninţa omenirea. Cu o nuanţă puternică de înţelegere raţională interioară aceste lucruri pot fi preluate din ştiinţa spiritului. În fond, aceasta ne-o arată, în prezent, planeta care a rămas un simbol cosmic, Luna.

Când Luna se află în primul sau în ultimul pătrar, avem o imagine a ceea ce ar putea deveni Pământul; în partea mai întunecată ea arată celui care poate vedea suprasensibilul aceste mici siluete demonice care se mişcă spre curbura concavă a semilunii. Aşa încât este corect când se spune că omul trebuie să ferească Pământul de existenţa lunară.

Luna ne arată ce poate deveni Pământul într-o imagine cosmică ce ne este pusă în faţă. Trebuie să ne obişnuim deja cu ceea ce vedem afară, în Cosmos. Trebuie să vedem că Luna ne prezintă o caricatură a existenţei

terestre, ne indică ce ar putea deveni Pământul dacă omul nu învaţă să facă din ştiinţa impersonală o problemă personală, să transforme prin incandescenţă dorinţele individuale în iubire, prin care ea ar deveni în viaţa socială asociativă o problemă generală a întregii umanităţi. Se poate înţelege mai bine ce se întâmplă în întregul Cosmos când se priveşte la ceea ce se întâmplă în om, şi, invers, se poate vedea în mod corect care este sarcină umană când se pot percepe în mod corect condiţiile Cosmosului. Apoi întorceţi-vă şi la ceea ce trebuie să existe în omenire ca moralitate, ca eticism.

Lucrurile care se spun despre Lucifer şi Ahriman nu trebuie înţelese în sensul că trebuie teoretizat asupra lor, că trebuie vorbit numai despre faptul că Lucifer este ceva şi Ahriman altceva, ci trebuie preluate în aşa fel încât să se perceapă influenţele spiritelor luciferice care vor să reţină Pământul în stadii anterioare, şi să se înţeleagă că Ahriman vrea să menţină stadiul actual al Pământului pentru ca acesta să nu progreseze spre stadii viitoare; dar aceste lucruri trebuie văzute în detaliile lor. Aspectele morale trebuie să fie valorizate prin legile naturii, iar ceea ce ţine de legile naturii trebuie valorizat în sens moral. Dacă se întâmplă acest lucru, se va arunca puntea între concepţia morală despre lume şi concepţia teoretică despre lume, punte despre care am vorbit de mai multe ori chiar în acest loc.

Din acest punct de vedere trebuie să fie abordat şi ce se întâmplă în prezent. Căci numai dacă intervine voinţa liberă a omului în mersul lumii se poate întâmpla ceea ce eu v-am prezentat schematic aici. Evoluţia Pământului este întru totul sarcina omului şi a umanităţii. Acest lucru nu este permis să-l trecem cu vederea. Cel care vrea doar să teoretizeze, care, de exemplu, vrea să audă doar: După atâtea şi atâtea secole se mai întâmplă..., nu ia în considerare faptul că noi trăim deja

într-o epocă în care umanităţii îi revine sarcina de a fi părtaşă la metamorfozele evoluţiei Pământului, că trebuie preluat în dispoziţia sufletească umană ceea ce este raţiune generală a lumii şi că din om trebuie să se reverse sub forma iubirii umane generale, care însă poate fi atinsă numai în gândirea pură, liberă, ceea ce trăieşte individual ca facultate de a dori.

Cu aceasta v-am adus în faţa ochiului sufletesc două curente culturale importante şi am încercat să vă arăt, din alt punct de vedere, care este sarcina ştiinţei spiritului. Sarcina ştiinţei spiritului este de a interveni în evoluţia umanităţii, astfel încât mersul lumii să decurgă din esenţa însăşi a omenirii

CONFERINŢA A OPTA
Trăiri ale sufletului omenesc în lumea spirituală în timpul somnului şi după moarte

Londra, 12 noiembrie 1922 (GA 218)

Vă veţi aminti că ultima oară când mi-a fost îngăduit să vă vorbesc, v-am descris trăirile sufletului omenesc în timpul somnului, şi aş dori să continui oarecum acele consideraţii pe care le-am început atunci.

Şi lucrurile stau într-adevăr aşa, că acel om care cunoaşte viaţa omenească numai sub aspectul ei de zi, cunoaşte de fapt numai jumătate din această viaţă, căci cele mai importante lucruri se desfăşoară în timpul somnului. Nu este nevoie să vă spun că acele cunoştinţe despre care vreau să vă vorbesc astăzi sunt obţinute prin acea clarvedere exactă, pe care am mai descris-o aici, la Londra [Nota 36]. Presupun, aşadar, că dumneavoastră veţi accepta faptul că ceea ce vă voi spune eu provine din această ştiinţă clarvăzătoare exactă.

Atunci când omul trece de la conştienţa de zi la conştienţa de somn, aceasta constituie în fond, pentru omul prezentului, o stare de inconştienţă, căci el nu se află în trupurile sale fizic şi eteric. În timpul somnului, el este o fiinţă pur spirituală. Şi data trecută, eu v-am descris sub un anumit aspect ceea ce vieţuieşte el ca fiinţă sufletesc-spirituală între adormire şi trezire. Astăzi aş vrea să vă prezint un alt aspect.

Dumneavoastră vă amintiţi că omul vieţuieşte în somn în primul rând pătrunderea entităţii sale în eterul cosmic, prilej cu care este cuprins de o anumită teamă faţă de necunoscut, de nedeterminat, de nediferenţiat. Apoi vă amintiţi că în acea clipă în suflet se trezeşte ceea ce am putea denumi cu o expresie imprumutată din conştienţa de veghe: dorul, nostalgia după divinitate. – Vă amintiţi apoi că în cel de al doilea stadiu al somnului său, omul imită într-un fel mişcările planetelor, şi că, pentru acela care are legături cu Misteriul de pe Golgotha, apare Christos ca îndrumător pentru trăirile altfel haotice pe care le are în timp ce el vieţuieşte în somn ecouri ale vieţii stelelor şi planetelor. Apoi vine trăirea stelelor fixe. Ieşim din sfera planetelor – numai ca proces imitativ – şi vieţuim constelaţiile stelelor fixe. Vieţuim aşadar, într-adevăr, de la adormire până la trezire, întreaga existenţă cosmică extraterestră. Şi eu v-am spus dumneavoastră că forţele lunare, adică ceea ce corespunde spiritual revelaţiei fenomenelor lunare, readuc dimineaţa – sau, în general, la trezire – omul înapoi în corpurile sale fizic şi eteric.

Acum aş dori să vă descriu, sub un alt aspect, această vieţuire dintre adormire şi trezire. În timp ce avem o conştienţă de zi în starea noastră de veghe, dacă nu ne încălcim în ideile materialiste ale omenirii moderne, noi dăm vieţii noastre o bază morală şi religioasă. Omul

trebuie să simtă că independent de cunoaşterea pe care o are asupra naturii, el are şi obligaţii morale şi responsabilităţi, şi, în plus, că se află cu întreaga sa fiinţă într-o lume spirituală. Acest ultim aspect îl putem numi conştienţă religioasă. Aşadar, în timpul stării de veghe, omul are o conştienţă morală şi una religioasă. Dar omul are conştienţa religioasă în starea de veghe, numai prin faptul că se află în trupul său fizic. Dar în trupul său fizic omul nu este singur, ci impreună cu el se află spirite aparţinând unei ordini cosmice superioare, şi el vieţuieşte în trupul său fizic împreună cu spirite aparţinând acestei ordini cosmice superioare. Şi el trăieşte în corpul său eteric împreună cu intenţiile morale ale acestor spirite ale ordinelor superioare ale lumii.

Aşadar, conştienţa religioasă a omului este dependentă de viaţa sa în trupul fizic; viaţa sa morală este dependentă de viaţa în trupul eteric. Iar acest lucru ne face atenţi la faptul că eterul cosmic din care este preluat corpul nostru eteric, are două componente. Una dintre componentele acestui eter cosmic, o constituie căldura, lumina, eterul chimic, eterul vieţii. Dar la baza acestui eter care există în căldură, lumină, în procesele chimice şi în viaţă, se află o fiinţă morală a eterului cosmic. Această fiinţă morală a eterului cosmic este prezentă doar în vecinătatea stelelor şi a planetelor. Aşadar, atâta timp cât trăiţi pe Pământ, deşi nu o ştiţi în timpul zilei, vă aflaţi şi înlăuntrul lumeii eterice ca esenţă morală. Şi atunci când călătoriţi prin lumea stelelor, vă aflaţi în eterului cosmic tot în esenţa morală, atunci când vă aflati în apropierea unei constelaţii. Între constelaţii, elementul moral este alungat din eter de către lumina Soarelui – nu Soarele însuşi, căci Soarele este un corp cosmic care are în sine tocmai sursa primordială a eterului moral pentru noi, oamenii –, dar

prin faptul că Soarele străluceşte el alungă prin lumina sa esenţa morală a eterului. Şi astfel, atunci când privim lumea cu ochii noştri, vedem flori, vedem izvoare, vedem totul fără a-l străbate cu moralitate, pentru că lumina solară ne ucide elementul moral.

Şi atunci când la adormire ieşim din trupurile noastre fizic şi eteric, ca fiinţe omeneşti sufletesc-spirituale nu avem decât ceea ce ne-am cucerit în timpul vieţii pământene prin privirea naturii. Noi lăsăm în paturile noastre – oricât de paradoxal ar suna – şi sentimentele religioase şi morale, împreună cu trupurile noastre fizic şi eteric, şi trăim ca fiinţe amorale între adormire şi trezire. Şi în acest răstimp trăim într-o lume care altfel este străbătută de lumina Soarelui. Şi prin faptul că ordinea morală a Universului este scoasă din eter, prin acest fapt are acces la acest eter, în care intrăm prin adormire, entitatea ahrimanică. Şi această entitate ahrimanică vorbeşte omului în timpul somnului. Şi ceea ce vorbeşte omului această entitate ahrimanică este practic un lucru fatal, căci această entitate ahrimanică este numită pe bună dreptate spiritul minciunii, din motivul că el expune omului care doarme lucrurile ca şi cum binele ar fi rău, şi răul, bine.

Au apărut recent prin ziare articole asupra unei probleme care a constituit deja subiectul cercetării ştiinţelor naturii, anume problema de ce infractorii, criminalii au un somn atât de bun, pe când tocmai oamenii morali, cu o conştiinţă curată, au adesea un somn foarte prost. Aceasta reiese din ceea ce v-am spus acum. La acel om care dezvoltă o conştiinţă puternică, aşadar la un om ce resimte viaţa în mod moral, simţirea morală intră atât de adânc în suflet încât o preia în timpul somnului, şi atunci doarme prost pentru că el crede că a înfăptuit mult rău.

Dar un om rău, care nu are o conştiinţă morală puternic dezvoltată, nu ia nimic în somn, care să constituie remuşcări de conştiinţă. Şi atunci el are o urechea spirituală deschisă pentru şoaptele lui lui Ahriman, care îi prezintă tocmai răul ca fiind bun. De aceea este răufăcătorul atât de liniştit şi mulţumit în somn.

Oamenii spun: Dar este nedrept ca un criminal să doarmă bine, şi un om bun, nu! – ceea ce, după cum v-am spus, constituie deja o descoperire a ştiintelor naturii. Dar aşa stau lucrurile din motivul pe care vi l-am expus. Realmente ademenirea spre rău în timpul stării de somn este extrem de mare, şi omul aduce cu uşurinţă din somn, la trezire, forţele de ispitire demonică. Şi atunci când reintră în trupurile sale fizic şi eteric, abia atunci se trezesc mustrările de conştiinţă la acela care nu este un om foarte bun. Aşadar, lucrurile stau aşa că omului, ca om pământean, în timpul somnului realmente i se oferă toate posibilităţile de a cădea victimă ispitirii lui Ahriman.

Dar acest lucru abea în decursul timpului a devenit atât de puternic cum este astăzi. Abia în epoca noastră sunt oamenii în timpul somnului expuşi în cel mai înalt grad puterilor demonice, care le prezintă, în timp ce ei dorm, răul drept bine. Lucrurile nu stăteau aşa în vremurile mai vechi ale evoluţiei omenirii. În acele vremuri mai vechi, după cum v-am spus adesea, omul nu avea o conştienţă de Eu atât de puternică ca acum. În timpul stării de veghe, omul avea o conştienţă de Eu mai atenuată; aceasta determina ca nici în timp ce dormea să nu cadă atât de adânc în rău, cum o face astăzi. Acum avem într-adevăr pentru evoluţia omenirii o perioadă crucială, o criză. Oamenii trebuie să se înarmeze împotriva puterilor răului, care se apropie de ei. Oamenii vremurilor mai vechi erau feriti de aceasta, pentru că atunci când adormeau ei

pătrundeau mai mult în sufletul-grup. Omul trăia în timpul somnului mai mult în sufletul-grup. Această viaţă în sufletul-grup este ceva pe care îl mai dezvoltăm într-un anumit grad în ce suntem treji, ne simtim ca făcând parte dintr-un popor, ne simţim de multe ori chiar ca aparţinând de o seminţie, ne simţim, dacă avem ceva trăsături aristocratice, ca membri ai unei familii; dar somnul îndepărtează cu adevărat, întru totul, omului din ziua de astăzi, acest sentiment de apartenenţă la sufletul-grup. În somn, omul nu prea mai poate fi un aristocrat. Da, somnul ne educă mult mai mult decât se crede, pe de o parte în directia răului, pe de altă parte înspre democraţie. Somnul este un maestru învăţător. Oamenii din vremurile vechi, când adormeau, mergeau în sufletul-grup. Ei aduceau cu sine la trezire, când se întorceau din nou în trupurile fizic şi eteric, o conştienţă puternică a apartenenţei lor la grup. Aceasta este o latură a fiinţei umane, ceea ce el este în timpul somnului.

Dar omul are acest lucru, ce are el înăuntru în timpul somnului, care este atât de mult expus răului, cum tocmai v-am descris, acest lucru în prezent îl are şi în sine. Doar că el trebuie în timpul vieţii de veghe să îl lase să se afunde, să curgă în conştienţa morală şi în cea religioasă. Elementul religios este dat de puterile care trăiesc împreună cu el în trupul fizic, iar cel moral de puterile care trăiesc cu el în trupul eteric.

Toate acestea, odată cu Misteriul de pe Golgotha, au devenit altfel pentru evoluţia omenirii. Aşa cum vechii oameni trăiau puternic în timpul somnului în conştienţa de grup, tot aşa, când la trezire se cufundau în trupurile lor fizic şi eteric, ei trăiau mai mult în sine. Dar acest fapt constituie din nou o diferenţă între oamenii din vechime şi oamenii moderni. Omul din vechime, când se trezea şi

cobora în trupurile sale fizic şi eteric, avea, înainte de a deveni complet treaz, o conştienţă limpede a vieţii pe care o avusese înainte de a coborî pe Pământ, şi la fel se petreceau lucrurile înainte de adormire. Astfel încât omul din vechime, care, pe de o parte, dezvolta o puternică conştienţă de grup, pe de altă parte, avea şi o conştienţă accentuată a apartenenţei sale la viaţa din afara Pământului. El ştia că a coborât din lumea spirituală, că a trecut prin lumea stelară şi că de fapt şi-a ales un trup fizic aici, pe Pământ. Această conştienţă s-a întunecat ulterior. În schimb, oamenii au devenit deştepţi, în sensul pe care îl acordăm astăzi cuvântului deşteptăciune. Ei au fost pătrunşi de puterea de judecată, de puterea de a face distincţie şi lucruri de genul acesta. Acestea au intervenit abia în decursul evolutiei, şi de aceea putem judeca dimineata aşa de bine, deoarece trupurile noastre fizice ne conferă puterea de a judeca. Noi pătrundem mai mult în trupurile noastre fizic şi eteric, decât omul din vechime. Omul din vechime era, aşadar conştient de existenţa sa anterioară; noi suntem mai mult conştienţi de existenţa noastră terestră. Noi ne unim mult mai strâns cu trupurile noastre fizic şi eteric. Omul din vechime nu făcea acest lucru. El îşi purta mai degrabă trupurile fizic şi eteric, având sentimentul că sunt ceva exterior lui, aşa cum ne simţim noi astăzi hainele. Noi nu mai avem acest sentiment. Noi nu ne spunem cum îşi spunea omul din vechime, când intra pe uşă: Eu îmi port fiinţa mea omenească înăuntru – el avea în vedere omul fizic. Această era un mod de exprimare întru totul fireasc în limbile vechi. Noi vom spune, desigur: Eu – prin faptul că Eul nostru s-a împins cu fermitate în trupul fizic – intru pe uşă. Şi noi găsim foarte firesc să ne exprimăm în felul acesta.

Numai că datorită acestui fapt pentru om s-a pierdut şi conştienţa legăturii sale cu lumea spirituală şi cu cea stelară. Omul timpurilor vechi ştia că el este legat de lumea stelară, şi de lumea spirituală aflată dincolo de lumea stelară, şi că el a coborât din aceste lumi în existenţa pământească. Omul modern spune: Ca să trăiesc, îmi trebuie carne, legume şi ouă. – Acestea sunt produse ale lumii fizice, cu care avem de-a face de la naştere şi până la moarte. Vă rog să nu credeţi că aş vorbi dispreţuitor despre aceste lucruri; căci aceste lucruri sunt foarte bune şi fac parte din viaţă, iar noi trebuie să le recunoaştem în deplina lor însemnătate. Eu vreau să spun doar că omul din vechime ştia că pentru a trăi această viaţă nu are nevoie numai de forţele Pământului, care se află în carnea de vită, în varză şi ou, ci are nevoie, ca forţă de viaţă, şi de Jupiter, de Venus şi de Saturn. El ştia: Aşa cum eu trebuie să mănânc aici, pe Pământ, ouă, trebuie să fi asimilat în mine, când am coborât din lumea spirituală, forţa lui Jupiter şi a lui Venus, căci altfel nu aş fi putut fi deloc un om pământean.– Aşa cum omul modern se simte legat de Pământ şi are marea grijă: Ce să mănânc pentru a avea un corp sănătos? omul din vechime se simţea îndemnat să aibă o legătură cu stelele. Şi el îşi spunea: Dacă eu nu pot face una sau alta aici pe Pământ, este pentru că la coborârea mea prin stele nu m-am comportat corect, şi eu va trebui să mă corectez la următoarea trecere prin Univers, în răstimpul dintre moarte şi o nouă naştere. – Aşadar, în vremurile vechi omul dezvolta pentru viaţă ceea ce se poate numi o dietă spirituală. În vechile misterii existau conducători şi îndrumători, care erau asemănători medicilor moderni din ziua de azi. Dar medicul modern nu dă îndrumări decât pentru corpul fizic. Acest lucru este de la sine inţeles, şi nu trebuie să i-l reproşăm. Dar vechii

îndrumători din misterii, care erau în această privinţă şi medici, dădeau indicaţii, atunci când cineva suferea de o boală sau alta, despre modul în care trebuie să-şi îmbunătăţească omul raportul cu Venus sau cu Saturn. Şi era vorba de faptul că ei dădeau oamenilor indicaţii sufleteşti. Să spunem, de exemplu, că un asemenea medic din misterii găsea că omul care-şi căuta însănătoşirea la el are o atracţie prea puternică faţă de trupul său fizic; că acesta nu este într-o măsură potrivită veşmânt pentru el, ci că el s-a unit prea puternic cu trupul său fizic. Unui medic din vechime, un astfel de om cu o aşa boală prin care era prea puternic legat de trupul său fizic, îi părea cam cum pare în ziua de azi un om ce doarme îmbrăcat în hainele sale de zi. Atunci, un astfel de medic îi spunea unui astfel de bolnav: Încearcă seara, când se ridică Luna plină, să te plimbi puţin în lumina Lunii, şi în timp ce te plimbi să spui această sau această mantră.

De ce proceda în felul acesta, terapeutul din vechile misterii? El proceda aşa, deoarece ştia că atunci când omul se plimbă în lumina Lunii şi spune anumite mantre, contracarează forţa lui Saturn; Saturn capătă mai puţină putere asupra acelui om. Şi acest terapeut din vechile misterii mai ştia că această lipire de trupul fizic, această completă implântare în trupul fizic, este cauza faptului că s-a ţinut prea strâns lipit de Saturn în timpul în care omul coborând din lumea spirituală, prin lumea stelară, a intrat în existenţa fizică. De la această puternică simpatie faţă de viaţa saturniană a făcut această boală. Luna şi Saturn sunt corpuri cereşti antagoniste. Aşadar, terapeutul din vechime vindeca prin forţele Lunii daunele produse de forţele lui Saturn. El prescria deci, o dietă spirituală. Aşa era în vremurile vechi.

Nouă ni se prescriu diete fizice, care sunt foarte potrivite pentru noi. Dar în vremurile vechi era nevoie de o dietă spirituală. Acum noi trebuie să învăţăm să adăugăm această dietă spirituală dietelor noastre flzice. Aceasta este sarcina prezentului, ca noi, oamenii, pe lângă dietele fizice să ne însuşim din nou un simţ pentru dietele spirituale. Şi atunci noi vom putea ne rezolvăm sarcinile noastre din actuala epocă, în viaţa pământeană. Este ceea ce voiam să vă spun în această primă parte.

Dat fiind că, spre satisfacţia mea, îmi este îngăduit să mai ţin încă două conferinţe în acest loc, nu trebuie să mă grăbesc astăzi aşa cum sunt obligat să o fac de obicei, şi de aceea vă voi putea spune pe îndelete câte ceva din cele pe care doresc să vi le spun în timpul prezenţei mele de aici.

A privi înspre viaţa dinaintea celei pământeşti, înspre viaţa pe care omul a petrecut-o în lumea spirituală înainte de a se uni aici pe Pământ cu trupurile sale fizic şi eteric, era posibil pentru oamenii din vremurile vechi printr-o clarvedere elementară; acest lucru în ziua de astăzi poate fi realizat doar prin ştiinţa spirituală reală, aşa cum este ştiinţa la ne străduim să ajungem în antroposofie.

Atunci însă privind prin conştienţa inspirată la răstimpul pe care l-am petrecut înainte de a coborî pe Pământ ca oameni, atunci prin această privire ne devine clar că am trăit o perioadă într-o lume pur spirituală, într-o lume în care nu sunt regnuri, nici regn mineral, nici regn vegetal, nici regn animal, în care nu sunt pentru început nici stelele, aşa cum le zărim noi împrejurul Pământului nostru, dar în care, de jur-împrejurul nostru, se află entităţile ierarhiilor superioare. Noi trăim aşadar, un răstimp, între moarte şi o nouă naştere, printre entităţi spirituale. Abia apoi coborâm prin cerul înstelat pe Pământ, şi trecem cu o simpatie mai mare sau mai mică

printr-o sferă stelară sau alta. Şi aşa, noi ne pregătim într-adevăr acolo existenţa noastră terestră. După modul în care ne raportăm la sferele stelare prin care trecem, va fi existenţa noastră pământească. Şi eu aş dori să vă ilustrez acest lucru printr-un exemplu.

După ce ieşim din lumea pur spirituală, noi trecem mai întâi prin sfera stelelor fixe, despre care încă nu vreau să vorbesc astăzi, ci voi vorbi data viitoare. Apoi trecem prin sfera lui Saturn, prin sfera lui Jupiter, sfera lui Marte, prin sfera Solarelui, prin sfera lui Mercur, sfera lui Venus, prin sfera Lunii, şi coborâm treptat pe Pământ. Vedeţi de aici că atunci când păşim din lumea pur spirituală în sfera stelară, noi ne apropiem oarecum de stele din cealaltă parte a lor. Căci, de exemplu, atunci când ne aflăm pe Pământ, noi îl vedem pe Jupiter dintr-o anumită parte. Dar atunci când o fiinţă omenească coboară din lumea spirituală prin sfera stelară apropiindu-se de Pământ, ea îl vede pe Saturn din cealaltă parte, şi aşa se întâmplă cu toate stelele. O asemenea fiinţă se apropie oarecum din spate de stele şi vede întotdeauna opusul a ceea ce văd oamenii aici, fizic, pe Pământ. Dar fiinţa omenească ce se apropie de Pământ venind din lumea spirituală, nu vede aşa cum vedem noi. Căci ea încă nu are ochi, ea îi primeşte abia prin trupul fizic. Ea vede, aşadar, aspectul spiritual al lui Saturn, al lui Jupiter, al lui Marte, al Soarelui, al lui Venus, al lui Mercur, al Lunii. Şi vedeţi că, în funcţie de modul în care această fiinţă trece cu simpatie sau antipatie prin una sau alta din aceste sfere, ea absoarbe în mod diferit la coborâre forţele acestor sfere, deci forţele lui Saturn, ale lui Jupiter ş.a.m.d.

Acum, se poate întâmpla următoarea situaţie: o fiinţă omenească ce a trăit în viaţa sa pământească anterioară într-un anumit mod, primeşte la coborârea într-o nouă

viată, impresia: Este bine pentru mine dacă voi coborî de data asta ca femeie pe Pământ, aşadar dacă mă întrupez într-un corp feminin. Acest lucru este întru totul un subiect pe care trebuie să-l ia in considerare sufletul omenesc aflat în coborâre, dacă el vrea să devină bărbat sau femeie. Pentru că, desigur, de aceasta depinde în esenţă întregul său destin de pe Pământ. Nu este totuna dacă cineva îşi duce existenţa ca bărbat sau ca femeie, într-o viaţă pământească. Dar pentru un suflet omenesc nu este suficient ca el pur şi simplu să decidă: Eu devin bărbat sau femeie. – Acest lucru trebuie pregătit. Şi lucrurile se pregătesc în aşa fel, încât sufletul omenesc, dacă vrea să devină femeie, se apropie de Pământ atunci când noi vedem Luna de pe Pământ drept Lună plină. Când noi vedem, de aici de pe Pământ, Luna ca Lună plină, atunci sufletul omenesc vede spiritualul Lunii, atunci când coboară din sfera spirituală, atunci vede Luna întunecată, adică înzestrată cu anumite fiinţe; căci acest suflet vede Luna spiritual. Şi aceste fiinţe pregătesc sufletul în aşa fel, încât el să dobândească pe Pământ o forţă de atracţie înspre un trup feminin.

Însă atunci când de aici, de pe Pământ, se poate vedea Luna nouă, sufletul care coboară vede Luna iluminată din cealaltă parte, aşadar, lumina ce radiază în spatiul cosmic, adică partea ei spirituală. Şi atunci el poate deveni bărbat.

Deci ţine de felul în care trece sufletul prin sferele stelare dacă el absoarbe forţe ce-l atrag înspre bărbătesc sau înspre femeiesc. Dar la fel cum sufletul trece prin sfera lunară, el trece, de exemplu, şi prin sferele lui Mercur şi Venus. Şi dacă sufletul devine bărbat sau femeie datorită sferei lunare, pe de altă parte el este modelat cu simpatie pentru o anumită familie – căci ei ar putea deveni bărbat sau femeie într-o familie sau alta – prin sfera lui Venus.

Dar omul care coboară ca suflet pe Pământ, poate coborî într-o perioadă în care Venus se află întru totul de cealaltă parte a Pământului, astfel încât el nici măcar nu trebuie să treacă prin sfera lui Venus. În acest caz el va fi un om pentru care familia nu contează prea mult. Sau, în celălalt caz, el va trece prin sfera lui Venus, şi va alege când parcurge sfera lui Venus tocmai acea cale care îl duce la o anumită familie. Aceasta este, aşadar, posibilitatea pentru suflet să se pregătească pentru întruparea într-o anumită familie, atunci când omul, ca să spunem aşa, alege raza care merge de la Venus la acea familie. El se apropie atunci de Pământ din cealaltă parte a lui Venus, partea sa întunecată, şi ajunge în acest mod într-o anumită familie. Tot aşa trece sufletul prin sfera lui Mercur, datorită căruia ajunge într-un anumit popor. Aşadar, din nou: când ţinutul acelui popor este iluminat de razele lui Mercur şi el se apropie din cealaltă parte, întunecată, a lui Mercur, aceasta este pentru el calea de a se duce în acel popor.

În felul acesta sunt pregătite sufletele oamenilor, pregătire la care noi luăm mereu în considerare aspectul spiritual: de către Lună dacă devin bărbat sau femeie, de către Venus dacă e să aparţină unei familii sau alteia, de către Mercur dacă e să apartină unui popor sau altuia.

Acestea sunt aspecte care vă arată cum întreaga viaţă a omului de pe Pământ depinde întru totul de modul în care îşi configurează el relaţiile la coborâre. Şi acest lucru este ceva pe care trebuie să-l cunoaştem din nou, pe care trebuie să învăţăm din nou să-l cunoaştem. Noi trebuie să ajungem din nou la a ne simţi creaturi ale lumii stelare, la a simţi că suntem alcătuiţi din aceste lumi stelare, aşa cum pe Pământ simţim că suntem alcătuiţi din hidrogen, oxigen, azot, carbon, sulf ş.a.m.d. Şi noi nu suntem numai oameni fizici, alcătuiţi din albumină şi alte substanţe, ci suntem

alcătuiţi din toate forţele Universului, care acţionează asupra noastră când coborâm spre întrupare.Atunci le avem în noi. Iar amintirea lor o avem întru câtva în somn.

Dar, după cum ştiţi, amintirea este întotdeauna mai atenuată decât vieţuirea. Gândiţi-vă numai, dacă aţi vieţuit moartea unei fiinţe iubite, cum se atenuează această trăire după o vreme. La fel se atenuează în somn această încadrare vie în lumea spirituală şi lumea stelară. Şi de aceea este expus omul în somn tuturor acelor influenţe despre care v-am povestit la începutul expunerilor de astăzi. În somn mai avem doar un slab ecou, ca o amintire cosmică a vieţuirilor noastre spirituale şi stelare, pe care le-am avut între moarte şi această naştere a noastră.

CONFERINŢA A NOUA
Lupta între forţele luciferice şi ahrimanice pentru natura omului

Londra, 16 noiembrie 1922 (GA 218)

Vă voi împărtăşi câte ceva despre puterile şi entităţile spirituale care vieţuiesc suprasensibil în mediul înconjurător omului, şi care participă la existenţa sa terestră. Veţi înţelege că tot ceea ce se desfăşoară între entităţile spirituale în lumea suprasensibilă, ca şi ceea ce au de făcut aceste fiinţe spirituale împreună, se diferenţiază de ceea ce obişnuiesc să facă oamenii în timpul existenţei lor pământene, şi că de aceea este dificil să te exprimi în limbajul omenesc – care este creat pentru relaţiile omeneşti – despre fiinţa şi activităţile inteligenţei suprasensibile a entităţilor suprasensibile. Dar pentru că noi trebuie să facem acest lucru în vremea noastră, o vom face în imagini. Şi dumneavoastră veţi înţelege că unele

expresii sunt ca şi cum ar fi scoase din relaţiile interumane. Ele caracterizează lucrurile în mod corect, dar pentru că provin într-adevăr din relaţiile specific omeneşti trebuie considerate ca fiind imagini.

Ca oameni, avem natura în jurul nostru, natura cu diversele ei regnuri: cel mineral, cel vegetal, cel animal şi, am putea spune, şi cu regnul fizic omenesc. Ceea ce noi avem drept natură în jurul nostru are, ca să spunem aşa, în spatele său, o a doua natură, o natură spirituală, suprasensibilă. Omul percepe natura obişnuită cu simţurile sale. El nu percepe natura suprasensibilă ce se află în spatele acesteia, dar ea are totuşi o mare influenţă asupra existenţei pământeşti.

Al doilea lucru pe care trebuie să-l luăm în considerare este că omul are o natură fizică în sine, şi că atunci când priveşte înlăuntrul său el percepe această natură fizică drept instincte şi pasiuni ale sale. Acestea sunt desigur astrale, dar ele izvorăsc din natura fizică. Iar ceea ce omul percepe în acest mod în sine prin instinctele, impulsurile şi pasiunile sale, are la rândul său, putem spune, sub sine oarecum, un regn de entităţi care au o strânsă legătură cu omul, dar care sunt de natură subumană. Astfel încât, atunci când privim în jurul nostru cu simţurile noastre şi vedem oarecum stratul de suprafaţă al naturii, aspectul exterior al naturii, trebuie să presimţim dincolo de acesta natura suprasensibilă. Şi dacă privim în noi înşine şi ne percepem prin impulsurile, instinctele şi pasiunile noastre, atunci trebuie să presimţim sub acestea, manifestându-se în noi, o natură sub-sensibilă. Natura suprasensibilă care se află în jurul nostru poate fi apreciată numai de acela care, dotat cu vederea spirituală, îşi îndreaptă privirile asupra ei, dar nu în maniera în care privesc ştiinţele naturii ceea ce se desfăşoară în cadrul lor

ca legi stricte. Natura suprasensibilă aflată în spatele naturii nu se va revela niciodată în ceea ce pot cerceta ştiinţele naturii. Dar ea se revelează atunci când ne exersăm privirea spirituală pentru ceea ce nu este legic, şi despre care se spune în mod obişnuit că este supus hazardului.

Hazardului îi sunt supuse, în mediul nostru înconjurător, variaţiile neregulate din atmosfera Pământului, toate fenomenele de vreme din cursul anului. Dacă dumneavoastră aveţi în vedere, să spunem, amănuntele unei ceţi londoneze, o veţi putea reduce în mare la anumite reguli, dar nu în detaliu. În ceea ce priveşte detaliile, despre vânt şi vreme se spune că sunt supuse hazardului. – Şi chiar dacă veţi găsi scris în ziare cum va fi vremea în perioada următoare, dumneavoastră nu veţi putea acorda aceeaşi certitudine acestor prognoze, ca şi faptului de a şti că Soarele răsare dimineaţa. Legile naturii sunt de aceea cu totul altceva decât ceea ce se revelează în vânt şi vreme, şi care este desemnat pentru început într-o anumită privinţă de către om drept hazard în fenomenele naturii. Desigur că ne putem însuşi un anumit dar profetic faţă de fenomenele meteorologice. Dar el nu poate fi redus la nişte legi ale naturii, ci este ceva inspirat sau intuitiv.

Or, în tot ceea ce se manifestă în vânt şi vreme trăiesc entităţi pe care nu le vedem, pentru că ele nu au corpuri vizibile pentru ochii noştri pământeşti. Dar aceste entităţi, care trăiesc în vânt şi în vreme, sunt totuşi prezente. Ele au corpuri care constau numai din aer şi căldură, şi care nu conţin apă, nu conţin nici un lichid şi nici substanţe solide. Ele au corpuri care constau numai din aer şi căldură.

Un astfel de corp se constituie, se dizolvă, se transformă rapid. Vedem acest lucru în formarea norilor,

iar ceea ce simţim în formarea norilor nu este decât o expresie exterioară, ea constituind mai mult faptele acestor entităţi. Trupul lor este mai mult în spatele acestor fenomene; dar este un trup de aer şi căldură. Astfel încât atunci când privim în afară, în atmosferă, în mediul înconjurător Pământului, în care ne aflăm noi ca oameni, avem în jurul nostru o lume de entităţi care sunt fiinţe ale aerului şi căldurii. Aceste fiinţe ale aerului şi căldurii sunt de acel tip pe care l-am numit adesea în scrierile şi conferinţele mele drept fiinţe luciferice.

Aceste fiinţe luciferice au o anumită străduanie în ceea ce-i priveşte pe oameni. În ciuda faptului că trăiesc în vremea adesea neplăcută pentru noi, ele sunt entităţi care ţin extraordinar de mult la elementul moral din ordinea socială omenească. Ele ţin atât de mult la elementul moral, încât au intenţia ca omul să nu mai aibă un trup fizic real, cel puţin ar trebui ca omul să nu aibă un trup în care să se regăsească natura pământească şi apoasă. Ele ar dori să-l modeleze pe om în felul lor, pentru că atunci ar face din el o fiinţă întru totul morală, desigur fără libertate interioară. Omul nu ar mai avea o natură fizică, el ar fi doar o fiinţă morală. Şi aceste entităţi luptă de-a lungul anului într-un mod înspăimântător pentru a-l desprinde pe om de Pământ, pentru a-l integra sferei lor, pentru a-l face străin de Pământ şi lipsit de Pământ. Aceste entităţi sunt deosebit de periculoase pentru toţi oamenii cu predispoziţii fantasmagorice şi de misticism nebulos. Aceşti oameni cu predispoziţii fantasmagorice şi de misticism nebulos cad foarte uşor pradă acestor entităţi, care ar dori să-i îndepărteze de pe Pământ, să le confere o existenţă cvasi-angelică, ca să nu mai fie supuşi ispitirilor imorale.

Oricât de ciudat şi de paradoxal ar suna, în aceste puteri care se manifestă în vânt şi vreme şi pulsează prin

aer în vânt şi vreme, avem acele fiinţe care urăsc peste măsură libertatea omenească şi care nu vor să ştie nimic despre libertatea omenească, făpturi care ar dori să nimicească această libertate omenească şi să facă din oameni automate morale, aproape naturi îngereşti. Şi ele luptă, dacă-mi este îngăduit să mă folosesc de o expresie pământească, „la cuţite", pentru a obţine aceasta.

Şi avem în opoziţie cu aceste entităţi care, ca să spunem aşa, îşi clădesc citadelele în aer – vă rog să nu înţelegeţi greşit expresia, eu trebuie să mă exprim în imagini –, în opoziţie cu acestea avem altele, pe care a trebuit să le menţionez deja ultima oară într-un anumit context. Este vorba de acele fiinţe care au de-a face cu ceea ce se manifestă în om drept instincte, pofte, pasiuni. Dar aceste entităţi nu se află înlăuntrul omului. Înlăuntrul omului se află doar efectele lor. Aceste entităţi trăiesc nemijlocit pe Pământ, dar în aşa fel încât omul să nu le poată vedea, deoarece ele nu primesc niciodată un trup format în aşa fel încât omul să le poată vedea. Anume, ele au doar un trup care trăieşte în elementele pământ şi apă. Iar faptele lor în procesele pământului sunt fluxul şi refluxul, fenomenele vulcanice şi cele seismice. Aceste fenomene, în faţa cărora, după cum ştiţi, ştiinţele naturii sunt extraordinar de derutate, arată privirii spirituale exersate ca având în spatele lor o lume de entităţi subumane. Şi aceste entităţi subumane se află în puterea acelor forţe pe care le-am numit întotdeauna, în alt context, forţele ahrimanice. Iar aceste forţe ahrimanice, cu diversele lor spirite subordonate – aceste spirite subordonate merg până la manifestările de tip cobold în elementele pământ şi apă – aceste spirite ahrimanice şi-au propus, ca să spunem aşa, o altă sarcină. Şi dacă priveşti înspre toate aceste entităţi, chiar că nu te poţi supăra pe

ele. Cum să te superi pe entităţile luciferice? Ele vor tot ce-i mai bun, anume să facă din noi, oamenii, fiinţe morale în mod natural. Numai că sub influenţa lor, omul nu ar putea deveni niciodată o fiinţă liberă, ci numai un automat moral. Însă ele au cele mai bune intenţii în privinţa oamenilor. Celelalte entităţi, îşi au, ca să zic aşa, fortăreţele imediat sub suprafaţa pământului, însă efectele lor merg până în metabolismul omenesc. Şi ceea ce vedeţi manifestându-se ca flux şi reflux sau, mai rar, în efectele vulcanice şi seismice, toate acestea există în permanenţă în fluxul şi refluxul metabolismului omenesc. Acestea sunt acţiuni ahrimanice.

Aşadar, în timp ce spiritele luciferice îşi clădesc fortăreţele în aer spre a lupta pentru elementul moral împotriva elementului pământesc, aceste entităţi ahrimanice luptă pentru a durifica omul, pentru a-l face asemănător lor. El ar deveni în felul acesta incredibil de inteligent în ceea ce priveşte lumea materială, infinit de deştept. Şi pentru că aceste entităţi nu pot obţine în mod direct acest lucru, doresc să-l obţină în mod indirect. De aceea, în strădaniile lor vechi de milenii în viaţa pământească, au reuşit să dezvolte un întreg neam de asemenea entităţi subumane. Ele procedează în sensul că se împuternicesc pe natura instinctuală a omului, când această natură instinctuală este deosebit de puternică şi sălbatică; ele acaparează oarecum această natură instinctivă. Şi omul devine pradă acestor forţe ahrimanice pe parcursul vieţii sale.

Atunci când omul a căzut pradă forţelor ahrimanice în timpul vieţii sale astfel încât el este întru totul dăruit pasiunilor, impulsurilor şi instinctelor sale, astfel încât el este un om aproape sălbatic, atunci aceste spirite pot să îi acapareze această natură după moarte. Şi în felul acesta s-a

constituit o întreagă populaţie, o populaţie subumană a Pământului. Iar aceasta există cu adevărat, în elementele apă şi pământ.

Şi dacă ne întrebăm ce intenţii au entităţile ahrimanice cu această populaţie subumană, ne putem răspunde că acestea gândesc: Acum voi extrage din acest om natura sa instinctuală, şi fac din ea o fiinţă pământos-apoasă. – Aceste fiinţe pământos-apoase populează într-adevăr stratul direct sub suprafaţa Pământului. Ele se află înlăuntrul lui. Acei oameni care mai păstrează o anumită clarvedere printre mineri, cunosc foarte bine aceste entităţi. Sunt entităţi care există prin faptul că sunt smulse omului în momentul morţii sale. Iar Ahriman şi puterile ahrimanice aşteaptă ca oamenii să să coboare într-o zi într-o astfel de întrupare printr-o karmă care este provocată de instincte, impulsuri şi pasiuni, ca ei să coboare, fiindcă lor le pare deosebit de bine ca într-o anumită viaţă pământească, omul să-şi spună: Eu nu vreau să mă mai întorc în lumea spirituală după ce îmi voi fi depus corpul fizic – căci atunci merge din nou la o viaţă suprasensibilă –, eu vreau să mă întrupez într-o asemenea fiinţă infra-sensibilă. În felul acesta rămân unit cu Pământul. Eu nu mai mor, eu rămân unit cu Pământul. Eu aleg să fiu o fiinţă sub-sensibilă.

Şi, oricât de paradoxal ar suna – rămâi uluit de aceasta, pentru că fiinţele ahrimanice sunt extraordinar de inteligente – ele sunt de părere că vor fi în stare să ademenească atât de mulţi oameni în neamul lor, încât Pământul să fie cândva populat numai cu asemenea fiinţe sub-umane ahrimanice. Şi în felul acesta ele vor să facă Pământul nemuritor, astfel încât să nu se mai volatilizeze în spaţiul cosmic.

Avem, aşadar, realmente, în mediul terestru înconjurător omenirii, două tipuri de cohorte: cohortele din aer, care vor să-l facă pe om moral, dar vor să-l îndepărteze de Pământ, şi entităţile ahrimanice, aflate imediat sub suprafaţa Pământului, care vor să-l atragă pe om în jos, care ar vrea să-l menţină mereu pe Pământ.

Aceste două tipuri de entităţi se află în regnurile mineral, vegetal, animal, şi chiar şi în regnul fizic obişnuit al oamenilor. Şi în măsura în care omul nu se dedă în mod exagerat impulsurilor, pasiunilor şi poftelor sale, ele se află acolo şi sunt obligate să se suporte reciproc.

În privinţa regnului mineral, acea divinitate care este denumită, de exemplu, în religia creştină Dumnezeu-Tatăl, a stabilit deja din vremurile străvechi pacea în privinţa mineralelor, plantelor, animalelor şi în partea exterioară animală-fizică a omului. Aşadar, în minerale, plante, animale şi în acea natură animalică a omului care nu urcă până în sufletescul său, unde omul nu se lasă molipsit de impulsurile, poftele şi pasiunile sale, în toate aceste locuri a fost întemeiată pacea în vremurile străvechi de către Dumnezeu-Tatăl.

Aşadar atunci când luaţi în mână un cristal, un mineral sau o plantă, nu veţi observa ca în acestea să existe vreun conflict între cele două tipuri de entităţi. Dar în clipa în care cuprindeţi cu privirea pătrunderea cu suflet a trupului omenesc, veţi vedea că acolo este altă situaţie, căci aceste fiinţe se comportă între ele de maniera că entităţile luciferice spun celor ahrimanice: Noi i-am promis Dumnezeului-Tată să nu ne certăm şi să nu ne luptăm pentru minerale, plante, animale, şi chiar pentru om, atâta timp cât el a fost o fiinţă inconştientă, care nu reflecta, care trăia ca un animal, dar pentru omul care şi-a cucerit conştienţa de sine, noi vrem să luptăm cu toate armele

noastre – şi într-adevăr, pentru om se desfăşoară un război înspăimântător între fiinţele de aer şi foc, şi fiinţele de pământ şi apă. Şi oamenii trebuie să ştie acest lucru. În ziua de azi omenirea a devenit matură în privinţa cunoaşterii naturii exterioare. Or, în cadrul acesteia, entităţile luciferice şi cele ahrimanice se tolerează reciproc. Dar omul nu ştie nimic despre ceea ce trăieşte dincolo de lumea senzorială, despre natura suprasensibilă şi cea subumană. Aceste două regnuri ascund entităţi care duc acea luptă cumplită pentru om, pe care v-am caracterizat-o.

Entitatea care este denumită în Vechiul Testament Iahve – dacă-mi este îngăduit să folosesc această expresie, căci am explicat de la început modul în care folosesc acest tip de expresii –, îşi are sediul în Lună, adică ea, ca fiinţă spirituală, aparţine în Cosmos de ceea ce îşi are expresia exterioară ca fenomen fizic al lunii. Această entitate lunară, Iahve, are următoarea sarcină în ordinea cosmică. Ea are în primul rând sarcina, dacă îmi este îngăduit să mă exprim astfel, de a conduce în jos, spre Pământ, oamenii care coboară din lumea sufletesc-spirituală, pentru a se îmbrăca aici cu un corp fizic. Dar această entitate a lui Iahve îşi rezervă dreptul de a mai avea de-a face şi cu oamenii de pe Pământ, anume în sensul de a regla tot ceea ce se leagă de forţele de reproducere. Aşadar această entitate a lui Iahve, care îşi are sediul, ca să spunem aşa, în Lună, îl conduce pe om spre Pământ, şi ar dori să stăpânească tot ceea ce este legat în om de impulsurile şi instinctele de reproducere. Dar esenţa reproducerii nu poate fi reglată în sine. Căci ea este legată de alte instincte şi impulsuri ale omului. Şi de aceea entitatea lui Iahve are nevoie de ajutoare. Şi entităţile de care are esenţialmente nevoie Iahve pentru ca instinctele din om – care sunt legate, de exemplu, de băutură şi mâncare, să fie în acord cu instinctele de

reproducere, pentru ca în general să fie reglate impulsurile şi instinctele aceste ajutoare sunt găsite de Iahve – de Dumnezeul lunar, dacă îmi este îngăduit să mă exprim aşa în Mercur şi în Venus.

Avem aşadar în Universul spiritual un fel de alianţă între Lună, cu entitatea lui Iahve şi toate celelalte entităţi ce locuiesc împreună cu Iahve acolo, şi entităţile din Mercur şi Venus. Entităţile care constituie această alianţă ar dori să stăpânească de pe Lună, Mercur şi Venus tot ceea ce este carne şi sânge în lăuntrul omului. Căci omul nu este numai o fiinţă pământeană, ci în el se desfăşoară influenţele întregului Univers.

Dacă observăm acum fiinţele pe care le-am numit mai înainte ahrimanice, şi care îşi au fortăreţele sub suprafaţa Pământului şi sunt fiinţe de apă şi pământ, constatăm că ele se pot raporta la entităţile lui Iahve, ale lui Mercur şi ale lui Venus în sensul că ele nu au devenit suficient de mature pentru a putea ajunge la alte corpuri cereşti, la a locui pe Pământ aşa cum locuieşte Iahve pe Lună şi colaboratorii săi pe Venus şi Mercur. Entităţile ahrimanice sunt condamnate de ordinea cosmică să nu-şi aibă sediul pe Lună, Mercur sau Venus, ci sub suprafaţa Pământului. De aceea vă puteţi imagina că aceste entităţi, care sunt lipsite de orice moralitate, nu luptă numai împotriva fiinţelor de aer şi de foc, ci în primul rând împotriva lui Iahve, împotriva puterilor de pe Mercur şi de pe Venus, voind să-i smulgă lui Iahve ceea ce constituie, de drept, atributul său. Iahve reglează natura omenească instinctivă. Dar prin faptul că o reglează din afara Pământului, ea devine accesibilă şi altor influenţe, deşi nu poate deveni imorală. Prin domnia reglatoare a lui Iahve a devenit neamul omenesc pe Pământ aşa cum îl cunoaştem. Şi pentru

aceasta a fost nevoie de puterile Lunii, ale lui Mercur şi ale lui Venus.

Împotriva acestui neam al lui Iahve pe care îl constituie, aşadar, oamenii, întemeiază aceste entităţi ahrimanice acel celălalt neam, despre care v-am vorbit. Şi un mijloc esenţial pentru ele este ceea ce v-am caracterizat data trecută. Anume ele se apropie de om în timpul somnului şi îi spun că binele ar fi rău, iar răul, bine. Iar omul preia acestea cu o uşurinţă înspăimântătoare, în timp ce doarme, şi le aduce apoi în trupurile sale fizic şi eteric. Şi aceste entităţi ahrimanice cred că îşi vor atinge ţelul prin aceste infiltrări rele. Noi putem spune că omul ar fi trebuit să fie total dependent în ceea ce priveşte natura sa inferioară, de puterile mai înalte, de puterile Lunii, ale lui Mercur, ale lui Venus. Natura inferioară în sine nu este nici rea şi nici înjositoare, ea devine ca atare pentru că în ea pătrund puterile ostile lui Iahve, în modul descris. Iahve ar dori ca aceste puteri să se manifeste numai în flux şi reflux, în fenomenele vulcanice şi în cutremurele de pământ. Dar aceste entităţi se străduiesc din răsputeri să se poată afirma şi în om, şi ele se manifestă în aşa fel, încât nu atacă numai fiinţele de aer şi foc, ci ele organizează de preferinţă atacuri împotriva lui Iahve şi a ajutoarelor sale de pe Mercur şi Venus.

Astfel că omul este încadrat într-o bătălie, care este dusă pe de o parte de către Iahve şi cetele sale, care luptă pentru ordinea justă în Univers. Iar pe de altă parte se află cetele lui Ahriman, care îl depăşeşte cu mult pe om în privinţa inteligenţei, care ar dori să nege întru totul natura morală a omului, vrând să facă în schimb din acesta un automat al inteligenţei.

Ceea ce se desfăşoară în om vine de jos în sus, aş spune din pământ şi apă, şi se extinde în om datorită

faptului că el trebuie să mănânce produsele ce provin din pământ şi apă. Căci omul nu se hrăneşte nici cu aerul şi nici cu simpla căldură.

Pe de altă parte se află entităţile care-şi au corporalitatea în aer şi căldură. Ele sunt tot fiinţe imature, ca şi fiinţele care sunt adversarele lui Iahve. Dar fiinţele care reprezintă stadiul de maturitate pe care puteau să-l atingă ele, locuiesc pe Marte, Jupiter şi Saturn. Astfel încât aceste fiinţe de aer şi foc nu-şi organizează atacurile din fortăreţele lor din aer numai împotriva forţelor ahrimanice, ci ele luptă şi împotriva tuturor influenţelor ce se exercită asupra oamenilor de pe Marte, Jupiter şi Saturn.

Marte, Jupiter şi Saturn, planetele îndepărtate, exercită influenţe asupra omului – ceea ce înseamnă că entităţile lor spirituale exercită influenţe asupra omului – care se manifestă preponderent în ochi, în urechi, pe scurt în organele senzoriale aflate la suprafaţa corpului. Şi pe când Luna, Venus şi Mercur acţionează în interiorul omului, exercitându-şi influenţele în organele interne, Saturn, Jupiter şi Marte îşi exercită influenţele afară, în organele senzoriale. De exemplu, influenţele lui Saturn se manifestă esenţialmente în ochiul omenesc. Aceste entităţi, adică entităţile lui Saturn, entităţile lui Jupiter şi entităţile lui Marte vor să facă din om un adevărat om pământean, ceea ce înseamnă că vor să-i dăruiască simţuri care se încadrează firesc în el şi rămân la suprafaţa organismului omenesc fizic. Ele vor să-i dăruiască nervi care să plece de la simţuri şi se prelungesc în interior. Saturn conferă simţurile, Jupiter prelungirile nervoase ale simţurilor, iar Marte este acea putere care dăruieşte, de exemplu, limbajul. Aceste entităţi au dăruit omului tot ceea ce se află la suprafaţa lui. Căci simţurile şi nervii sunt răsfrângeri ale pielii omeneşti spre interior.

Fiinţele de aer şi foc despre care v-arn vorbit duc şi împotriva lui Jupiter, Saturn şi Marte o luptă cu toate mijloacele disponibile. Ele se află în fortăreţele lor din aer şi îşi desfăşoară puterile în special în fulgere şi în tot ceea ce este foc în aer. Ele ar dori să facă din întreg omul ceea ce pot să fie de fapt numai ochiul, urechea şi nasul, aşa cum se află ele la suprafaţă. Aceste fiinţe ar dori să reverse suprafaţa în întreg omul, astfel încât omul să nu facă altceva decât să vadă şi să audă, ca el să nu mănânce şi să nu bea nimic, să vadă doar şi să audă, devenind astfel o fiinţă îngerească.

Fiinţele de pe Marte, Jupiter şi Saturn se comportă în natura exterioară – dacă îmi este îngăduit să vorbesc astfel despre nişte fiinţe atât de sublime – foarte firesc. Ele pătrund tot ceea ce ne apare ca simplă natură în natura exterioară, cu moralitate. Ele aduc omului moralitatea, care pătrunde realmente în el prin simţuri.

Însă fiinţele de aer şi foc vor să pătrundă întreg omul cu natura sa senzorială, astfel încât atunci când el vede prin simţurile sale, să nu vadă altceva decât ceea ce este moral. Aşadar, ele vor să facă din oameni automate morale.

Şi dacă priviţi natura din jurul dumneavoastră, vedeţi că tot ceea ce se manifestă prin forţe în ea vine de la fiinţele lui Marte. Ceea ce se manifestă prin legi ale naturii, vine de la fiinţele lui Jupiter. Iar ceea ce este culoare şi sunet, de la fiinţele lui Saturn. Dar aceste fiinţe de aer şi foc nu vor să-l lase pe om să devină un trup fizic, ci numai forţă, lege, adică gând, culoare şi sunet. Ele vor să-l rarefieze foarte mult, după cum am spus, să facă din el o fiinţă angelică.

Vedeţi astfel că pe când în natura exterioară Luna, Mercur, Venus, Jupiter, Marte şi Saturn se suportă foarte bine reciproc, şi sunt menţinute în echilibru de către Soare, în privinţa omului se poartă o bătălie dublă. În primul rând

se luptă între ele fiinţele ahrimanice cu cele luciferice. În al doilea rând însă, fiinţele luciferice se luptă cu forţele aflate dincolo de Soare, de pe Marte, Jupiter şi Saturn; iar entităţile ahrimanice, la rândul lor, se luptă cu cele aflate pe Lună, Venus şi Mercur.

Aşadar, dincolo de natură şi în om se desfăşoară într-adevăr o luptă dură, iar omul trebuie să-şi cucerească progresul şi libertatea în cadrul acestei lupte. El a făcut acest lucru în vremurile mai vechi prin învăţătura vechilor misterii, iar în perioada actuală trebuie să o facă prin ceea ce se poate comunica prin cercetarea spirituală despre ce se află dincolo de natură şi înlăuntrul omului. Căci faptul de a fi neştiutoare în privinţa acestor lucruri ar duce omenirea în viitor la cele mai mari catastrofe.

Vedeţi din expunerea mea că acele fiinţe pe care le-am numit astăzi din nou luciferice şi ahrimanice, sunt deosebit de dezvoltate în privinţa unor anumite anume însuşiri; anume entităţile luciferice în privinţa moralităţii, iar entităţile ahrimanice în privinţa inteligenţei. Şi cu toate acestea, aceste entităţi, atât cele luciferice, cât şi cele ahrimanice, continuă să creadă că-şi vor atinge scopurile. Şi ele reîncep mereu lupta pentru atingerea scopurilor lor, în modul pe care vi l-am expus astăzi. Dar în privinţa atingerii scopurilor lor, ele vieţuiesc totodată pe Pământ, în mare măsură, şi decepţii. Astfel încât dacă prin iniţierea modernă întâlnim asemenea entităţi luciferice sau ahrimanice în spatele naturii sau înlăuntrul omului, le putem întâlni pe de o parte într-o beţie continuă a victoriei. Ele câştigă teren înspre scopurile lor, nu vor să renunţe la ele, crezând tot mereu în victoria lor. Dar, pe de altă parte, ele sunt tot mereu dezamăgite. Şi această alternanţă de dispoziţii între o anumită beţie a victoriei şi continua

dezamăgiri constante constituie propriu-zis viaţa acestui tip de entităţi.

Şi de aici rezultă următoarele: Putem pentru început atrage atenţia asupra modului în care entităţile luciferice şi ahrimanice sunt dezamăgite de entitatea fizică a omului de pe Pământ. Şi primim cea mai puternică impresie despre dezamăgirile lui Ahriman şi Lucifer dacă zăbovim în spitale sau lângă paturile bolnavilor, sau în casele de nebuni: întrucât în acestea, Ahriman şi Lucifer vieţuiesc cele mai puternice dezamăgiri ale lor. Căci aceste entităţi duc o luptă dură, după cum v-am arătat, pentru natura omenească. Dar scopurile lor nu sunt atinse atunci când câştigă o victorie unele împotriva celorlalte înlăuntrul naturii omeneşti.

Este ceva diferit cu victoria pe care o obţine Ahriman împotriva zeităţilor Lunii, împotriva lui Venus şi Mercur, şi este ceva diferit cu victoria spiritelor de aer şi foc împotriva lui Jupiter, Marte, Saturn. Dar acestea nu sunt niciodată victorii depline. Ele devin aşa numai prin faptul că sunt întărite de ceea ce au ca succes aceste entităţi unele împotriva celorlalte. Dar, de fapt, reuşitele pe care le au aceste entităţi în lupta lor reciprocă constituie în majoritatea cazurilor doar reuşite aparente, şi de aici provine dezamăgirea lor. Căci, gândiţi-vă că le reuşeşte puterilor ahrimanice să obţină o victorie în corpul fizic omenesc împotriva puterilor luciferice, a acelor puteri care vor să străbată întreg omul cu ceea ce trebuie să fie doar la suprafaţa lui în simţuri, şi atunci omul se imbolnăveşte, din cauza acestei victorii a forţelor ahrimanice, de maladii tumorale, canceroase sau maladii ale sistemului metabolic, cum este diabetul.

Atunci când apar aceste maladii undeva în natura fizică a omului, Ahriman a câştigat o victorie împotriva lui

Lucifer, victorie care însă este legată de faptul că natura fizică a omului este temporar ruinată. Dar în acest caz, această natură fizică, nu este potrivită, nu-i serveşte lui Ahriman să smulgă din ea

instinctele şi impulsurile, pentru a-şi constitui din ea propria sa rasă. Din aceasta veţi obţine o perspectivă poate paradoxală, dar corectă a bolii. Căci ea este în multe cazuri singurul mijloc pe care îl au puterile bune pentru a-l salva pe om din ghearele lui Ahriman.

Şi atunci când Lucifer obţine o victorie în natura omenească asupra puterilor ahrimanice – care vor să-l învârtoşeze pe om, vrând să-l tragă în jos, în neamul lor de simple fiinţe de pământ şi de apă –, aşadar atunci când puterile luciferice obţin o victorie, omul se îmbolnăveşte de boli catarale sau cade în stări de demenţă. Şi în felul acesta, victoria lui Lucifer este la rândul ei compromisă.

De aceea, forţele luciferice şi ahrimanice lucrează continuu, cu toată puterea lor, ca să obţină aceste victorii, dar devin triste şi dezamăgite la patul bolnavilor, în spitale şi ospicii. Căci atunci li se arată că pot să lupte, dar că de fapt le este imposibil să învingă.

Dacă aţi putea privi în natura eterică a omului, nu numai în simpla lui natură fizică, ci în natura lui eterică, atunci aţi vedea acolo condiţiile de dezamăgire a entităţilor luciferice şi ahrimanice, căci atunci când forţele luciferice le învinge pe cele ahrimanice în trupul eteric al omului, acesta devine mincinos inveterat. Dar prin faptul că omul devine mincinos inveterat, el nu devine mai moral, ci tocmai că iese din lumea din care ar dori să-l aibă Lucifer. Aparent, Lucifer îl smulge pe om din lumea Pământului, dar în loc să-l facă un automat moral, face din el un mincinos. Şi faptul că omul devine un mincinos inveterat, un om care minte în mod curent, acest fapt de a-l face pe

om mincinos, oricât de paradoxal ar suna, este o armă a puterilor bune, prin care ele i-l smulg pe om lui Lucifer. Căci faptul că omul a devenit mincinos poate fi remediat pe parcursul ulterior al karmei sale, pe când dacă Lucifer ar obţine victoria, neamul omenesc ar fi pierdut, fiind ridicat de la suprafaţa Pământului.

Şi atunci când în trupul eteric învinge Ahriman, când învinge sau este aproape de a învinge, atunci omul devine un posedat, şi el este posedat lăuntric de deşteptăciune. Dar prin faptul că este posedat lăuntric de deşteptăciune, aceasta rămâne în el. Ea îl posedă. Ea îi impregnează trupul eteric. Şi Ahriman nu poate trage în jos instinctele şi impulsurile, deoarece ele sunt ancorate în trupul eteric datorită posedării.

Şi astfel, succesul de a face dintr-un om un mitoman sau un posedat constituie un motiv permanent pentru forţele luciferice şi ahrimanice de a cădea pradă marilor lor dezamăgiri.

Iar acum, dacă privim asupra trupului astral, şi presupunem că în trupul astral învinge forţele ahrimanice, sau sunt aproape pe cale de a învinge, datorită acestui fapt omul poate deveni foarte egoist, de un egoism sălbatic. Dar din faptul că devine egoist, el îşi ţine instinctele laolaltă. Iar Ahriman nu reuşeşte să i le extragă. Şi în felul acesta, lui Ahriman îi scapă prada tocmai datorită egoismului său sălbatic.

Şi dacă învinge Lucifer, sau este aproape de a învinge, omul poate trece în trupul său astral la ceea ce denumim un visător lipsit de Eu, care de fapt nu este niciodată cu totul prezent în sine. Astfel de situaţii există; sau cel puţin omul se poate afla temporar în asemenea stări. Atunci aceasta constituie din nou o mare dezamăgire pentru puterile luciferice. Vedeţi astfel câte surse de dezamăgire

există pe Pământ pentru forţele ahrimanice şi cele luciferice.

Dar vedeţi totodată şi în ce context trăieşte de fapt omul. El se afla deja din timpurile vechi, pe când existau vechile lăcaşuri de iniţiere din misterii, în această luptă de dincolo de lumea fizică. Pe atunci, primii mari Învăţători din misterii erau mesagerii lui Dumnezeu-Tatăl. Discipolii acestora se numeau Guru, iar discipolii discipolilor se numeau Chela. Dar cei mai înalţi Guru îşi primeau învăţăturile direct de la mesagerii lui Dumnezeu-Tatăl. Şi pentru că, după cum v-am descris, bolile sunt sursele marilor dezamăgiri pentru Ahriman şi Lucifer, pentru că Ahriman şi Lucifer devin, ca să spun aşa, amorţiţi în dezamăgirea lor datorită bolilor – oricât de infinit de deştepte şi morale sunt fiinţele ahrimanice, respectiv cele luciferice, ele sunt supuse cu atât mai mult înceţoşării, tocmai datorită faptului că au o conştienţă deosebit de clară şi de limpede –, şi atunci mesagerii zeilor puteau găsi, netulburaţi fiind de Ahriman şi Lucifer, remediile bolilor, aşa cum v-am spus data trecută, vindecând cu ajutorul Lunii daunele provocate de Saturn ş.a.m.d.

Aşa stăteau lucrurile în vechile misterii, unde mesagerii lui Dumnezeu-Tatăl îl puteau smulge pe om din confuzia în care era plasat prin lupta din spatele naturii şi sub om, despre care v-am povestit.

În timpurile actuale, confuzia cu care se confruntă omul este nu mai mică decât în timpurile străvechi. Şi faptul că omul prin conştienţa sa obişnuită nu ştie nimic despre aceasta nu schimbă cu nimic lucrurile, confuzia există acolo. Omul este sfâşiat, smuls încoace şi încolo în această luptă care se duce pentru el, îndărătul naturii şi sub el.

Şi dacă păşim peste Prag şi privim conştienţi în lumea spirituală şi în această luptă cumplită, dacă observăm acest joc năucitor pentru om dindărătul naturii şi de sub el, atunci aşteptăm zadarnic în prezent acei mesageri ai zeului, care le dăduseră în mână, de exemplu, terapeuţilor din vechile misterii, caduceul lui Mercur şi alte simboluri asemănătoare pentru a vindeca. Căci nu ajungi să te mai descurci în această luptă imensâ ce se desfăşoară între fiinţele de sus rămase în urmă, de pe Marte, Jupiter, Saturn, şi fiinţele de jos rămase în urmă, de pe Lună, Venus şi Mercur. Căci este realmente aşa, că dacă treci Pragul, te afli în această teribilă bătălie dintre puterile de sus şi puterile de jos. Ca două tabere stau faţă în faţă fiinţele de aer şi de foc, care sunt fiinţele retardate ale lui Saturn, Jupiter şi Marte, şi fiinţele de pământ şi apă, ca fiinţe retardate ale Lunii, ale lui Venus şi ale lui Mercur. Şi dincolo de Prag, lupta se desfăşoară într-un mod cumplit, astfel că Soarele, la început, devine întru totul de foc, apoi se întunecă şi la sfârşit apare ca un înspăimântător disc negru.

Cu vechii iniţiaţi nu era aşa. Ei puteau vedea prin acest disc devenit întunecat. Şi tocmai din acest disc întunecat veneau rnesagerii lui Dumnezeu-Tatăl, care erau purtătorii artei vindecării în vremurile vechi.

Noi, cei de acum, trecem şi noi Pragul, şi acolo are loc această bătălie cumplită. Soarele devine roşu, apoi devine negru, dar rămâne un disc negru. Şi noi suntem respinşi, şi pentru a ne găsi drumul în acest război năucitor trebuie să ne căutăm pe noi inşine pe Pământ.

Iar aici suntem îndrumaţi spre Christos, care stă dinaintea noastră drept acea fiinţă spirituală care s-a unit cu Pământul prin Misteriul de pe Golgotha, şi ne spune: Nu disperaţi că Soarele a devenit negru; el a devenit negru pentru că eu, Dumnezeul solar, nu mă mai aflu în el, ci am

coborât pe Pământ şi m-am unit cu Pământul. – Şi dacă te apropii de Christos cu toată dăruirea lăuntrică, şi o recunoaştere pătrunzătoare a ceea ce ne vine prin cunoaşterea privind Misteriul de pe Golgotha, atunci, deşi Soarele nu se luminează – el rămâne un disc negru –, el începe să facă audibil ceea ce spune Christos, şi atunci afli înrudirea dintre Christos şi Soare. Deşi Soarele rămâne un disc negru, el devine acea fiinţă care te face capabil să-l auzi pe Christos, dacă ţi-ai constituit în prealabil un raport sufletesc corect faţă de el.

Şi Christos este atunci cel care dă în om mijloacele de a concilia puterile de sus cu puterile de jos; el ne învaţă cum să conciliem ceea ce se află deasupra discului negru solar ca puteri ce se manifestă ca fiinţe de aer şi foc în jurul Pământului nostru, cu ceea ce se manifestă ca fiinţe de jos. Şi primeşti atunci ca om atât îndrumări pentru vindecarea bolilor, cât şi îndrumări pentru înţelegerea tuturor celorlalte rele, care-i dezamăgesc mereu pe Lucifer şi Ahriman. Şi ajungi atunci ca prin puterea lui Christos şi puterea Misteriului de pe Golgotha să poţi spune un lucru minunat, zic eu, cum este acesta: Voi, Ahriman şi Lucifer, sunteţi dezamăgiţi de răul care a trebuit să se nască pe Pământ datorită vouă, tocmai prin faptul că aţi ajuns la victoriile voastre, sau la victoriile voastre parţiale. Iar aceste dezamăgiri ale voastre trebuie să vină din nou şi din nou, căci voi veţi genera din nou şi din nou bolnavi şi posedaţi şi mincinoşi şi egoişti şi oameni lipsiţi de Eu. Şi aşa veţi trece mereu de la beţia bucuriei la cea mai tristă dezamăgire.

Dar omului pământean, dacă găseşte raportul corect faţă de Christos, îi este dat să nu dispere în momentul în care el află disperarea fiinţelor superioare lui, fiinţe superioare care vor însă să meargă pe o altă cale decât

acele fiinţe divine cărora le aparţine omul, şi cărora ar trebui să le rămână el fidel pe parcursul ulterior al evoluţiei Pământului. Iar punctul central al acestor fiinţe divine este tocmai fiinţa lui Christos, care a vorbit cândva din discul solar vechilor iniţiaţi, care vorbeşte astăzi de pe Pământ în continuare cu noi, cu ajutorul Soarelui, astfel încât atunci când noi vorbim astăzi despre Christos, vorbim despre acela care ne poate fi alături ca îndrumător pe Pământ, care ne conduce afară din cumplita bătălie dată între ele şi împotriva zeilor de sus şi de jos, a forţelor ahrimanice şi luciferice.

CONFERINŢA A ZECEA
Experienţe între moarte şi o nouă naştere, consecinţe karmice şi crearea condiţiilor pentru reîntoarcerea la o nouă viaţă pământească

Londra, 19 noiembrie 1922 (GA 218)

Astăzi aş vrea să închei oarecum consideraţiile pe care le-am făcut aici în ultima vreme. Pentru început vreau să vă atrag atenţia asupra faptului că dumneavoastră ştiţi deja care este destinul omului imediat după moarte. Mai întâi, omul şi-a depus corpul fizic şi el se află într-o situaţie în care nu se poate găsi niciodată în timpul vieţii sale pământeşti, cu conştienţa obişnuită. El îşi mai are Eul, trupul astral şi trupul eteric în sine şi cu sine. Acest trup eteric rămâne unit de-a lungul întregii vieţi dintre naştere şi moarte cu trupul fizic, iar în timpul somnului omul se ridică numai cu Eul şi cu trupul său astral în afara trupurilor sale eteric şi fizic. Şi când omul îşi mai are încă trupul eteric scurtă vreme după moarte – acest răstimp durează doar câteva zile – el este în stare, datorită acestui

fapt, să privească înapoi la întreaga sa viaţă pământească. Cursul vieţii sale pământeşti este propriu-zis conţinut în acest trup eteric. Şi eu am expus şi în conferinţele publice că atunci când omul îşi poate elibera prin iniţiere trupul eteric, el poate urmări parcursul vieţii sale pământene.

Dar după moarte, trupul eteric nu poate fi menţinut vreme îndelungată, căci el este legat de fapt de întregul Cosmos; el vrea să se extindă tot mai mult în Cosmos. Dacă în timpul vieţii noastre ne-am pierde pentru o clipă trupul fizic, trupul eteric ar primi imediat tendinţa, ca printr-o forţă elastică, de a se dizolva în întregul Cosmos. Şi numai datorită trupui fizic, înlăuntrul căruia rămâne mereu acest trup eteric, este ţinut el la un loc el de-a lungul vieţii. Dacă nu mai avem forţa de a lega laolaltă a trupului fizic, trupul eteric începe să se extindă, şi după câteva zile, datorită marii sale extinderi, nu va mai exista pentru noi. Dumneavoastră ştiţi că o mică picătură de apă pe care o încălzim, se dilată în toate direcţiile, se volatilizează până când nu mai este acolo, o mai putem vedea. Tot aşa se extinde şi trupul eteric după moarte, după câteva zile nemaifiind prezent.

Înţelepciunea iniţiatică arată că acest lucru durează numai câteva zile. Prin înţelepciunea iniţiatică se ajunge la a folosi oarecum artificial trupul eteric în viaţa pământească. El rămâne atunci înlăuntrul trupului fizic, dar îl foloseşti nemaiţinând cont de trupul fizic şi atunci ai de asemenea retrospectiva vieţii tale pământeşti. Dar în timp ce ai o privire retrospectivă asupra vieţii pământeşti, totodată o reflectare a intregului Univers străluceşte în acest trup eteric. Întregul cer înstelat se află în acelaşi timp în interiorul trupului eteric. Nu puteţi vedea trupul eteric separat de trupul fizic, fără ca trupul eteric să nu vă arate peste tot lumea stelară, planetele şi stelele fixe. Şi aceste planete şi stele fixe preiau în final

trupul eteric. Şi de aceea ştiinţa iniţiatică, înţelepciunea iniţiatică poate menţine aceste imagini, pe care le obţine în trupul eteric în acest mod, cel mult trei până la patru zile, pentru că după aceea ele dispar, şi trebuie să ne întoarcem mai înainte în trupul fizic, dacă vrem să menţinem o legătură cu el, pentru ca trupul eteric să mai fie ţinut laolaltă. Aşadar, acest trup eteric dispare de asemenea la câteva zile după moarte. Dar datorită acestui fapt, ne încorporăm tot mai mult în lumea stelară.

Pentru început, după ce ne-am depus trupul eteric, ne simţim străini înlăuntrul lumii stelare. Ceea ce ne este, ca să spunem aşa, cunoscut în cadrul lumii stelare, sunt numai forţele lunare. La inceput, Luna ne apare astfel încât o vedem ca pe o copie a înfăţişării sale fizice. Dar imediat învăţăm să cunoaştem mai exact ce fel de puteri spirituale sunt unite cu Luna. Şi învăţăm realmente să cunoaştem faptul că de Lună este legată forţa lui Iahve din Univers, după cum v-am spus ultima oară. Pentru cel care a trecut prin poarta morţii, Luna se transformă într-o colonie de entităţi spirituale, al căror conducător este Iahve. Şi acum învăţăm să cunoaştem după moarte lucrurile despre care ştiinţa iniţiatică poate să vorbească prin faptul că aducem în viaţa pământeană imagini despre astfel de lucruri. Învăţăm să cunoaştem ce înseamnă când un om moare pe Pământ. Învăţăm să cunoaştem importanţa morţii tocmai datorită forţelor lunare, forţelor lui Iahve.

Atunci când contemplăm moartea pe Pământ, ni se arată cum trupul fizic al unui om devine lipsit de viaţă, cum tot ceea ce pătrunsese trupul fizic ca spiritual-sufletesc şi eteric a dispărut din acesta. Trupul fizic este preluat de către forţele Pământului, de elementele Pământului, fie de către forţele pământului şi ale apei, dacă trupul este înmormântat, fie de către forţele focului şi ale aerului, dacă

el este incinerat. Aşadar, trupul omenesc este preluat de forţele Pământului. El a fost depus de către fiinţa omenească. Ce înseamnă, de fapt, că trupul fizic a fost depus de către fiinţa omenească şi a intrat într-o stare de distrugere? Aceasta înseamnă că: atunci când omul se naşte şi are în el forţele de creştere ale copilului, şi chiar şi atunci când încă înainte de naştere se află în stare embrionară, dar când trupeşte deja aparţine pământului în corpul mamei, atunci acestea sunt aceleaşi forţe care ne întâmpină ca forţe distructive la moarte, aceleaşi forţe care părăsesc corpul fizic la moarte, care deci apar la moarte, deoarece corpul fizic se descompune, aceleaşi forţe participă la construirea acestui corp fizic. Omul trece într-o lume spirituală datorită trăirilor sale eterice şi trăirilor sale astrale, iar aici pe Pământ se desprinde ceva din trupul fizic, ceva care apare drept spiritual, şi care păşeşte oarecum în afara trupului fizic. Am putea spune că, pe de o parte, iese omul adevărat, pe de altă parte iese o altă fiinţă din om. Căci lucrurile stau într-adevăr aşa că trupul fizic al omului zace acolo odată cu moartea, că omul însuşi îl părăseşte, dar în acelaşi timp îl părăseşte şi o altă fiinţă. Iar această altă fiinţă este constituită tocmai din forţele lunare ce vieţuiesc pe Pământ. Căci, dacă-mi este îngăduit să mă exprim aşa, forţele lunare sunt într-adevăr concentrate în Luna cosmică, dar ele îşi extind activitatea până departe. Şi aceasta se arată pe Pământ în forţele de moarte. Aceste forţe de moarte sunt totodată forţe de naştere. Ele conduc omul în viaţă, şi apar din nou atunci când omul iese din viaţă. Dobândim în felul acesta o imagine intuitivă despre legătura dintre naştere şi moarte. Şi dacă vom considera toţi oamenii care au murit succesiv, lucrurile stau astfel că din fiecare om iese afară, ca să spunem aşa, această apariţie a morţii, şi se reuneşte cu o atmosferă spirituală ce

învăluie Pământul ca şi atmosfera de aer, şi care conţine ceea ce moartea cedează şi primeşte în schimb imediat naşterea. Din forţele care întru câtva urcă din cadavrele oamenilor, se nasc din nou alţi oameni. Da, forţele noastre de creştere sunt intim legate spiritual de forţele morţii, de forţele care apărând prin moarte înconjoară Pământul.

Acum reţineţi următoarele: aceste forţe ale morţii, care sunt şi forţe ale naşterii, sunt forţe lunare. În aceste forţe lunare este amestecat tot ceea ce a acumulat omul ca forţe morale de valoare, de la naştere până la moarte. Dacă am fost buni într-o oarecare privinţă, în această sferă a forţelor lunare de moarte se află oarecum o fiinţă care conţine în sine o forţă rămasă din bunătatea noastră. Dar această fiinţă are în sine şi tot ce a rămas din răutatea noastră. Şi în timp ce noi trăim pe Pământ, alcătuim această fiinţă. Conştienţa noastră obişnuită nu ştie nimic despre aceasta, dar noi purtăm această fiinţă în noi. O purtăm în noi în aşa fel, încât o părăsim în fiecare noapte când dormim; atunci când ieşim din trupurile noastre fizice, această fiinţă rămâne înlăuntrul trupului fizic. Eu v-am spus că sentimentele morale şi sentimentele religioase sunt lăsate în urmă în trupurile fizic şi eteric. Şi acolo este lăsată şi această fiinţă reală pe care o constituim în timpul vieţii noastre pământeşti, ca purtătoare a karmei noastre. Dar această fiinţă rămâne în legătură cu noi atâta timp cât ne aflăm în sfera forţelor lunare. Şi întrucât această fiinţă ne menţine înlăuntrul forţelor lunare, aşadar în apropierea Pământului, noi rămânem uniţi, în prima perioadă de după moarte, atât cu aceste forţe lunare, cât şi cu karma noastră. Astfel încât trebuie să trăim într-adevăr retrospectiv toate acţiunile pe care le-am înfăptuit între naştere şi moarte pe Pământ, şi anume trebuie să le vieţuim într-un mod spiritual, cu o viteză de trei ori mai mare – cum am spus în

conferinţa publică [Nota 37] – decât le-am înfăptuit pe Pământ. Însă trebuie să le retrăim, să le trăim retrospectiv, şi petrecem astfel un timp după moarte – e drept că nu prin intermediul trupului fizic pe care l-am depus, dar în care rămânem uniţi cu forţele lunare de moarte un timp în care, ca fiinţe spiritual-sufleteşti, trebuie să îndeplinim acţiuni ce se află într-o strânsă legătură cu acţiunile noastre pământeşti. Aşadar, noi re-parcurgem încă o dată viaţa noastră în succesiune inversă, şi abia în felul acesta devenim într-adevăr conştienţi de karma noastră.

Dumneavoastră trebuie să trataţi în mod spiritual ceea ce este de natură spirituală. Dacă aţi iubit un om pe Pământ, vă veţi forma probabil sentimentul: Ah, acum omul acesta trebuie să vieţuiască după moarte tot ceea ce a făcut el rău şi nedesăvârşit! Şi pornind de la punctul dumneavoastră de vedere fizic-pământesc, ajungeţi la o anumită compătimire faţă de ceea ce trebuie să parcurgă acel om. Dar dacă l-aţi întreba pe acela care a trecut prin poarta morţii, dacă şi el apreciază lucrurile în acelaşi mod, el vă va răspunde că nu. – El v-ar spune: Eu nu vreau să parcurg această viaţă de după moarte altfel decât în sensul de a vieţui din nou totul, cu judecata pe care o am eu acum, ca fiinţă spiritual-sufletească, pentru ca lucrurile să se imprime în adevărata mea esenţă sufletească. Căci dacă am săvârşit vreo acţiune pe Pământ care mă face să apar ca om nedesăvârşit, şi nu aş vieţui-o din nou în mine în acest fel, eu nu aş simţi impulsul să o compensez. Eu nu aş vrea să mă eliberez de această nedesăvârşire. Şi tocmai prin faptul că vieţuiesc din nou acţiunea în mod spiritual-sufletesc, eu dobândesc impulsul de a o compensa printr-o acţiune desăvârşită. Cel mort nu ar dori cu nici un preţ să se lipsească de această re-parcurgere a faptelor sale, căci ea îi dă puterea să-şi atingă pe deplin omenia. Trebuie să vă fie

clar că aşa cum aici pe Pământ lucrurile se văd altfel din vale decât din vârful muntelui, tot aşa arată viaţa altfel de aici, din lumea fizică, decât de dincolo. Şi de aceea se poate spune adesea: În general nu apreciem prea corect corelaţiile între viaţa pământeană şi viaţa suprasensibilă, viaţa de după moarte.

Să luăm un alt caz. Să presupunem că dumneavoastră sunteţi un foarte bun antroposof, plin de entuziasm pentru antroposofie, şi că aveţi un membru al familiei, pe cineva de care sunteţi strâns legat, şi care urăşte antroposofia ca pe cel mai mare duşman al său. Veţi putea probabil spune că dumneavoastră regretaţi imens faptul că îi produceţi celui în cauză o durere atât de mare, prin aceea că dumneavoastră sunteţi adept al antroposofiei, iar el urăşte antroposofia. Din punctul de vedere al vieţii pământene, lucrurile sunt probabil judecate corect. Dar foarte adesea rezultă, privind din cealaltă direcţie, că respectivul avea în karma sa pur şi simplu faptul de a nu se putea apropia de antroposofie datorită reticenţelor pe care le-a adus cu sine din viaţa anterioară, şi care i-au modelat capul de maniera de a face din el un om care să urască antroposofia. Capul său nu poate tolera antroposofia. El devine imediat neliniştit, şi începe să se agite numai când aude ceva despre antroposofie. Dar asta nu înseamnă că inima sa respinge antroposofia. Căci atunci când respectivul moare, se poate întâmpla ca după moarte el să aibă o cerinţă foarte intensă de antroposofie, astfel încât adesea procedaţi corect dacă, după moartea sa, vă îndreptaţi tocmai înspre cineva care a urât antroposofia aici în viaţă, pentru a-i aduce gânduri provenite din antroposofie.

Putem spune, oricât de paradoxal ar suna, că unii membri de familie care au tunat şi au fulgerat că un alt membru al familiei devenise antroposof, au devenit după

moartea lor cei mai entuziaşti aderenţi. Aşadar, trebuie să consideraţi cu toată seriozitatea, şi în această privinţă, ceea ce v-am spus la sosirea mea precedentă în acest loc, anume că de dincolo viaţă se judecă cu totul altfel decât de aici [Nota 38].

Putem vedea astfel că omul devine cu totul altfel. Gândiţi-vă că aici, în viaţa pământeană fizică, aveţi creierul în cutia craniană, ceva mai în jos, înăuntrul trupului, plămânii şi celelalte organe, şi în afară sunt simţurile. Prin toate acestea dumneavoastră percepeţi lumea; dumneavoastră percepeţi lumea exterioară prin tot ceea ce se află închis înlăuntrul pielii dumneavoastră. Dar apoi, ieşiţi din trup. Pentru început, stelele strălucesc numai înlăuntrul trupului dumneavoastră eteric; după ce-l veţi fi depus pe acesta, dumneavoastră înşivă vă identificaţi cu stelele. Mai înainte, aveaţi un creier înlăuntrul capului. Acum aveţi înlăuntrul dumneavoastră entităţile spirituale, ale lui Venus, ale lui Mercur, ale Soarelui ş.a.m.d. Atunci puteţi spune: Aşa cum pe Pământ am în mine plămânii, inima, rinichii ş.a.m.d., aşa am acum înlăuntrul meu Luna, Soarele, Mercur ş.a.m.d. – Sunteţi identici cu Universul înlăuntrul dumneavoastră. Şi credeţi cumva că Universul vă menţine aceeaşi raţiune ca şi creierul dumneavoastră? – De acolo, lumea se vede altfel; şi dacă privim de pe Soare la Pământ, vedem dintr-o altă perspectivă, cea spirituală, decât dacă privim de pe Pământ la Soare. Şi aşa parcurgem realmente retrospectiv această viaţă pământeană, rămânând în legătură cu Luna, Mercur şi Venus. În această perioadă, legătura cu planetele exterioare Jupiter, Marte şi Saturn este slab dezvoltată, iar legătura cu stelele fixe este şi mai slab dezvoltată.

Şi după ce am parcurs retrospectiv acţiunile noastre până la naştere, apreciem aceste acţiuni din punctul de

vedere stelar. Acum, nu dobândim în privinţa noastră judecata pe care ne-o formăm privind înapoi, ci judecata privirii înainte; dobândim judecata: Trebuie să faci asta, pentru a compensa această acţiune, şi cealaltă, pentru a compensa cealaltă acţiune – facem această experienţă în următorii douăzeci-treizeci de ani ai vieţii noastre de după moarte, în funcţie de vârsta pe care o avem când murim, anume circa o treime din viaţa pământească. Copiii îşi petrec un răstimp foarte scurt aici. Abia dacă se pune problema acestei perioade pentru copiii foarte mici, după cum vă puteţi imagina conform expunerilor mele. Şi vieţuim încă o dată retrospectiv vieţile noastre, într-adevăr, în acest mod, în măsura în care mai avem o legătură sufletesc-spirituală cu pământescul. Şi când ajungem la momentul naşterii rezultă că din toate, ne rămâne amintirea. Este ca şi cum ar trebui să depunem din nou un trup. Se spune că ne depunem trupul astral. Dar în realitate, activitatea vie în care eram mai înainte se transformă într-o imagine de gânduri, numai că acum gândeşte o altă conştienţă, o conştienţă stelară, pe când înainte a gândit o conştienţă terestră.

Şi acum, păşiţi în continuare pe calea dumneavoastră, în lumea spirituală, trebuind să trăiţi cu acele fiinţe a căror imagine fizică sunt Soarele, Luna şi stelele. Acum trebuie să trăiţi împreună cu spiritele stelelor. Şi dumneavoastră purtaţi cu dumneavoastră amintirea acelei fiinţe purtătoare de karmă pe care a trebuit să o depuneţi anterior împreună cu trupul dumneavoastră astral. Faptul de a fi trebuit să o depuneţi nu înseamnă însă nimic altceva decât că toate cele în care v-aţi aflat implicat anterior în mod activ, au devenit acum o amintire, pe care o avem ca oameni cosmici. Noi păşim într-o lume pur spirituală,

împovăraţi cu amintirea pe care ne-a lăsat-o viaţa noastră pământească.

Atât timp cât omul parcurge această vieţuire retrospectivă a vieţii sale de pe Pământ, el se află de fapt în sfera planetară. S-ar putea spune că atât timp cât omul trece de la forţele spirituale ale Lunii la forţele spirituale ale lui Venus, Mercur, Soare, Marte, Jupiter, până la forţele lui Saturn, adică atât timp cât se află între sfera lunară şi sfera lui Saturn sau, cu alte cuvinte, atât timp cât se simte în Cosmosul planetar, în răstimpul acela el se află înlăuntrul acestei parcurgeri retrospective a vieţii sale scurse pe Pământ.

V-am spus deja în ultimele zile că forţele lunare se opun forţelor lui Saturn. Luna conţine acele forte care coboară sufletele pe Pământ, şi vrea să-l menţină pe om pe Pământ. Saturn, dimpotrivă, ar dori să-l conducă în afară, în Universul stelar, dar în aşa fel încât atunci când omul păşeşte între moarte şi o nouă naştere în acest Univers stelar, el să nu vadă strălucirea fizică a stelelor, ci să vieţuiască împreună cu fiinţele spirituale care aparţin stelelor respective.

Şi dacă am trecut, după moarte, prin sfera lui Saturn, devenim maturi pentru vieţuirea unei lumi pur spirituale. Eu am caracterizat această trecere în cartea mea ***Teosofia*** drept trecerea de la lumea sufletească în ţara spiritului. După cum am expus acolo, omul nu poate realiza această trecere prin propriile sale puteri, deoarece este înlănţuit de amintirea referitoare la viaţa sa scursă. El are nevoie de un ajutor in lumea spirituală.

Or, eu am atras atenţia şi în privinţa acestui ajutor. În timpurile de dinaintea Misteriului de pe Golgotha, iniţiaţii puteau spune discipolilor lor: Dacă v-aţi trimis în mod corect forţele de jertfă în lumea spirituală, veţi putea afla

înalta fiinţă solară care vă va însoţi începând din momentul în care părăsiţi sfera solară, care vă va însoţi ca entitate spirituală pe cealaltă parte a Soarelui, unde Soarele străluceşte oarecum spiritual în spaţiul cosmic, aşa cum străluceşte fizic asupra Pământului. Această înaltă fiinţă solară vă va însoţi până în sfera lui Saturn, şi apoi şi mai departe, până în sfera stelară. Soarele spiritual vă va lumina într-un anume fel, astfel încât să puteţi găsi calea din lumea sufletelor în ţara spiritului.

Prin Misteriul de pe Golgotha, această fiinţă solară a coborât pe Pământ, luând trup în Iisus din Nazareth, şi de aceea omul care îşi îndreaptă aici pe Pământ simţămintele şi sentimentele înspre Christos şi Misteriul de pe Golgotha primeşte deja de aici puterea de a trece dincolo de sfera solară şi cea a lui Saturn, înspre ţara spiritului, ceea ce înseamnă puterea de a intra în lumea stelară. Acolo el se dăruieşte stării pe care o parcurge în continuare, între moarte şi o nouă naştere. Pentru a vă descrie această stare pe care o parcurge omul acum, în timpul de după Misteriul de pe Golgotha, datorită faptului că a preluat puterea lui Christos, trebuie să vă spun următoarele. Pentru început, trebuie să vă atrag atenţia asupra ce înseamnă de fapt când te afli acolo, în lumea stelară! –, în ţara spiritului, ce înseamnă: „Poţi avea amintirea vieţii pământeşti". Iar acest lucru vă poate deveni inteligibil in felul următor.

Dacă se trece dincolo de sfera lui Saturn, se ajunge în acea sferă pe care vechile concepţii despre lume au numit-o Cercul Zodiacal. El nu constituie decât reprezentantul cerului stelelor fixe, adică al ţării spiritului în general. Dar tocmai cuprinzând laolaltă stelele individuale ce constituie Zodiacul se obţine calea pe care o parcurge omul. Omul parcurge această cale pentru a-şi putea alcătui germenele

spiritual al următorului său trup fizic, din întregul Cosmos şi împreună cu entităţile spirituale ale ierarhiilor.

Şi dacă veţi spune: Aici, pe Pământ, noi avem o activitate interesantă, noi putem promova cultura, noi putem lucra pentru omenire şi aşa mai departe, trebuie să fie extrem de monoton ceea ce înfăptuim acolo sus, dacă acolo noi nu facem altceva decât să ne producem singuri trupul, propriul nostru corp – atunci greşiţi întru totul. Căci tot ceea ce puteţi realiza dumneavoastră pe Pământ nu are măreţia şi varietatea a ceea ce îndepliniţi atunci când alcătuiţi din lumea stelară trupul omenesc, „Templul lui Dumnezeu". Aceasta este o activitate cu mult mai variată şi mai sublimă. Şi dumneavoastră nu vă formaţi pur şi simplu, numai trupul dumneavoastră, ci, după cum veţi vedea imediat, dumneavoastră vă formaţi acest trup în aşa fel încât el să aparţină întregii omeniri, căci, în măsura în care karma dumneavoastră v-a adus în legătură cu un om sau altul, trebuie să vă formaţi noul trup astfel încât el să primească tendinţa de a se putea raporta corect la aceşti oameni, de a ajunge în mod corect împreună cu acei oameni, pentru a vă putea compensa karma faţă de ei. Aşadar, dumneavoastră lucraţi într-o măsură cu mult mai mare pentru întreaga omenire acolo sus, decât o puteţi face aici pe Pământ. Şi cum lucraţi? – Eu vreau să vă descriu în amănunt acest lucru; numai că vă rog să fiţi atenţi la faptul că trebuie să mă exprim în imagini atunci când vorbesc despre aceste lumi sublime, după cum v-am spus şi ultima oară, căci conceptele omeneşti sunt astfel formate încât nu mă pot exprima fără imagini.

Dumneavoastră trebuie, deci, să alcătuiţi germenele spiritual al întregului dumneavoastră trup fizic. El va fi format din toate părţile constitutive ale Universului. În măsura în care vieţuiţi, de exemplu, acele entităţi spirituale

al căror reflex fizic îl constituie Constelaţia Berbecului, lucraţi împreună cu ierarhia spirituală care îşi are sediul în Constelaţia Berbecului la capul dumneavoastră, la viitorul dumneavoastră cap, care este realmente un Cosmos, un întreg Cosmos, care se restrânge doar în trupul dumneavoastră fizic; dar în cap, dumneavoastră purtaţi întregul Cosmos, aşa cum se vede el de pe Constelaţia Berbecului. Însă atunci când lucraţi pe Constelaţia Berbecului, împreună cu ierarhia de pe Berbec, planetele vă apar în mod spiritual dintr-o altă perspectivă decât cea a aparenţei, aşa cum ne apar ele de aici, de pe Pământ. Să presupunem acum că dumneavoastră continuaţi să lucraţi, şi lucraţi pornind din Constelaţia Berbecului până în Constelaţia Taurului. În răstimpul în care lucraţi în Constelaţia Taurului şi colaboraţi cu ierarhiile, dumneavoastră elaboraţi legătura dintre laringe şi plămâni. Şi atunci când Marte luminează din sfera planetară înspre sfera Taurului, în mişcarea lui Marte se exprimă tot ceea ce aţi făcut dumneavoastră corect sau greşit pe Pământ datorită instrumentului dumneavoastră de vorbire. Orice neadevăr pe care l-a rostit omul este radiat spiritual de către Marte în sfera Taurului, atunci când omul lucrează înlăuntrul acestei sfere. Vă puteţi deci imagina ce este această amintire, pe care acolo o avem în propriile noastre fapte. După moarte, aflăm că această amintire este înscrisă în Univers, ba chiar că ne vorbeşte ca Logos din Univers, de cealaltă parte. Astfel încât noi trebuie să lucrăm la viitorul nostru corp în privinţa acestei părţi a instrumentelor lingvistice în aşa fel, încât lucrul ne este perturbat sau facilitat, în funcţie de faptul că am spus adevărul sau am minţit.

Şi la fel stau lucrurile când trecem, de exemplu, prin Constelaţia Leului. Acolo radiază spre noi dinspre Soare

toate imperfecţiunile noastre pe care le-am înfăptuit datorită inimii noastre, mai superficială sau mai profundă, simpatiile şi antipatiile noastre, care aici pe Pământ sunt legate de temperamentul nostru şi de circulaţia noastră sanguină; astfel că noi lucrăm la viitorul nostru trup în aşa fel încât intreaga noastră viaţă precedentă ne răsună ca limbaj al planetelor in spaţiul cosmic.

Da, aşa stau lucrurile – oricât de ciudate ar părea din punct de vedere pământesc –, dar atunci când privim acolo, afară, mişcările planetare, când vedem cum îşi execută, de exemplu, Marte mişcarea sa inspre Taur, vedem cum această mişcare constituie o scriere care în acelaşi timp răsună. Iar aceasta este scrierea stelară, care este înscrisă in spaţiul cosmic prin propriile noastre fapte. Nu e nici o mirare deci că atunci când ne intoarcem pe Pământ ne pregătim ceea ce ne va aparţine corespunzător karmei noastre. Căci noi nu ne putem pregăti viitorul nostru trup fizic decât ascultând continuu acest limbaj al stelelor.

Şi aşa muncim neincetat: parcurgând ţinutul spiritual, acest ţinut spiritual pe care îl străbatem pe o durată cu atât mai lungă cu cât este mai mare raportul dintre conştienţa noastră din viaţa pământească de-a lungul întregii noastre vieţi pământeşti – eu am spus acest lucru şi in conferinţa publică [Nota 39] – şi cealaltă conştienţă, pe care am avut-o pe când eram copii, când încă aveam o stare atenuată de conştienţă. Acum ne aflăm într-o stare de conştienţă care depăşeşte conştienţa noastră pământească. Ca adulţi avem pe Pământ o conştienţă care depăşeşte conştienţa de vis a copilului. Sunt trei trepte de conştienţă. Dacă omul a atins vârsta de treizeci de ani, şi a trăit în conştienţa de vis până la vârsta de cinci ani, atunci el a trăit o perioadă de şase on mai lungă în conştienţa superioară. Iar acum, el trăieşte din nou de şase on mai mult decât durata întregii sale vieţi

pământeşti, în această conştienţă şi mai înaltă pe care o are afară, în lumea stelară; astfel încât putem înţelege că atunci când moare un copil el trăieşte extraordinar de puţin între moarte şi o nouă naştere, pe când pe măsură ce omul îmbătrâneşte el trebuie să-şi petreacă tot mai mult timp acolo; căci cu cat mai mult a fost întunecată aici pe Pământ conştienţa sa supra-terestră, pe care a avut-o după moartea sa anterioară, el trebuie să lucreze un răstimp cu atât mai mare pentru a o limpezi din nou, căci noi trebuie să ajungem la o luciditate absolută.

Şi and am ajuns întru totul la luciditate, atunci vine acel timp dintre moarte şi o nouă naştere, pe care eu am denumit-o într-un „Misteriu" [Nota 40] timpul miezului de noapte al existenţei spirituale omeneşti, ora miezului de noapte dintre moarte şi o nouă naştere. În această perioadă, care se află aproximativ la mijloc între moarte şi o nouă naştere, avem cea mai limpede conştienţă care ne îngăduie să trăim în lumea spirituală, printre fiinţele ierarhiilor spirituale. Dar în acelaşi timp vieţuim foarte puternic realitatea: Acolo jos, în sfera planetară, se află toate cele pe care le-ai îndeplinit tu ca om; tu nu ai voie să le abandonezi – aşa ne spunem noi înşine –, aici nu le poţi modifica, tu le poţi modifica numai coborând din nou pe Pământ.

Şi atunci începe jindul, imboldul de a coborî din nou pe Pământ, oarecum de a opta între Saturn şi Lună. Urmăm din nou traseul forţelor lunare, pentru a relua calea spre Pământ. Pentru omul care a atins vârsta matură in viaţa sa precedentă, acest lucru se întâmplă chiar şi după câteva secole.

Şi pe măsură ce ne apropiem din nou de sfera planetară, şi ajungem in sfera lui Mercur, a lui Venus şi a Lunii, cu atât mai mult se stinge în noi conştienţa pe care

am avut-o în comun cu fiinţele spirituale ale ierarhiilor superioare. Ceea ce înseamnă că noi dobândim o conştienţă care mai conţine acum doar manifestările acestor entităţi spirituale. Mai înainte ne simţeam înlăuntrul acestor fiinţe spirituale. Când ne-am pregătit capul omenesc pentru viaţa următoare, simţeam că lucrăm împreună cu entităţile spirituale. Acum, entităţile spirituale ne apar în imagini. În schimb, în noi apar influenţele forţelor Lunii. Ne simţim din nou, ca să spun aşa, ca fiind o fiinţă care trebuie să trăiască în sine. Încă nu ne aflăm într-un trup fizic, dar avem un presentiment al unei vieţuiri-în-sine, al unei re-înstrăinări-de-Cosmos. Nu mai avem viziunea entităţilor spirituale aşa cum sunt ele, ci avem imaginea lor.

Şi in timp ce trecem printre aceste imagini, dispare tot mai mult din conştienţa noastră ceea ce am clădit drept germene spiritual al organismului nostru fizic, şi noi trebuie să percepem faptul că acest germene spiritual al organismului nostru fizic scapă conştienţei noastre, că el a coborât acum la o pereche de părinţi şi se manifestă ca forţă de reproducere pe Pământul fizic. Şi este intr-adevăr aşa: cele pe care le-am pregătit noi drept trup fizic se restrâng şi „cad" în curentul reproductiv al unei perechi de părinţi. Iar noi rămânem oarecum în urmă ca fiinţă sufletesc-spirituală, care îşi simte apartenenţa faţă de ceea ce i-a scăpat acolo, jos, pe Pământ, dar nu se poate uni nemijlocit cu el. Se va putea uni abia atunci când, în această stare, atrage la sine, în trupul său eteric, forţele eterice ce se află in intreg Cosmosul. Şi după ce ne-a „scăpat" germenele spiritual al trupului nostru, care acum ne pregăteşte acolo jos trupul fizic în corpul mamei noastre, noi strângem forţele pentru a ne constitui trupul eteric. Şi apoi ne unim cu acest trup eteric, după ce germenele

nostru omenesc a petrecut deja un răstimp în trupul mamei.

Acesta este procesul reîntoarcerii în existenţa pământeană. Şi pe când mai înainte aveam numai imaginile entităţilor spirituale, ne încorporăm tot ceea ce ne putem încorpora numai datorită forţelor lunare, ceea ce a fost amintire în fiinţa karmei noastre. Pe aceasta ne-o încorporăm acum drept forţă reală. O preluăm în trupul nostru eteric, o încorporăm în el. De aceea apărem pe Pământ astfel încât ne determinăm desfăşurarea destinului nostru, a karmei noastre. Căci în timpul în care trecem prin forţele lunare, dezvoltăm dorul de a ne împlini karma pe Pământ.

Acesta este circuitul pe care îl parcurge omul de la moarte până la o nouă naştere, vieţuind o înălţare până la o conştienţă autonomă în sfera spirituală, şi apoi o re-atenuare a acestei conştienţe, având această sferă spirituală doar în imagine. Şi pe când o mai are numai ca imagine, el preia voinţa de a se întoarce pe Pământ în karma sa, pentru a lucra mai departe în trupul fizic până ce, după o serie de vieţi pământeşti, ajunge să poată păşi la o altă metamorfoză a existenţei sale.

Pentru vremurile actuale ale Pământului, lucrurile stau aşa că omul ce coboară din sfera stelară îşi păstrează amintirea vieţii pământeşti anterioare şi lucrează pe baza acestei amintiri. Îşi pregăteşte el însuşi în sfera stelară trupul fizic, şi coborând pe Pământ se uneşte cu acest trup fizic. Dar noi ne aflăm într-o perioadă foarte importantă a existenţei pământene. Şi înţelegem importanţa acestei perioade a existenţei pământene numai dacă ştim că noi elaborăm acest trup fizic al nostru pregătindu-l în sfera stelară, îmbrăcându-l apoi când coborâm pe Pământ. Dar în

acest răstimp se pregăteşte ceva esenţial pentru intreaga noastră epocă.

Eu am atras adesea atenţia asupra faptului că în ultima treime a secolului al XIX-lea au intervenit modificări, pornite din lumea spirituală, pentru întreaga desfăşurare a vieţii pământene omeneşti. Eu am atras atenţia cum poarta cunoaşterii lumilor spirituale s-a deschis oarecum, şi cum, atunci când îndeplinim cele necesare, putem realmente pătrunde prin cunoaştere în lumea spirituală, ceea ce nu a fost posibil mai multe secole de-a rândul, în răstimpul în care s-a constituit cunoaşterea materială. Modificarea a intervenit în lumea spirituală datorită faptului că în locul vechii entităţi conducătoare a păşit acea entitate care, datorită asemănării însuşirilor ei cu cele ale fiinţei pe care tradiţia o desemnează drept Michael [Nota 41], poate fi şi ea desemnată cu numele de Michael. Şi se poate spune că entitatea lui Michael a preluat conducerea spirituală a omenirii. – Echivalentul de pe Pământ al acestui fapt este că Michael intervine în viaţa sufletesc¬spirituală a omenirii, şi că tot mai mulţi oameni sunt pătrunşi de faptul că omul nu se află numai în interdependenţă cu regnurile Pământului prin trupul său fizic, ci că el se află într-o continuă corelaţie cu lumea spirituală prin sufletesc-spiritualul său.

Aşadar, creşterea în cunoaşterea spiritului este unul dintre aspectele legate de domnia lui Michael. Celălalt aspect este însă cel ce rezultă pentru sufletul omenesc dintr-o pătrundere cu adevărat sinceră a sa cu ştiinţa spirituală, şi acesta este că realmente în timp ce lumina acestei cunoaşteri spirituale se va răspândi, această lumină nu va rămâne o simplă teorie, ci va curge în simţirea omenească şi va fie acolo ca iubire omenească care se răspândeşte.

Cele pe care le-a acumulat omenirea în decursul ultimelor secole se raportează la om în sensul că este o cunoaştere pentru cap, o cunoaştere cerebrală, dar care nu radiază în întreg organismul. Şi într-un anumit sens, ea este ca o tumoare sufletească, ceva care se densifică tot mai mult, deoarece nu primeşte forţele potrivite din restul organismului. Căci dacă noi devenim tot mai deştepţi, tot mai cerebrali, şi nu pătrundem această deşteptăciune a noastră cu sentimentele necesare, provenite din restul organismului, atunci devenim fiinţe care au un fel de tumoare canceroasă sufletesc-spirituală. Şi nici capul nu poate prospera, prospera spiritual, decât dacă restul omului este iubitor şi aduce în lume prin voinţă cele iubite.

Omul va înţelege ce anume voieşte pentru el domnia lui Michael numai atunci când vine în întâmpinarea acestei domnii a lui Michael prin propriile sale însuşiri. El va putea veni în întâmpinarea ei numai atunci când va fi iluminat spiritual şi plin de o iubire pentru oameni care provine tocmai din această iluminare spirituală. Atunci va înţelege tot mai mult ce înseamnă această domnie michaelică.

Poporul Vechiului Testament a vorbit şi despre domnia lui Michael; el credea că, pe atunci, Michael era slujitorul lui Iahve. Asta înseamnă că Michael acţiona pe atunci în forţele care sunt forţele lui Iahve. El era slujitorul lui Iahve. El a luptat împotriva a tot ceea ce constituie putere ahrimanică, despre care am vorbit zilele trecute. În vremea noastră, Michael este destinat să devină tot mai mult entitate slujitoare a lui Christos; astfel încât afirmaţia că domnia lui Michael intervine reglând in destinele omeneşti semnifică totodată că trebuie să se împlinească cuvintele: Domnia lui Christos trebuie să se răspândească pe Pământ. – Michael poartă oarecum în faţă lumina cunoaşterii spirituale, iar in urmă, Christos poartă cerinţa iubirii general-umane. Dar în

felul acesta nu se modifică numai ceva pentru Pământ, ci se modified şi ceva pentru viaţa pe care o parcurge omul între moarte şi o nouă naştere.

Din vremurile vechi ale evoluţiei Pământului, omul îşi pregăteşte în modul pe care vi l-am caracterizat, trupul fizic ca germene spiritual, preluându-l atunci când păşeşte în existenţa pământească. Dar de când a început epoca lui Christos-Michael, omul este tot mai mult transpus în situaţia – în prezent sunt puţini oameni în această situaţie, dar în viitor vor fi tot mai mulţi – de a mai lua încă o hotărâre înainte de a coborî pe Pământ. Căci lumina cunoaşterii spirituale luminează în aşa fel încât ea luminează în acelaşi timp atât acest Pământ, cât şi regnul suprasensibil, astfel încât omul învaţă să ia o decizie datorită domniei lui Michael, atunci când şi-a preluat deja karma în trupul eteric, şi păşeşte spre calea spre trupul său fizic. Dacă pe Pământ se răspândesc tot mai multe cunoştinţe spirituale şi omul va vieţui tot mai mult în sine această iubire general-umană, pentru el va interveni o posibilitate, înainte de coborârea în viaţa pământească, posibilitate care va fi valabilă pentru omenirea viitorului. Omul îşi va putea spune: eu mi-am pregătit acest trup; dar trimiţându-mi acest trup pe Pământ şi luându-mi karma în trupul meu eteric, trup pe care l-am concentrat, văd că această karmă este în aşa fel încât prin ceea ce am făcut eu în vieţile mele pământeşti anterioare, am produs suferinţe grave unui om sau altuia.

Căci noi suntem mereu expuşi pericolului de a aduce daune altor oameni, prin ceea ce făptuim. Iar judecata asupra celor cu care am greşit altor oameni va lumina în mod deosebit în momentul în care ne mai aflăm în trupul eteric şi nu am intrat încă în trupul fizic. Însă acolo vor acţiona în viitor lumina lui Michael şi iubirea lui Christos.

Şi noi vom fi transpuşi în situaţia de a realiza o modificare în decizia noastră, şi să predăm trupul pe care ni l-am pregătit nouă, altcuiva, şi anume să preluăm trupul pe care şi l-a pregătit acela căruia noi i-am pricinuit daune importante. Aceasta este schimbarea covârşitoare care va avea loc în viitor, începând din vremea noastră, în privinţa vieţii spirituale a omului.

Vom fi în stare să intrăm într-un trup pe care l-a pregătit un alt om, căruia noi i-am adus daune în mod deosebit; iar celălalt se va afla în situaţia de a pătrunde în trupul nostru. Şi în felul acesta, ceea ce vom putea îndeplini pe Pământ se va putea compensa karmic într-un cu totul alt mod decât înainte. Ca oameni, vom ajunge oarecum în situaţia de a ne schimba trupurile fizice între noi.

Pământul nu-şi va putea atinge niciodată ţelul dacă nu ar interveni această stare, căci altfel omenirea nu ar putea deveni niciodată pe Pământ un întreg, un tot. Or, aceasta trebuie să se întâmple! În evoluţia Pământului trebuie să vină vremea pregătirii stării planetare viitoare a Pământului, în care va fi imposibil ca cineva să se bucure de ceva pe Pământ în detrimentul altcuiva. Aşa cum frunza sau petala individuală a unei plante se simte membră a întregii plante, şi resimte bucuria sau durerea întregii plante – vorbind figurativ –, tot aşa trebuie să vină un viitor pe Pământ în care nici un om nu va vrea să-şi aibă fericirea lui în detrimentul întregului, în care el însuşi se va simţi ca membru al întregii omeniri. Iar această stare îşi are echivalentul său spiritual în faptul că învăţăm să pregătim trupul fizic al celorlalţi.

Ca oameni, ieşim dintr-o epocă în care fiecare avea o anumită continuitate în privinţa trupului său fizic; ne îndreptăm înspre o vreme care va fi condusă prin domnia lui Michael, şi în care vom lucra la germenele spiritual-fizic

al trupurilor omeneşti în aşa fel, încât să putem lucra pentru un altul. Şi in decursul încarnărilor pe Pământ, va veni o epocă în care acestea se vor regla astfel încât prin această activitate reciprocă în spiritual se va pregăti o vreme ulterioară – dacă vrem să exprimăm esenţa acesteia, ea va apărea ca find un paradox deplin, dar totuşi aşa stau lucrurile – în care oamenii vor putea, de asemenea, pătrunde aici pe Pământ cu sufletele lor în acele trupuri cărora le-au adus daune în mod deosebit, luând sufletele acelora în trupurile lor.

Şi tocmai din acest exemplu vedeţi esenţa magiei ideale. Dacă lăsaţi să acţioneze asupra dumneavoastră aici, pe Pământ, iluminarea ce vine de la ştiinţa spirituală, favorizaţi domnia lui Michael. Favorizaţi acele puteri ce fac ca oamenii să poată trăi unul pentru altul într-o asemenea măsură, încât în primul rand să poată decide în privinţa trupului fizic pe care vor să-l preia, în funcţie de ceea ce este optim pentru întreaga omenire. În funcţie de aceasta se ia decizia în privinţa alegerii trupului fizic. Şi prin faptul că dumneavoastră pregătiţi aceasta pe Pământ prin înţelepciunea omenească şi iubirea pentru om, îndepliniţi ceva care are realitate în lumea spirituală. Iar aceasta este într-adevăr magia ideală. Este ceea ce a fost numit în vremurile vechi adevărata magie albă. Este starea în care trebuie să intre omenire.

Am vrut să vă mai atrag atenţia asupra acestui moment important în care a păşit acum omenirea pe calea sa evolutivă. Nu ne este îngăduit să ne înspăimântăm, să ne descurajăm, atunci când este vorba să dezvăluim realităţi ale lumii spirituale ce intervin în viaţa omenirii. Căci viitorul omenirii depinde de faptul ca omul să înveţe să trăiască cu lumea spirituală, aşa cum trăieşte aici pe Pământ cu lumea fizică. Şi numai prin faptul că noi, ca

omenire, ne vom familiariza din nou cu lumea spirituală aşa cum era omenirea primordială, înţelegând corect cuvintele lui Christos: „Împărăţia Mea nu este din lumea aceasta" [Nota 42], vom promova viitorul omenirii. Atunci veţi înţelege ssemnificaţia adevărată a cuvintelor lui Christos: „Împărăţia mea nu este din lumea aceasta". Dar El a coborât pe Pământ; El s-a unit cu omenirea. Nu ar fi trebuit să spună de fapt: „Împărăţia mea este din lumea aceasta"? – El nu a spus aceasta, din motivul că El voia să facă treptat din Pământ o Împărăţie care să nu fie subsumată pământescului, ci să evolueze treptat înspre o stare spirituală. Împărăţia Sa nu este aşa cum a fost până la Misteriul de pe Golgotha, şi nici aşa cum s-a menţinut într-un fel după aceea, continuându-se în virtutea inerţiei. Împărăţia Sa este astfel incât Spiritul să domnească aici pe Pământ. Şi acest lucru se va înfăptui, dacă domnia lui Mihael va fi înţeleasă în mod corect de către omenire. Iar aceasta va fi înţeleasă în mod corect numai dacă oamenii vor căuta iluminarea spirituală şi iubirea creştină faţă de oameni, aşa cum v-am arătat.

NOTE

1. Vezi Rudolf Steiner, ***Simptomatologie istorică***, 9 conferinţe, Dornach, 18 octombrie – 3 noiembrie 1918 (GA 185) şi ***Impulsuri ale trecutului şi viitorului în evoluţia socială***, 12 conferinţe, Dornach, 21 martie – 14 aprilie 1919 (GA 190).

2. Vezi Rudolf Steiner, ***Articole asupre organizarii tripartite***, GA 24.

3. Galileo Galilei (1564-1642), ilustru matematician, fizician şi astronom italian. El a trebuit să renege ca erezie doctrina heliocentrică a lui Kepler în faţa tribunalului Inchiziţiei în 1632 la Roma. Johannes Kepler (1473-1543), astronom german, descoperitorul legilor heliocentrice ale Universului.

4. Goethe, *Faust* I, prima scenă, „Noaptea".

5. Karl Marx (1818-1883),împreună cu Engels, întemeietorul socialismului ştiinţific; *Capitalul*.

6. *cea de-a doua conferinţă publică*: Rudolf Steiner, ***Viitorul social***, 6 conferinţe, Zürich, 24-30 octombrie 1919 (GA 332a). *„simboluri pentru bunurile autentice*": referire la bani: „Cu bani facem activităţi economice. Banii ne eliberează de soliditatea procesul productiv în sine. Abstractizăm banii într-un fel în procesul economic, la fel cum abstractizăm gândurile în procesul gândirii. Dar la fel de puţin cât poate face să apară ca prin vrajă idei şi senzaţii reale din gândurile abstracte, se poate face şi să apară ceva real din bani, dacă se trece cu vederea faptul că banii sunt doar un simbol pentru bunurile care se produc, că banii sunt oarecum doar un fel contabilitate, o contabilitate fluidă, că fiecare simbol de bani trebuie să reprezinte un bun." (GA 322a - Conferinţa a II-a)

7. Cardinalul Newmann (1801-1890): *Dezvoltarea doctrinei creştine*.

8. *Lux mundi*: culegere eseuri de diferiţi autori, dintre care C. Gore: The Holy Spirit and Inspiration!.

9. Rudolf Steiner, ***Apocalipsa lui Ioan***,13 conferinţe, dintre care o conferinţă publică, Nürnberg, 17-30 iunie 1908 (GA 104).

10. Primul Război Mondial (1914-1918).

11. Robert Wilbrandt, *Socialism*, Jena, 1919.

12. *Entităţile luciferice şi ahrimanice*: privitor la ierarhii (Angeloi, Arhangheli, Arhai, Exusiai, Dynamis, Kyriotetes, Tronuri, Heruvimi, Serafimi), vezi Rudolf Steiner, ***Ierarhiile spirituale oglindirea for în lumea fizică. Zodiac, Planete, Cosmos***, GA 110. Privitor la forţele active in evoluţia omenirii, vezi Rudolf Steiner, ***Ştiinţa ocultă*** (1910), GA 13; vezi şi Rudolf Steiner, *Luciferic şi ahrimanic în relaţia for cu omul*, în ***Filosofie şi antroposofie***, GA 35 etc.

13. Rudolf Steiner, ***Legături karmice. Consideraţii esoterice***, vol. I-VI (GA 235-240), ***Reîncarnare şi karma***, 5 conferinţe, Berlin şi Stuttgart, 23 ianuarie – 5 martie 1912 (GA 135) şi ***Manifestările karmei***, 11 conferinţe, Hamburg, 16 – 28 mai 1910 (GA 120).

14. Vezi Rudolf Steiner, conferinţa din 6 ianuarie 1921, în ***Responsabilitatea omului pentru evoluţia lumii***, GA 203.

15. Rudolf Steiner: ***Ştiinţa ocultă*** (GA 13); ***Din cronica akasha*** (GA 11).

16. *Nirvana* („stingerea"): este denumirea indiană pentru scopul suprem al năzuinţei şi strădaniei omului şi cel mai malt lăcaş care poate fi atins numai de aleşi, prin obţinerea cunoaşterii supreme şi prin desprinderea de orice dorinţă pământeană.

17. Rudolf Steiner: conferința din 23 ianuarie 1921, în ***Responsabilitatea omului pentru evoluția lumii***, GA 203..

18. *Războiul care a avut loc între China și Japonia*: războiul, izbucnit în 1894, s-a terminat în 1895 prin pacea de la Schimonseki. China s-a obligat să plătească Japoniei o despăgubire de război de 200 taeli (600 milioane de mărci), în șapte rate anuale.

19. *„Regula de aur a științei moderne, a spiritului de orientare antroposofică”*: În baza regulii de aur a mecanicii, care exprimă faptul că nu se poate economisi efortul prin niciun mecanism. De exemplu, dacă printr-un scripete se poate reduce forța, aceasta trebuie să acționeze, în schimb, timp mai îndelungat.

20. *Creierul produce gânduri*: Vezi Carl Vogt, *Scrisori filosofice pentru oamenii cultivați din toate orașele*, Stuttgart și Tübingen, 1845, p. 206: „Orice cercetător al naturii va ajunge, cred eu, conform unei gândiri consecvente, la părerea că toate capacitățile pe care noi le cuprindem sub numele de activități sufletești sunt doar funcții ale substanței creierului sau, pentru a mă exprima puțin mai grosolan, că gândurile se află cu creierul în același raport în care se află fierea cu ficatul sau urina cu rinichii. A admite un suflet care se folosește de creier ca de un instrument cu care poate lucra așa cum îi place este o aberație”. În cea de a doua ediție, augmentată și îmbunătățită, Giessen, 1854, p. 323, acest pasaj este repetat, cu adăugarea unui citat din Jacob Moleschott, *Circuitul vieții*, Mainz, 1852, p. 402: „Comparația este inacceptabilă când se înțelege în ce sens transpune Vogt punctul de comparație. Creierul este tot atât de indispensabil pentru elaborarea gândurilor ca și ficatul pentru secreția fierii și rinichiul pentru excreția urinei”.

21. *Despre unele stări nebuloase vechi*: Aluzie la teoria Kant–Laplace.

22. Adolf Harnack, *Fiinţa creştinisrnului*, Leipzig, 1900.

23. Oswald Spengler, *Declinul Occidentului*.

24. Dr. Roman Boos (1889-1952), specialist in ştiinţe sociale, scriitor şi orator.

25. *Am ţinut o conferinţâ la Hengelo*: O broşură, „Gebr. Storck Sc Co. Maschinenfabrick Hengelo/Holland", se află încă in biblioteca lui Rudolf Steiner.

26. *O carte care trateazei probleme filosofice*: Jurgen Bona Meyer (1829-1897), profesor de filosofie la Bonn, *Probleme filosofice ale timpului*. Ediţia a doua adăugită şi îmbunătăţită, Bonn, 1874, XVIII, p. 466.

27. Arnold Dodel (1843-1908), profesor de botanică la Universitatea din Zürich şi scriitor. Exemplarul de carte menţionat de Rudolf Steiner există in biblioteca lăsată de acesta. Dodel a prelucrat-o până la pagina 114 şi a făcut observaţii de cele mai multe ori sarcastice pe marginea ei. Întrucât în conferinţă se menţionează caracterul lor simptomatic, să amintim câteva dintre acestea: „Frază frumoasă?" – „Filosofii se refugiază întotdeauna în domeniul de neapropiat al metafizicii, atunci când ajung în conflict cu cel *fizic*, *şiret*?" – „Rătăcire?" – „Aici, autorul a trecut fără îndoială peste Darwin" – „Insolent, dragă domnule!" – „Miroase a sofism!" – „Pe noi, materialiştii, cu siguranţă că nu!" – „Aşadar, lumea exterioară totuşi există!" – „Aşadar, niciunul dintre materialişti nu a gândit profund?" – „Flăcăul vorbeşte ca un papă!" – „Eu cred că unii materialişti sunt capete mai clare decât acest profesor de filosofie dogmatizator şi care blesteamă!" – „Autorul sporovăieşte tâmpenii!" – „Totuşi, dragul meu!" – „Inepţie!" – „Sufletele florilor lui Fechner mă îngrozesc!" – „Autorul

face previziuni!" – „Profesorul de filosofie vrea să ne dăscălească!" – „Băiatul se smiorcăie!???" – „Ce infailibil este filosoful!" – „Să-l ia dracul pe critic!" – „Aşa! Aici filosoful îşi suflecă mânecile! Ia să vedem!" – „Dragă domnule, la această întrebare eşti incapabil să răspunzi." – „Aha, palida invidie te-a orbit!" – „Aliluia critic! De mult tu vei fi fost uitat, când opera monumentală a lui Darwin încă va fi admirată!" – Prelucrarea se termină la pagina 114 cu notaţia: „*Salut et bénédiction là-dessus!* Bucuros am fi renunţat la aceasta. Zürich, 30 septembrie 1874, A.D."

28. Jan Stuten (1890-1948), muzician, plastician, scenograf şi actor olandez: pe lângă multe alte compoziţii muzicale a scris muzică pentru *Faustul* lui Goethe, pentru toate reprezentaţiile cu *Faust* de la Goetheanum, Dornach/ Elveţia.

29. *Un om împărţea manifeste*: este vorba de un manifest al învăţatului şi adversarului olandez dr. H.K.E. De Jong, de la Haga, partial reprodus în scrierea denigratoare a lui M. Kully, *Secretele templului de la Dornach*, partea a doua, Basel, 1921, p.4.

30. *Prof. dr. med.Hugo Fuchs*: director al Institutului de Anatomie din Göttingen. În „Göttinger Tagesblatt", 1920 (26, 27 mai), el a incercat să discrediteze la maximum ştiinţa spiritului de orientare antroposofică şi strădaniile Asociaţiei pentru „tripartiţia organismului social", folosindu-şi prelegerile pentru a-şi aţâţa în acest sens ascultătorii, ceea ce a făcut necesară pregătirea de urgenţă a unei conferinţe explicative organizate de Societatea Antroposofică şi de asociaţia mai sus-amintită. La 25 februarie 1921 avusese loc la Göttingen, în legătură cu aţâţările prof. Fuchs în problema Sileziei Superioare, o adunare de protest împotriva Asociaţiei. Adunarea de răspuns prevăzută de Asociaţie a fost interzisă – în mod

sigur sub influenţa exercitată de cei din Göttingen (vezi revista săptămânală „Tripartiţia organismului social", Stuttgart, 1920, nr. 4, 1921, nr. 36 şi 40).

31. *Grupul statuar din punctul central al clădirii noastre:* Grupul sculptural realizat în lemn de Rudolf Steiner, înfăţişând pe Reprezentantul Omenirii între Lucifer şi Ahriman, care a supravieţuit incendierii primului Goetheanum şi este amplasat în prezent în cel de al doilea Goetheanum, Dornach, Elveţia.

32. *Elohim*: în textul ebraic al Genezei; Luther a folosit în locul acestui cuvânt expresia „Dumnezeu în general". Cuvântul ebraic *Elohim* trezea în vechii înţelepţi ebraici reprezentarea unui grup de entităţi spirituale care îşi uneau activităţile în vederea unui scop comun, omul Pământului actual.

33. *Eterul caloric*: trebuie deosebite eterurile caloric, luminos, sonar (chimic) şi al vieţii. Vezi Rudolf Steiner, ***Misterul bibilic al Genezei***, GA 122.

34. Nephesch: Vezi ***Misterul bibilic al Genezei***, GA 122, 1976, p. 180 şi ***Antropologia ştiinţei spiritului***, GA 107, 1973, p. 271.

35. *Helmholz a citit cuvânt cu cuvânt un text*: La Adunarea generală de la Weimar din 1892 a Societăţii Goethe, el a citit „Presimţirile lui Goethe cu privire la ideile ştiinţei naturii". Textul conferinţei a fost tipărit in caietul de pe luna iulie al revistei „Deutsche Rundschau", Berlin, şi a apărut apoi ca broşură, Berlin, 1892. – Vezi şi Rudolf Steiner, ***Cursul vieţii mele***, GA 28, 1962, p. 200.

36. Vezi Rudolf Steiner, ***Taina Sfintei Treimi***, 11 conf., Dornach 23 iulie – 9 august 1922, Oxford, 20, 22, 27 august 1922, Londra, 30 august 1922 (GA 214).

37. Vezi Rudolf Steiner: conferința din 17 noiembrie 1922, în ***Corelații spirituale în configurarea organismului uman***, GA 218.

38. Vezi nota 36.

39. Vezi nota 37.

40. Rudolf Steiner, ***Trezirea sufletelor***, scena 6 dintr-a patra Dramă-misteriu, cuvintele Păzitorului Pragului.

41. Rudolf Steiner, ***Misiunea lui Michael***, 12 conferințe, Dornach, 21 noiembrie – 15 decembrie 1919 (GA 194).

42. Evanghelia după Ioan, 18, 36.

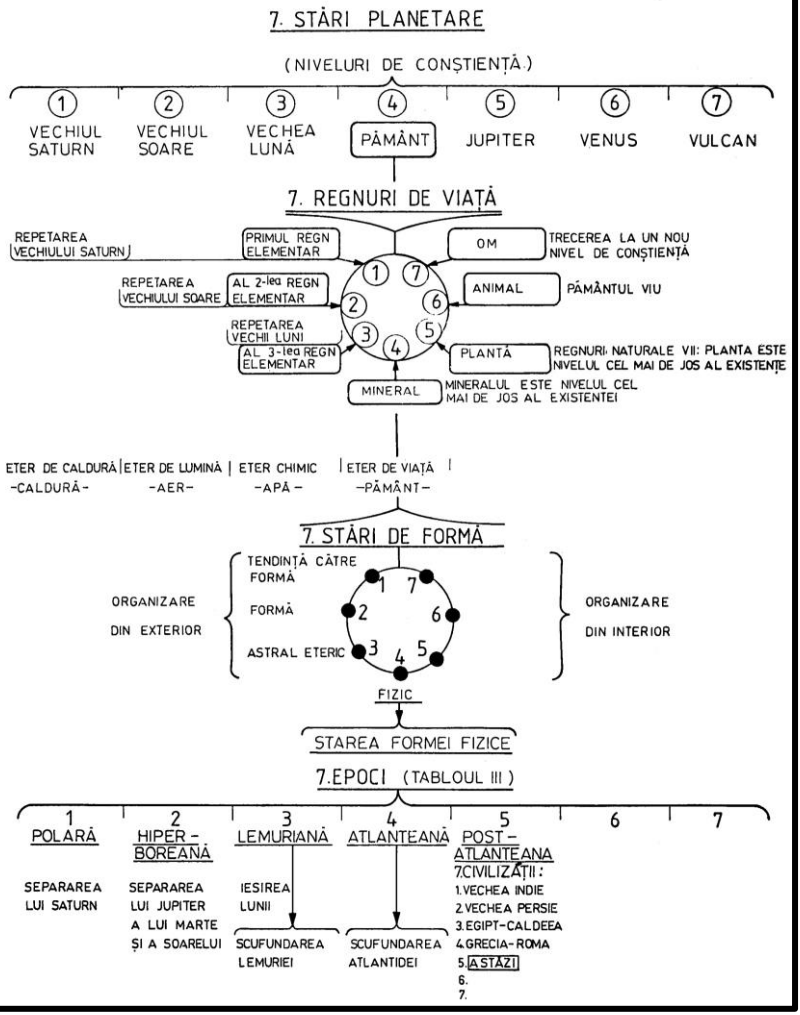
EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

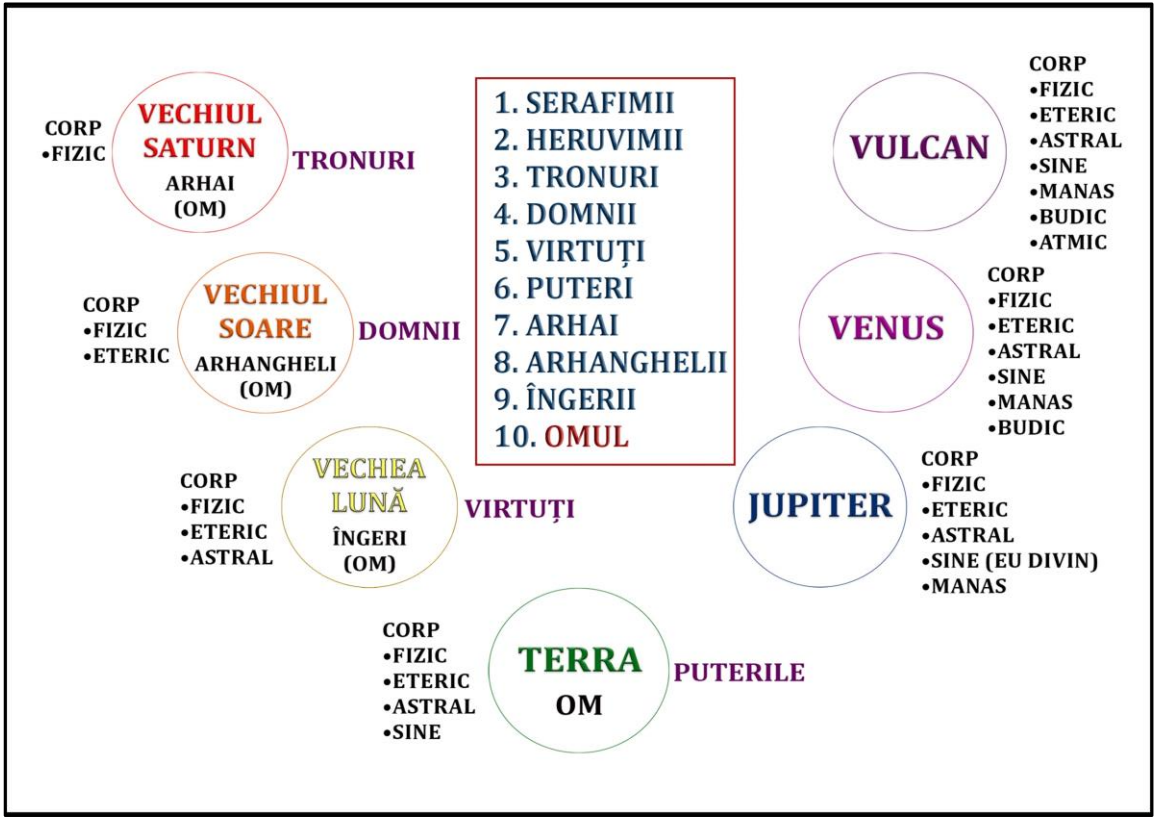
(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI			FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ		Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar			
				Formarea sferei și a corpului lui Saturn			Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE		2. EPOCA HIPERBOREANĂ		Formarea sferei și a corpului lui Jupiter Formarea sferei și a corpului lui Marte Separarea Pământului și a Soarelui Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui			
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ	INCEPUT	Epocă vitalizată Biosfera generatoare Diferențierea învelișurilor și a nucleului Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi Coloizi – suspensii		Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV)
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ					Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.		Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ				Diferențierea internă și formarea straturilor Cambrian Silurian Devonian	Nevertebrate marine Trilobiți. Brahiopode. Corali. Pești primitivi Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec. Primele plante de uscat.	Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice. Atmosferă apoasă și caldă.
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE			MIJLOC	Carbonifer	Amfibii	Ferigi Criptogame Lycopode	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică)
				Permian Triasic	Reptile	Păduri de conifere	(Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC		SFÂRȘIT	Jurasic	Archeopterix Animale uriașe Saurieni Mamifere inferioare	Ferigi arborescente	Ieșirea Lunii Purificarea atmosferei Puternice transgresiuni marine.
				Cretacic Scufundarea Lemuriei	Păsări cu dinți Saurieni	Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ		1. Terțiar: Paleocen, Eocen 2. Oligocen 3. Miocen, Pliocen	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare Vite Primate	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX)
				4. ♏ Cuaternar: Diluviul, Glaciații (TABLOU X) 5. Cuaternar 6. ♍ 7. Scufundarea Atlantidei	(Schelete umane) Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.		Glaciații Scufundarea Atlantidei
EPOCA POST-ANTLANTEANĂ		5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ		1. ♋ Vechea Indie 2. ♊ Vechea Persie 3. ♉ Egipt-Caldeea 4. ♌ Grecia – Roma 5. ♓ Astăzi 6. ♒ 7. ♑	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)




CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI (OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI (OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI (OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
TERRA
OM
PUTERILE
1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS